

EKONOMİK GÜVENLİK BAĞLAMINDA TÜRKİYE İLE G7

ÜLKELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

HAKİME ÖZKÜR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. M. Hilmi ÖZKAYA

Uşak

Eylül, 2019

**EKONOMİK GÜVENLİK BAĞLAMINDA TÜRKİYE İLE G7
ÜLKELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ**

HAKİME ÖZKÜR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İktisat Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. M. Hilmi ÖZKAYA

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

EKONOMİK GÜVENLİK BAĞLAMINDA TÜRKİYE İLE G7 ÜLKELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

Hakime ÖZKÜR

İktisat Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2019

Danışman: Doç.Dr.Mehmet Hilmi ÖZKAYA

Günümüzde bir devletin gücü, ilk aşamada ekonomik güç olarak ortaya çıkmaktadır. Yeterli ekonomik güce sahip olan bir devlet, milli güvenliğini, siyasal bağımsızlığını sağlayacak imkânı yaratabilmektedir. Ekonomik gücünü kaybeden, gerekli ekonomik güce sahip olmayan toplumlar, günümüz dünyasında milli güvenliklerini sağlamada ciddi problemler ile karşılaşmaktadırlar. Ekonomik güvenlik, bir devletin güvenliğini ve bütünlüğünü oluşturan en temel unsurlardan olup ulusal güvenlik stratejisinin bir parçasıdır. Dünya üzerindeki ulusal güvenlik kavramının soğuk savaşın bitişinden sonra ekonomik güvenliğe kaydığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye ve G7 ülkelerinin ekonomik yapısından kaynaklı ekonomik verilerin 10 yıllık süreçte karşılaştırılarak içinde bulunduğu tehdit ve riskleri belirlemektir.

Çalışmanın sonunda elde edilen verilerin doğrultusunda ekonomik yönden kuvvetli ülkelerin oluşturduğu G7 topluluğu, ekonomik göstergeler açısından ülkemizden güçlü durumdadır ve ülkemiz ekonomi güvenliği açısından tehdit altındadır.

Anahtar Kelimeler: *G7 Ülkeleri, Türkiye, Ekonomik Güvenlik*

ABSTRACT**A COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKEY AND OTHER G7 COUNTRIES
ON THE BASIS OF ECONOMICAL SECURITY****Hakime ÖZKÜR**

Department of Economics

Graduate School of Social Sciences, Uşak University, September 2019

Advisor: Assoc.Prof.Mehmet Hilmi ÖZKAYA

Today, the power of a state emerges as the economic power in the first stage. A state with sufficient economic power can create the opportunity to ensure its national security and political independence. Societies which lose their economic power and do not have the necessary economic power face serious problems in ensuring their national security in today's world. Economic security is one of the fundamental elements of the security and integrity of a state and is part of the national security strategy. It is seen that the concept of national security in the world has shifted to economic security after the end of the cold war.

The aim of this study was found in Turkey and threats by comparing the 10-year process of economic data sourced from the G7 economic structure and to identify risks.

At the end of the study, the G7 community, composed of economically strong countries, is strong in terms of economic indicators, and our country is under threat for economic security.

Keywords: *G7 Countries, Turkey, Economic Security*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İktisat Ana Bilim / Ana Sanat Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 164004021 No'lu öğrencisi Hakime ÖZKÜR'ün "EKONOMİK GÜVENLİK BAĞLAMINDA TÜRKİYE İLE G7 ÜLKELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ" adlı tezi 20/09/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYELERİ

İmza

Üye(Tez Danışmanı): Doç.Dr.M.Hilmi ÖZKAYA

Üye : Dr.Öğrt.Üyesi Şahin ÇETİNKAYA

Üye :Dr.Öğrt.Üyesi Timuçin YALÇINKAYA

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmamı bugünlere gelmemde en büyük destekçilerim olan babam Veli ÖZYURT ve annem Bircan ÖZYURT'a ithaf ediyorum.

Yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Doç.Dr.M.Hilmi ÖZKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Beni bu çalışma konusunda yönlendiren 36/42 Para Harekatı Krizlerin Belgesel Romanı adlı kitabın yazarı Yaşar Erdiñ'e teşekkürü borç bilirim. Ayrıca her zaman maddi ve manevi yanımda olan eşim Emre Özkür, ablam Mehtap Pehlivan ve kardeşim Özlem Özyurt'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Hakime ÖZKÜR

ÖZGEÇMİŞ

Özgeçmişi

Ad / Soyad Hakime Özkür(Özyurt)
Doğum Yılı 1992
E-Posta Adresi hakime_ozyurt@hotmail.com

Eğitim ve öğretim

Önlisans
Anadolu Üniversitesi – Adalet 2012-2014

Lisans
Gazi Üniversitesi –İktisat 2011 – 2015

Yükseklisans
Uşak Üniversitesi –İktisat Tezli 2017-2019

Çalışma Bilgisi Uşak Cevahir Deri(Mali Müşavir Stajyeri)
Yeminli Mali Müşavir Davut Akbulut(Mali Müşavir Stajyeri)

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	VI
ÖZGEÇMİŞ	VII
TABLolar LİSTESİ	X
RESİMLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: GÜVENLİK VE EKONOMİK GÜVENLİK UNSURU	2
1.1 GÜVENLİK KAVRAMI	2
1.1.1 Güvenlik Türleri.....	2
1.1.1.1 Ulusal Güvenlik	2
1.1.1.2 Bölgesel Güvenlik	4
1.1.1.3 Uluslararası Güvenlik	5
1.1.2 Yeni Güvenlik Alanları	8
1.1.2.1 Sınır Güvenliği.....	8
1.1.2.2 Enerji Güvenliği.....	10
1.2 EKONOMİ KAVRAMI	12
1.3 EKONOMİK GÜVENLİK KAVRAMI	15
1.4 EKONOMİK GÜVENLİĞİN ÖNEM KAZANMASINDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER	18
1.4.1 Küreselleşme.....	18
1.4.2 Karşılıklı Ekonomik Bağımlılıklar.....	22
1.4.3 Soğuk Savaşın Sona Ermesi	25
İKİNCİ BÖLÜM: KÜRESELLEŞME VE EKONOMİK GÜVENLİK	28
2.1. KÜRESELLEŞMENİN GELİŞİM AŞAMASI VE EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	28
2.1.1. Küreselleşme Kavramı ve Gelişim Aşaması	28
2.1.2. Küreselleşmenin Ekonomi Alanındaki Etkileri.....	32
2.1.2.1 Ekonomik Krizler ve Küresel Sisteme Etkileri.....	37
2.1.2.2 Sermaye Hareketlerinin Küresel Sisteme Etkileri	43
2.1.2.3 Ekonomik Krizler ve Sermaye Hareketlerinin Ekonomik Güvenlikle İlişkisi	46
2.2. KÜRESELLEŞME VE G7 ÜLKELERİ	50
2.2.1. G7 Ülkelerinin Özellikleri.....	50
2.2.2. Küreselleşmenin G7 Ülke Ekonomileri Üzerindeki Etkisi	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN VE G7 ÜLKELERİNİN EKONOMİK YAPISINDAN KAYNAKLANAN TEHDİT VE RİSKLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ.....	55
3.1 TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER	55
3.1.1 Ekonomik Büyüme	55
3.1.2. Enflasyon.....	59
3.2 ÖDEMELER DENGESİ.....	62
3.2.1. Dış Ticaret	62
3.2.2 Cari Açık	65
3.2.3 Brüt Döviz ve Altın Rezervleri.....	68
3.3. MALİ YAPI	72
3.3.1. Borç Stoku	72
3.3.2. Vergi Politikası.....	74
3.3.3. Kayıt Dışı Ekonomik Faaliyetler	75
3.4. FİNANSAL GÖSTERGELER.....	76
3.4.1. Yurt İçi Kredi.....	76
3.4.2. Faiz Oranları	78
3.4.3 Ülkelerin Kredi Notları	80
3.5. SOSYO EKONOMİK BAŞLIKLAR.....	82
3.5.1. İstihdam	82
3.5.2. İşsizlik	83
3.5.3. Gelir Dağılımı.....	84
3.5.4. Enerji İthalatı.....	85
3.6. DİĞER ÖNEMLİ BAŞLIKLAR.....	87
3.6.1. Lojistik Güvenliği	87
3.6.2. Bilgi Güvenliği.....	88
3.7. LİTERATÜR İNCELEMESİ	90
SONUÇ.....	92
KAYNAKÇA	94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: G7 Ülkeleri ve Türkiye'nin 10 Yıllık Ekonomik Büyüme Oranları	57
Tablo 2: Türkiye'nin 2018 Yılı Enflasyon Verisinin Diğer Ükelere Kıyası.....	61
Tablo 3: G7 Ülkeleri ve Türkiye 2008-2017 Yılı İhracat Oranları (\$).....	64
Tablo 4: G7 Ülkeleri ve Türkiye 2008-2017 Yılı İthalat Oranları (\$).....	64
Tablo 5: G7 ve Türkiye'nin 2018-2019 Altın Rezervleri.....	70
Tablo 6: G7 ve Türkiye'nin Uluslararası Yatırım Pozisyonu Dengesi (% GSMH).....	72
Tablo 7: G7 Ülkeleri ve Türkiye Borç Stoku / GSYH (%).....	73
Tablo 8: G7 Ülkeleri ve Türkiye Gelir Vergisi Karşılaştırması / GSYH (%).....	74
Tablo 9: G7 Ülkeleri ve Türkiye Kayıt Dışı Vergi Karşılaştırması / GSYH (%).....	76
Tablo 10: G7 Ülkeleri ve Türkiye Yurt İçi Kredi Kullanımı / GSYH (%).....	77
Tablo 11: G7 Ülkeleri ve Türkiye Faiz Oranları (%).....	79
Tablo 12: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Kredi Notları.....	82
Tablo 13: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin İstihdam Oranları.....	82
Tablo 14: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin İşsizlik Oranları.....	84
Tablo 15: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Gelir Dağılımı.....	85
Tablo 16: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Enerji İthalatı (% Kullanım).....	86
Tablo 17: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Lojistik Performans Endeksi: Lojistik Hizmetlerinin Yetkinliği ve Kalitesi (1 = Düşük, 5 = Yüksek).....	87
Tablo 18: G7 Ülkeleri ve Türkiye'de İnternet Kullanan Birey Oranı (% Nüfus).....	89

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: G7 Ülkeleri.....	50
Resim 2: Küresel GSYİH'nin G7 payı.....	51
Resim 3: Türkiye'nin Ekonomik Büyümesi.....	59
Resim 4: Türkiye Enflasyon.....	62
Resim 5: Türkiye Dış Ticaret	65
Resim 6: ABD'nin G6 Ülkeleri İle Dış Ticaret Rakamları (2017).....	66
Resim 7: Türkiye'nin Cari Açık Rakamları.....	67
Resim 8: Küresel Ekonomideki Paylar.....	69
Resim 9: TCMB Döviz Rezervleri.....	69
Resim 10: Türkiye 2004-2018 Kredi Notları.....	80
Resim11: Türkiye'nin Kredi Gelişimi ve 3 Büyük Kredi Kurumu.....	81

GİRİŞ

Ülkelerin ekonomik yapısı ve bu yapıdan kaynaklı oluşan tehdit ve risklerin ilişkisi, literatürde tartışılan önemli konulardan birisi olup bu alanda çok fazla teorik ve uygulamalı çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Türkiye'nin ve G7 ülkelerinin ekonomik yapısından kaynaklanan tehditlerinin ve risklerinin 10 yıllık süreç içerisindeki değişiminin incelenmesidir.

Güvenlik kavramı toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi devlet olarak örgütlenen bir toplumun düzen ve güvenilirlik içinde bulunması durumu şeklinde sözlük anlamına sahiptir. Güvenliğin, hem bireylerin hem de devletlerin temel ihtiyaçlarından biri olduğu söylenebilir. Her ne kadar tarihte devletlerin güvenlik ihtiyaçlarına ilişkin tanımlamalar ve değerlendirmeler daha çok askeri boyutuyla yer etmiş olsa da özellikle Soğuk Savaş sonrasında söz konusu algı önemli oranda değişime uğramıştır. Ekonomi güvenliği de, son günlerde en çok konuşulan konulardan birisidir. Ekonominin güvende olması ya da güçlü duruşunu devam ettirebilmesi, özellikle ani değişimlerden etkilenen gelişmekte olan ülkelerin, ekonomik istikrarı için garantör oluşturmaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından ülkelerin öncelikli güvenlik anlayışları değişerek, askeri güvenlik yerini farklı güvenlik alanlarına bırakmıştır. Öncelikli güvenlik alanlarından biri de ekonomik güvenlik ya da ekonominin güvenliği olmuştur. Teknolojik gelişim, iletişim ve ulaşım imkânlarının gelişmesiyle küreselleşen günümüz dünyasında bir yandan rekabetin yanı sıra risklerin ve tehditlerin arttığı diğer yandan da mevcut risk ve tehditlerin şekil değiştirdiği ya da daha etkili hale geldiği ekonomide güvenliğin sağlanması ön plana çıkmıştır. Ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik çeşitli riskler ve tehditler söz konusudur.

Çalışmanın birinci bölümünde, güvenlik kavramı ve ekonomik güvenlik kavramı ve ekonomik güvenliğe ilişkin faktörler tanımlanmıştır. İkinci bölümde, küreselleşme ve G7 ülkelerinin oluşumuna ait bilgiler ilgili literatür çalışması ile incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Türkiye ve G7 ülkelerine ait ekonomik veriler 10 yıllık süreçte karşılaştırılmış ve ekonomi güvenliği altında tehdit ve riskler belirlenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise ulaşılan bulgular özetlenmiş ve Türkiye için ekonomik öneriler getirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: GÜVENLİK VE EKONOMİK GÜVENLİK UNSURU

1.1 GÜVENLİK KAVRAMI

1.1.1 Güvenlik Türleri

1.1.1.1 Ulusal Güvenlik

Ulusal güvenlik kavramını geleneksel anlamda ele alırsak, korunması gereken değerler olan siyasi bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü kapsamaktadır (Baldwin, 1997: 482). Ulusal güvenlik kavramının spesifik bir anlamı olmadığı için kendisine yüklenen manalarla farklı bir boyut kazanabilmektedir. Ulusal güvenliği askeri boyutta değerlendirirsek daha dar bir boyuta indirgemiş oluruz. Ulusal güvenlik askeri anlamıyla, “bir ülkenin iç ve dış tehditlerden korunması” şeklinde tanımlanmaktadır. Daha genel boyutta ulusal güvenlik devlet düzeninin korunması için alınması gereken her türlü tedbir biçiminde tanımlanabilir. Genel anlamıyla kavram; bir devletin diploması, istihbarat servisleri ve silahlı kuvvetleri aracılığıyla siyasi bağımsızlığını ve özgür karar alma yeteneğini sağlaması şeklinde ifade edilir (Sheehan, 2005: 6). Ayrıca ulusal güvenlik kavramının 2945 sayılı Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu’nda tanımı, “Devletin anayasal düzeninin, milli varlığının, bütünlüğünün, milletlerarası alanda, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik dâhil bütün çıkarlarının ve ahdi hukukunun her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması ve kollanması” biçiminde tanımlanmıştır (MGK).

Uluslar arası alanda ulusal güvenlik kavramının önemine değinen ilk ülke ABD olmuştur. ABD Anayasasında 4,5 ve 14. Maddelerinde ulusal güvenlik ile alakalı yapılan değişiklikler tüm dünyada ses getirmiştir. Ulusal Güvenlik Kanunu (1947) çıkartılmış ve bu kanun gereği Milli Güvenlik Konseyi kurulmuştur. Yapılan bu uygulamalar Türkiye dahil olmak üzere birçok ülkeye örnek olmuştur (Akgüner, 1985: 5). Ulusal güvenlik kavramı, ABD Başkanı Herry S. Truman zamanında kongre tarafından çıkarılan ulusal güvenlik yasası ile bilinirliğini artırmıştır. Bununla beraber ulusal güvenlik politikaları üne kavuşmaya ve konuşulmaya başlamıştır. Ulusal güvenlik yasası Amerikan ulusal çıkarları için çıkartılmış olsa da Soğuk Savaş zamanlarında bir ideolojiye dönüşerek sınırlarını aşmıştır. Amerikan çıkarlarını korumanın ötesine geçerek her çeşit tehlikeye karşı meydan okuma biçiminde tekrar tanımlanmıştır (Birdişli, 2011: 151).

Soğuk Savaş döneminden sonra ideolojik yaklaşıma dönüşen ulusal güvenlik anlayışı terk edilmiştir ve ulusal güvenlik tekrardan tanımlanmıştır. Liberal ve ekonomik yönlerinin daha ön planda olduğu bu yeni güvenlik yaklaşımında güvenlik, insan merkezli görünümündedir (Birdişli, 2011: 151).

Literatürde genel anlamda ulusal güvenlik ve güvenlik kavramlarının anlamlarının benzer olduğunu belirtebiliriz. Güvenlik ve ulusal güvenlik arasında amaç yönünden bir farklılaşma söz konusudur. Şöyle ki; güvenlik kavramına ulusal terimi eklendiğinde ulusal güvenlik şeklini almasının iki temel sebebi vardır. Birinci olarak, ulus ve devlet arasındaki ilişkiyi vurgulamak için kullanır. Bu bağlamda ulusal güvenlik, güvenliğin objesi olmaktadır. Yani güvenliği tehlike ve tehdit altında olan ve korunması gerekenin asıl ulus olduğu düşüncesini güçlendirmek için kullanılmaktadır (Birdişli, 2011: 151).

Siyasetin temel kuramları olan İdealizm, Realizm, Liberalizm ve Marksizm'in etkisiyle ulusal güvenlik şekillenmiştir. Ulusal güvenlik kavramını irdelemek istersek bu sebeple daha gerilerden başlanmalıdır. Güvenlik tarihsel olarak ele alındığında temel siyasal düşüncelerden etkilendiği ortadadır (Buzan ve Hansen, 2009: 7). Realist yaklaşım, uluslararası ortamda güvensizlik sorunun ortadan kaldırılamayacağını ve anarşinin giderilmeyeceğini savunur. Buradan hareketle aktörlerin güven arayışlarını anlamsız bulmaktadır. Yüzde yüz güven yerine devletlerin daha az tehlike ve olabildiğince güven arayışına girmelerini savunmaktadır (Donnelly, 2005: 31). Devletlerin uluslararası güvenliği hiçbir zaman sağlayamayacağı realist yaklaşıma göre düşünülürse devletlerin kendi ulusal güvenliklerine verdikleri önem artacaktır. Bu da devletlerarası işbirliğini ortadan kaldırarak kendi güvenlik sistemlerini kurmalarına neden olacaktır.

Güvenlik alanında yaşanan değişimle birlikte güvenliğin içeriği genişlemiş ve farklı boyutlarda ele alınmaya başlanmıştır. Realist yaklaşımın savunduğu anlayış tartışılmaya konu olmuştur. Soğuk Savaş ve küreselleşme ile birlikte gerçekleşen devletlerarasındaki sınırların kalkmasıyla ortak bir güvenlik arayışı doğmuştur. Bu süreçlerin önemine vurgu yapan yaklaşımlar arasında konstrüktivist ve neoliberal yaklaşımlar gösterilebilir. Güvenlik çalışmalarının dönüşümüyle birlikte yaşanan dönüşüm, karşılıklı bağımlılıkları artırmış ve ulusal güvenlik anlayışında yeni farkındalıklar oluşturmuştur.

1.1.1.2 Bölgesel Güvenlik

Bölgesel güvenlik kavramını tanımlamak için öncelikle bölge kelimesi açıklanmaya çalışılmalıdır. Bölge, belli başlı bazı özellikleriyle bütünlük içerisinde olan bu sebeple diğer alanlardan ayrı olarak değerlendirilen bir alan olarak tanımlanabilir (Özey, 2016: 9). Bölge kavramı farklı kriterlere göre tanımlanabildiği için ortak bir tanımı bulanmamaktadır.

Gelişen teknoloji, küreselleşen dünya beraberinde devletlerin kaynaşmasıyla bir takım işbirliklerine sebep olmuştur. Bu işbirlikleri ekonomik alanda olduğu gibi güvenlik alanında da kendini göstermiştir. Tüm bunların neticesinde bölgeselleşme kavramı ortaya çıkmıştır. Bölgeselleşme kavramı küreselleşme kavramıyla birbirini tamamlamaktadır. Bölgelerin birbiri ile olan ilişkileri bölgeselleşme ile birlikte artacak bu da küreselleşmeye ivme kazandıracaktır. Tarihsel süreçte tüm ülkeler kendi güvenliklerini sağlamaya çalışırken günümüzde bölgesel güvenlik örgütleri meydana gelmiştir (Rosenau, 1990: 37). Uluslararası güvenliğin bölgeselleşmesi eğilimiyle birlikte Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Güney Afrika Kalkınma Topluluğu, Amerikan Ülkeleri Örgütü, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) gibi bölgesel örgütler ortaya çıkmaktadır.

Devletlerin kendi güvenlik tedbirlerini almış olmaları onları güvenli hale getirmemektedir. Ne kadar çok önlem alınmış olursa olsun bölgedeki güvenlik sorunları ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Bölgesel güvenlik ülkelerin kendi güvenlik arayışlarından daha önce gelmektedir. Soğuk Savaş sonrasında güvenlik algısının yeniden şekillenmesi ile birlikte bölgesel güvenlik ülkeler için odak haline gelmiştir.

1980'lerin ikinci yarısından sonra yeni bölgesellik olgusu ortaya çıkmış ve halen küresel dünyada yerine korumaktadır. Ülkelerin güvenlik kaygıları her zaman mevcuttu. Bu kaygı ile birlikte tehlike arz eden durumlara karşı ülkeler arasında işbirliği zorunlu bir hal aldı. Bölgesellik amacına uygun şekilde kullanılabilir. Örnek olarak, bir bölgede sağlanan güvenlik birliği istikrarın gelişmesine yardımcı olabilir. Bu da beraberinde bölgeyi ticaret alanında çekici hale getirir ve uluslararası yatırımlar için cazip konuma gelir (Björn, 2008: 92). *Güvenliğin bölgeselleşmesi belli bir coğrafi alanda devletler ve diğer aktörlerin çatışma yaratıcı ulusal veya*

devletlerarası ilişkileri, dayanışmacı dış ilişkiler ve iç barışı sağlayan bir güvenlik kompleksine dönüştürmesidir.

Uluslararası ilişkiler literatüründe diğer bir önemli kavram ise Güvenlik Kompleksi'dir. 2003 yılında BurryBuzan ve Ole Weaver tarafından ortaya atılan bu güvenlik kompleksi, güvenlik analizlerini daha ayrıntılı ele almak amacıyla bölgesel analiz birimlerini kullanmayı seçen kavramdır. Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan bölgesel güvenlik kırılmalarının daha derin analiz edilmesinin sağlamıştır (Bezen, 2011: 181).

Bölgesel güvenlik kompleksi (regional security complex) anlayışına göre, bir bölgede bulunan aktörün güvenliği, o bölgede bulunan diğer aktörlerin güvenliği ile yakından ilişkilidir. Bu anlayış ile birlikte kutuplaşma ve ittifak arayışları bölge bazında anlam kazanmaktadır. Güvenlik kompleksinin oluşmasında en önemli unsur, aktörlerin ortak tehdit olarak gördükleri unsura karşı birlik sağlamalarıdır (Tüysüzöğlü, 2013: 8). Tarihsel süreçte aktörler birçok güvenlik kompleksi içerisinde yer almış ve almaya da devam etmektedirler. Küreselleşme ile artan güvenlik ihtiyaçları devletleri işbirliğine yöneltmektedir. Bu da bölgesel güvenliğe olan ihtiyacın geçmişte ve gelecekte var olan önemine vurgu yapmaktadır.

1.1.1.3 Uluslararası Güvenlik

Uluslararası güvenlik, her daim ulusal güvenlikten daha öncelikle olarak değerlendirilmiştir. Aktörlerin tekil olarak tesis etmeye çalıştıkları güvenlik, dolaylı olarak diğer aktörlerin güvenliğini sağlayacaktır (Taşdemir, 2005: 42). Küreselleşen dünya devletlerin güvenlik arayışlarına girme eğilimlerini artırmış ve işbirliği kurarak tehlikelere karşı ortak hareket etmelerine neden olmuştur. Ortak çıkarların söz konusu olduğu sistemler içerisinde güvenlik yerel kalıbından çıkarak uluslararası güvenlik anlayışına dönüşmüştür.

Güvenlik kavramını anlamlandırmaya çalışırken karşılaşılan sorunların bir tanesi güvenliğin nasıl ve kim tarafından sağlanacağı konusunda görüş birliğinin bulunmamasıdır. Bugüne kadar güvenliği sağlamada net birimler ortaya konulamamıştır. Uluslararası örgütler, bireyler, toplumlar, uluslararası şirketler gibi birimler güvenliği sağlamaya çalışan birimlerdir. Güvenliğin nasıl sağlanacağı konusunda da görüş birliği oluşmamıştır. Bu sorun "güvenlik ikilemi" olarak

karşımıza çıkar ve bir aktör kendi güvenliğini maksimize ederken diğer devletlerin güvenliğini tehlike altına sokma durumu olarak tanımlanabilir (Özcan, 2011: 24).

Uluslararası güvenlik ile ulusal güvenliği birbirinden bağımsız olarak incelemek mümkün değildir. Elbette güvenlik kavramı ele alınırken sadece uluslararası güvenlik ya da ulusal güvenlik kavramlarına yer verilmemektedir. Güvenlik kavramı oldukça geniş bir anlama sahipken Soğuk Savaş dönemiyle birlikte değişmiş ve çeşitlenmiştir. Uluslararası anlamda ele alındığında insanlar arasındaki ilişkiden yola çıkarak güvenlik kavramını anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Nüfus artışı, iklim değişikliği, sanayileşme ve hızlı şehirleşmenin yol açtığı sorunlar küresel ve bölgesel güvenliği etkilemektedir. Bu gelişmeler mevcut düzeni değişime zorlamaktadır. Bu değişim dalgası bölgesel ve küresel güvenliğin yaygınlaşmasına ve yeni işbirliklerine yol açmaktadır. Uluslararası işbirliğinin küresel ve bölgesel ölçekte artırılması gerekmektedir. Sorunlu bölgelerde güncel güvenlik sorunları tespit edilmeli ve buna yönelik politikalar uygulanmalıdır. Burada uluslararası güvenliği tesis etmek adına bölgesel bazda güvenlik çalışmaları yapılmalı ve aktörler arasında ortak iş birliği sağlanarak uluslararası alanda güvenlik sağlanmalıdır.

Küreselleşen dünya, ülkeleri daha savunmasız hala getirirken diğer taraftan ülkelerin karşılaştıkları güvenlik problemleri artış göstermektedir. Devletler arasında bloklaşmanın artmasıyla birlikte bazı ülkeler bundan yarar sağlarken bambaşka bir ülke bu işbirliğinden güvenlik anlamında zarar görebilmektedir. Bölgesel güvenlik, ulusal güvenlik, uluslararası güvenlik ve diğer tüm güvenlik kavramlarının bütününe değerlendirecek olursak hepsi kendi içerisinde güvenliğini anlamlandırmaya ve tesis etmeye çalışmaktadır. Uluslararası güvenlik tek elden sağlanamayacağı için ülkelerin birlikte hareket ederek gerekli çalışmaları yürüterek buna göre ülkelerine yön verecek politikalar izlemelidir.

Uluslararası ilişkiler farklı nedenlerden dolayı sürekli değişim içinde olduğundan dolayı uluslararası alanda birbirinden farklı birçok güvenlik teorisi üretilmiştir. Teorilerin hepsine baktığımızda, tek başına uluslararası güvenlik sistemine yönelik net çözümler üretmediği görülmektedir. Bu güvenlik teorilerini

güvenlik merkezli teoriler, ekonomik ve jeokültür merkezli teoriler olarak ele alabiliriz (Keskim, 2006: 176).

Jeopolitik teorileri öncelikle ele alacak olursak; devletleri bazı kısalara göre değerlendirerek jeopolitik güvenlik merkezleri oluşturulmaya çalışılır. Bu kısalalar; Doğal kaynakları, askeri gücü, konumu, büyüklüğü, fiziki sınırları olarak sıralanabilir. Kara Hakimiyeti teorisi olarak bilinir ve güvenlik merkezli jeopolitik teorilerin ilki olan bu teoriye göre, bir merkez bölge vardır bir de kenar bölgede bulunan kenar kuşak bölgeleri yer almaktadır. Diğer bir teori ise Deniz Hakimiyet Teorisidir. Bu teoride denizlere egemen olan devletin dünyaya hakim olacağı belirtilmektedir (Keskim, 2006: 176).

Ekonomik merkezli teorilerde, serbest ekonominin dünyada yaygınlaşmasıyla birlikte ekonomik sınırların ortadan kalkmasına sebep olmuştur. Teoride genel olarak tek bir ideal ekonomik yapı belirlenmiş ve diğer devletler bu ekonomik yapıya uyum sağlayarak ideal sistemin oluştuğuna yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ekonomik ve jeokültür merkezli teoriler jeopolitik teorilerden daha sonra ortaya atılmıştır. Ayrıca jeopolitik teorilere oranla uygulama alanı bulmaları daha kolay görünmektedir.

Tüm bu teoriler ışığında tüm devletler ideal bir düzen ve maksimum güvenlik sağlama peşindedirler. Tarihten beri süre gelen bu çalışmalardan görüldüğü üzere uluslararası alanda güvenlik arayışı hep vardı ve hep olacaktır.

Uluslararası ilişkiler sisteminde asimetrik savaş tekniklerinin öne çıktığı görülmektedir. Özellikle 2008 yılından itibaren ülkeler güncel tehditlere karşı yeni stratejiler geliştirme yoluna gitmiştir. Askeri boyutta ele alınan uluslararası güvenlik kavramı kendini tekrardan yapılandırmıştır. Bu boyutlar arasında enerji, iklim, siber saldırılar ve elbette ekonomi gösterilebilir. Değişen güvenlik algısıyla birlikte ihtiyaç duyulan asker ihtiyacı azaldı, savunma ve saldırı için farklı olarak alternatifler geliştirildi çünkü güvenlik olgusu asimetrik bir hal almıştı. Bu yeni yapılanmayla birlikte güç dengeleri değişmiş ve kutupluluk kavramı yeniden şekillenmiştir. Uluslararası güvenliğe de bu yönde çerçevelendirmek de zorunluluk haline gelmiştir.

1.1.2 Yeni Güvenlik Alanları

1.1.2.1 Sınır Güvenliği

Sınırlar, bir ülkenin hakimiyetindeki bölgelerin dış haddini belirli ölçütlerle belirleyen çizgilerdir (Dikshit, 1995).

Sınır kavramını başka şekilde ele alacak olursak, sınır ülkenin mülkiyetinde bulunan boşluklar ve sınırlardır. Bir devletin komşu devletlerden ayrılığını sağlayan önemli etkidir (Rahmatirad ve Hususin, 1995). Sınırlar, kapladıkları alan ve sahip oldukları nitelikler açısından sınıflandırılmaya tabi tutulur. Bu sınıflandırma kara sınırı, hava sınırı ve su sınırı olarak üç şekilde olur.

Sınırlar fiziki açıdan elverişsiz oldukları için güvenikleştirme sürecini olumsuz olarak etkilemektedir. Hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerdeki uzmanlar fiziki zorluklarla sık karşılaşılan bölgelerde sınır güvenliğinin sağlanması amacıyla yeni yöntem arayışına girmişlerdir. Bu bölgelerde yeni sınır güvenliği teknolojilerinin kullanılmasını ve fiziki olarak elverişsiz olan bölgelerde risk odaklı yönetim anlayışı benimseyerek tedbirler alınması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Kaya, 2013: 8).

Sınır güvenliğini Türkiye kapsamında ele alacak olursak; Türkiye’de 3497 sayılı kanun ile kara sınırlarının korunması Kara Kuvvetleri Komutanlığına (Resmi Gazete, s.19997), 2692 sayılı kanun ile deniz sınırlarının korunması görevi Sahil Güvenlik Komutanlığına (Resmi Gazete, s.17753) verilmiştir. Türkiye’de sınır güvenliği ile alakalı dağınık bir kurumsal yapının olduğu ve bu yapılar arasında gerekli koordinasyonun olmadığı dile getirilmektedir. Mevcut olan bu durumun eksik yönlerini sistematik bir yaklaşım geliştirerek kapatabileceğimiz ortaya konulmuştur (Resmi Gazete, s.17753).

Türkiye coğrafi konumu itibariyle doğu sınırları engebeli ve genel olarak zor iklim şartları içindedir. Güney sınırlarının tehlikeli ve mayınlı olması ise diğer mevcut olan kötü fiziki şartları işaret etmektedir. Türkiye’nin üç tarafının denizlerle çevrili olması avantaj olarak değerlendirilmektedir. Avantaj olarak ele aldığımız bu durum deniz sınırlarının uzun olması nedeniyle dezavantaj olarak geri dönebilmektedir. Sınır kavramı süreç içerisinde anlaşmazlıklara sebep olurken diğer

tarafından işbirliği yapılmasına neden olur. Türkiye’de Yunanistan ile yaşanan sınır anlaşmazlıklarına sebebiyet vermemek amacıyla ortak heyet kurulmaktadır.

Türkiye’nin sınır güvenliğini sağlaması açısından AB Entegre Sınır Yönetimi Sistemini baz alarak incelemelerde bulunmalı ve sonuçlarına bakarak gerekli değerlendirmelerde bulunmalıdır. Türkiye sınır güvenliğini sağlamaya yönelik çalışmalarında AB Sınır Güvenliği Çalışmalarını kendine örnek alarak ilerlemek doğru bir karar olacaktır. AB’de serbest dolaşım ve ortak pazar anlayışıyla ekonomisini şekillendirmek istemektedir. Serbest dolaşım uygulaması üye ülkeler arasında sınır kontrolünü zorlaştırmaktadır. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülke vatandaşları için AB cazip bir konumdur. Bununla bağlantılı olarak yaşanan göçler ve mülteci konusu Amerika’da başta gelen sorunlardan birisidir. Serbest dolaşım ülkelere sağladığı ekonomik avantajlarının yanı sıra sınır yönetiminde belli başlı sorunlar meydana getirmiştir. Üye ülkeler tüm bu sorunlar neticesinde sınır güvenliklerini sağlamak amacıyla yeni yöntemler geliştirmişlerdir (Uyurer, 2017: 32).

Tarihsel süreç incelendiğinde devletler sınır güvenliklerini korumak amacıyla bir takım yollar izlemişlerdir. Güvenlik duvarları inşa ederek sınırlarını güvence altına almaya çalışmışlardır. Çinlilerin; Çin Seddi, Almanların; Berlin Duvarı, Romalıların Hadrianus Surları bunlara örnek olarak tarihsel süreçte yerini almıştır. Diğer bir yöntem olarak sınır muhafızları görevlendirilmiştir. Sınır muhafızları gerekli gözetim ve kontrolleri yaparak sınırların güvenliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmüşlerdir. Günümüz halen büyük bir önem taşıyan sınır güvenliği için önlemler alınmaya devam etmektedir. Gelişen teknolojik gelişmelerle birlikte geleneksel yöntemler yerine alternatif çözümler geliştirilmektedir. Ülkeler sınırlarda gözlem ve denetim yapması amacıyla insansız hava araçlarını (İHA) kullanmaktadır. Sadece sınırlarda güvenliği sağlaması amacıyla birimler kurulmuş ve bu birimler aracılığıyla gerekli tedbirler alınmaya çalışılmaktadır. FRONTEX bu birimlerden birisidir. Sınır güvenliği konusunda günümüzde çağdaş ve akılcı tedbirler olmasına özen gösterilmelidir. Her türlü teknolojik ve fiziki tedbirler günümüz koşullarına uygun olarak uygulanmalıdır.

1.1.2.2 Enerji Güvenliği

Enerji, ülkelerin ekonomik ve sosyal yönden gelişmeleri açısından en temel gereksinimlerden birisidir. Günümüz dünyasında önemi artan enerji, enerji güvenliğini gündeme getirmiştir. Ekonomik güvenlik ve ulusal güvenlik unsurları arasında enerji güvenliği kendine kolayca yer bulmuştur (Pamir, 2007: 2).

Enerji güvenliği kavramının ortaya çıkış süreci olarak Soğuk Savaş Dönemi, 1973-1974 petrol krizi sonrasında olduğu birçok yazar tarafından kabul edilmektedir. Başlangıçta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok sanayi ülkesi politikalarında enerji güvenliğine yer vermeye başlamıştır. 1974 yılında Uluslar arası Enerji Ajansı kurularak enerji güvenliğine verilen önem gösterilmiştir. Ardından ulusal güvenlik alanında enerji güvenliği araştırmaları üzerine araştırmalar ve harcanan paralar artmaya başlamıştır. 1979 yılına geldiğinde Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesi üzerine Jimmy Carter doktrini enerji güvenliği için ikinci aşamadır. Doktrinde Amerika Başkanı Jimmy Carter, Basra Körfezi'nde petrole yönelik düşmanca eylemleri önlemek amacıyla, Birleşmiş Devletlerin tüm yollara başvurabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda enerji güvenliği ile beraber "kaynak savaşları" kavramı da literatürde ilk defa kullanılmaya başlanmıştır (Korhan, 2010). 1990'ların sonlarında enerji güvenliği hükümetlerin gündeminde yer almaya başlamıştır. Özellikle 11 Eylül saldırıları, Irak Savaşı ve ABD'nin Afganistan'a girmesi gibi olaylar bu kavrama olan ilgiyi artırmıştır. Devletlerin artan ilgisi ve küreselleşme bu ilgiye katkıda bulunmuştur. Ancak 1990'ların sonu ve 2000'lerin başlarında enerji güvenliğine olan tutum önemli derecede değişkenlik göstermemiştir (Biresselioğlu, 2012: 231).

Enerji güvenliği literatürüne bakıldığında bu kavramın yakın bir süreçte ortaya çıktığı ve çalışmaların tarihinin çok eski olmadığı görülmektedir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde ve son on yıllık süreç içerisinde kullanım alanı genişlemiştir. Enerji güvenliğine ilişkin tanımlamalarda ülkeler belli kriterlere göre kavrama farklı anlamlar yüklemektedir. Ülkelerin sahip oldukları enerji kaynakları, enerji kaynaklarına yakınlık, ülkelerin gelişmişlik seviyeleri, enerji kaynaklarına ulaşım gibi kriterler neticesinde farklı değerlendirmelerde bulunmaktadır (Biresselioğlu, 2012: 228). Enerji güvenliği kavramı içinde farklı değerkenler

bulundurduğu ve birden fazla boyutu olduğu için ortak bir tanımı yoktur. Genel olarak mevcut olan tanımlar aşağıda verilmiştir.

Baumann'a göre enerji güvenliği; "genel olarak enerjinin makul fiyatta ve güvenilir arzıdır." (Baumann, 2008: 4).

Çelikpala'ya göre enerji güvenliği; "enerjinin makul bir fiyatla güvenilir ve yeterli miktarda arzı yada ekonomik büyüme ve performansın devamlılığının sağlanması için yeterli miktarda enerji arzının makul ve istikrarlı fiyatlarla sağlanmasıdır." (Çelikpala, 2013: 18).

Bilgin'e göre enerji güvenliği; "arzulanan miktarda kaynağın uygun maliyetlerle, doğru zamanda ve doğru yerde olmasının sağlanması" şeklinde tanımlanmıştır (Bilgin, 2015: 618).

Sanayi devriminden günümüze kadar ülkeler arasında enerji kaynaklarına sahip olabilmek amacıyla kıyasıya bir mücadele başlamış ve bu mücadeleler neticesinde birçok savaş olmuştur. Dünya liderliği ile enerji kaynaklarına sahip olma arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Gerek birçok krizin meydana geliş sebebi gerek birçok savaşın çıkış noktası enerji jeopolitiği ve enerji güvenliği ile ilişkili olarak meydana gelmiştir. Kömür çağından petrol çağına geçiş sürecinde birçok sancılı olaylar yaşanmıştır. Dünyadaki siyasal ve ekonomik güç olarak petrol rezervleri ve petrol hammaddesi olarak görülmüştür (Cenk, 2012: 21).

Türkiye için de diğer tüm ülkelerin arzu ettiği gibi enerji ihtiyaçlarını güvenli şekilde temin etmesi ve enerji güvenliğini sağlaması oldukça önemli bir konudur. Türkiye'nin coğrafi konumu göz önüne alındığında avantajlarla donatılmış bir ülke olduğu görülmektedir. Türkiye'ye komşu olan; kuzeyi, güneyi ve doğusunda yer alan ülkelerin birçoğu dünyanın petrol ve doğalgaz rezervleri bakımından oldukça zengin ülkelerdir. Türkiye kendi enerji güvenliğini sağlamak ve artan enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla bu rezervlere sahip ülkelerle yakın ilişkiler kurmak isteyecektir (Bahgat, 2003: 15).

Ülkelerin birinci enerji kaynaklarına kolay ulaşabilmeleri hayati önem taşımaktadır. Hayat standartlarını yükseltmeleri, gelişmişlik seviyelerini artırmaları, ekonomik ve teknolojik gelişim sağlamak isteyen ülkeler birincil enerji kaynaklarına

kolay ulaşmak isterler. Türkiye, dünyanın birincil enerji kaynaklarına yakın olması avantajı ile büyük önem taşımaktadır. AB'nin enerji güvenliğini sağlaması açısından Türkiye enerji koridoru görevi görmektedir (İmren, 2011). Türkiye'nin AB enerji koridoru görevi görmesi sadece jeopolitik konumu ile ilgili değildir. Türkiye'nin son zamanlarda güçlenmiş ekonomisi; enerji ve enerji taşımacılığında elde ettiği tecrübeler; insan gücünde yeterlilik; çevre devletlerle kıyaslandığında daha istikrarlı siyasi, ekonomik ve toplumsal yapıda olması Türkiye'nin bu görev için önemini artırmaktadır. Enerji koridoru görevini Türkiye dışında daha kaliteli ve güvenilir şekilde üstlenecek ikinci bir bölge ülkesi ikamesi zordur. Geçmiş tarihe bakıldığında bölgede birçok boru hattı kurma girişimi gerçekleşmiş ancak çoğunluğu başarısızla sonuçlanmıştır. Irak, Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün gibi bölge ülkeler boru hatları mezarlığı doluyken Türkiye boru hattı projelerini gerçekleştirmeyi başarmış ülke konumundadır (Dinçer, 2010: 142).

Türkiye enerji kaynağı olarak yeterli doğalgaz ve petrole sahip değildir. Türkiye'nin birincil enerji talebinin %32'si gaz, %31'nin kömür, %27'si petrol, %4 su gücünden elde edilmektedir. Türkiye'nin enerji ihtiyacının 1990 yıllarında yerli enerjiden karşılanan kısmı %48'idi. Bugünlerde ise %26'sı yerli üretim tarafından karşılanmaktadır. Türkiye'nin enerji ihtiyacının her geçen gün artması ve yerli üretim tarafından bu ihtiyacın karşılanamaması enerji güvenliği açısından sorun teşkil etmektedir (Balat, 2010:2001)

1.2 EKONOMİ KAVRAMI

Ekonomi kelimesi Yunancadır ve "hane halkı yönetimi" anlamına gelmektedir. Çalışma alanı olarak ekonomiye, eski Aristoteles'teki, özellikle Aristoteles'teki filozoflar değinmiştir, ancak modern ekonomi bilimi 18. yüzyılda, özellikle İskoçya ve Fransa'da başlamıştır. Başlangıçta, insanların iyi üretimi üretmek için kaynakları kullanmak için nasıl birlikte çalıştıkları çalışmasına politik ekonomi denir ve ekonomiyi teorileştiren erkeklere (neredeyse yalnızca) "siyasi filozoflar" denirdi (Taban, 2006: 148).

1776'da The Wations of Nations'ı yazan İskoç filozofu Adam Smith, ahlaklı bir filozof olarak kendi zamanında düşünülmüştür. O ve çağdaşları, ekonomilerin

tarikh öncesi takas sistemlerinden paraya ve nihayetinde kredi bazlı ekonomilere dönüştüğüne inanıyordu (Taban, 2006: 148).

19. yüzyıl boyunca, teknoloji ve uluslararası ticaretin büyümesi, Büyük Buhran ve II. Dünya Savaşı'na hız veren bir süreç olan ülkeler arasında daha güçlü bağlar yaratmıştır. 50 yıl süren Soğuk Savaş ve Bretton Woods anlaşmasının sona ermesinden sonra, 20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılın başlarında ekonomilerin küreselleşmesinin yenilendiği görülmüştür (Taban, 2006: 148).

Ekonomi, kıt kaynakların bir alanda nasıl tahsis edildiğini belirleyen üretim ve tüketim faaliyetleridir. Mal ve hizmetlerin üretimi ve tüketimi ile ilgili her şeyi içerir. Katılımcılarının ihtiyaçlarını karşılayacak bir ekonomi vardır. Piyasa ekonomisinde, ABD'deki gibi, üreticiler ve tüketiciler neyin üretilip satıldığını belirlemektedir. Üreticiler ne yaptıklarına ve kendi fiyatlarına karar verirken, tüketiciler ne satın aldıklarına ve ne kadar ödemek istediklerine karar verirler (Yeldan, 2016).

Diğer ekonomi türleri arasında komuta ve geleneksel ekonomiler vardır. Bir komuta ekonomisinde, bir hükümet tüm ekonomik aktiviteyi belirlemektedir. Geleneksel ekonomilerde, her yeni nesil nasıl çalıştığı, ne yediği, üyelerinin ne giydiği gibi önceki nesiller izlemektedir. Ekonomi, mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve tüketimini analiz etmektedir. Ana dalları mikroekonomi ve makroekonomidir. Mikroekonomi, bireysel tüketicilerin ve firmaların davranışlarını ve etkileşimlerini incelerken, makroekonomi, gayri safi yurtiçi hasıla veya GSYİH gibi toplu şirketleri analiz etmektedir. GSYİH, bir ekonominin ürettiği her şeyin toplam dolar değerini temsil etmektedir. GSYİH'si bir yıldan diğerine azaldığında, genellikle bir ülke ekonomisi için kötü bir işarettir (Yeldan, 2016).

Ekonomi ayrıca, kıt kaynakların nasıl tahsis edildiğinin belirlenmesine yardımcı olan, birbirine bağlı geniş üretim ve tüketim faaliyetleri kümesidir. Bu aynı zamanda ekonomik bir sistem olarak da bilinmektedir. Bir ekonomi, bir bölgedeki mal ve hizmetlerin üretimi, tüketimi ve ticareti ile ilgili tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Bir ekonomi, bireylerden kurum ve devletler gibi varlıklara kadar herkese uygulanmaktadır. Belirli bir bölgenin veya ülkenin ekonomisi, kültürü,

yasaları, tarihi ve coğrafyası ile diğer faktörlerin yanı sıra yönetilir ve gereklilik nedeniyle gelişir. Bu nedenle, iki ekonomi aynı değildir (Yeldan, 2016).

Pazara dayalı ekonomiler, arz ve talebe göre ürünlerin piyasada serbestçe dolaşmasına izin verir. Bu tür bir ekonominin kendisini doğal olarak dengeleme eğilimi vardır. Bir sektörde bir sektöre yönelik fiyatlar talebe bağlı olarak yükselirken, bu talebi doldurmak için gereken para ve emek, ihtiyaç duyulan yerlere filtre uygulamaktadır (Taban, 2006: 157).

Komuta dayalı ekonomiler, malların fiyatını ve dağıtımını kontrol eden merkezi bir siyasi ajana bağımlıdır. Arz ve talep bu sistemde doğal olarak oynayamaz, çünkü merkezi olarak planlanmıştır, bu yüzden dengesizlikler yaygındır (Taban, 2006: 158).

Yeşil ekonomiler yenilenebilir, sürdürülebilir enerji biçimlerine bağlıdır. Bu sistemler, karbon emisyonlarını azaltmak, biyo-çeşitliliği yeniden sağlamak, alternatif enerji kaynaklarına güvenmek ve genel olarak çevreyi korumak amacı ile çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın "Uygulamadaki Yeşil Ekonomi Örnekleri" başlıklı bu raporu, bu sistemi benimseyen toplumlara birkaç örnek sunmaktadır (Taban, 2006: 157).

Ekonomilere ve ekonomileri etkileyen faktörlerin çalışmasına ekonomi denir. Ekonomi disiplini, iki ana odak, mikroekonomi ve makroekonomi alanına bölünebilmektedir. Mikroekonomi, yaptıkları ekonomik kararları neden aldıklarını ve bu kararların daha büyük ekonomik sistemi nasıl etkilediğini anlamak için bireylerin ve firmaların davranışlarını incelemektedir. Bir bütün olarak pazardan ziyade spesifik endüstrilere ve pazarlara odaklanır. Makroekonomi ise işsizlik ve gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) dahil olmak üzere geniş çaplı karar ve konulara odaklanarak tüm ekonomiyi incelemektedir. Makroekonomi, ulusal ölçekte küresel ölçekte kullanılabilir.

1.3 EKONOMİK GÜVENLİK KAVRAMI

Ekonomik güvenlik kavramı bireysel ve ulusal düzeyde olmak üzere iki şekilde inceleme konusu yapılmaktadır. Bireysel çok düzeyde daha çok sosyologlar ve antropologlar ele alırken siyasi ve uluslar arası alanda çalışanlar ulusal düzeyde kavramı ele almaktadırlar.

Bireysel düzeyde ekonomik güvenlik yaklaşımında güvenliğin ana objesi bireydir. Korunacak değer ise kişinin geçim düzeyidir. Daha geniş anlamda korunacak değer kişinin sahip olduğu yaşam kalitesini ve seviyesini korumasıdır (Aydın, 2015). Ekonomik güvenlik bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılaması olarak tanımlanabilir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın 1994 Bireysel Kalkınma Raporuna göre ekonomik güvenlik, bireysel güvenliği öne çıkartarak bireyler için belli oranda gelirin garantinin altına alınması durumu olarak tanımlanabilir. Bu tanım ekonomik güvenliği bireylerin hayatlarını etkileyen güvenlikle ilgili diğer kategorilere bağlar (Mesjasz, 2008: 143).

Bireysel güvenliği tek bir yönüyle ele almak doğru değildir. Bireysel güvenliğin sağlanması en temel yapıyı oluşturmaktadır. Güvenlik temel bir ihtiyaç olup diğer güvenlik alanlarının söz konusu olabilmesi için bireysel güvenlik ilk olarak ele alınmalıdır. Kapitalist sistemin getirmiş olduğu tüketim toplumlarında bireyler sahip olmadıkları gelirleri harçayarak bireysel güvenliği tehlike altına sokmaktadır. Otonom harcamalarını karşılayacak gelir düzeyine sahip olan bireyler borçlanma yoluyla gelir dilimlerini artırma yoluna başvurmaktadır. Bu da uzun vadede bireysel anlamda hem ekonomik hem manevi çöküşlere sebep olmaktadır.

Marx, bireylerin yaşamları boyunca edindikleri davranış biçimleri ve kendileri dışındaki tüm her şeyi algılayış şekilleri ile maddi hayatın sonucunu ilişkilendirir. Bu sebeple insanların üretim biçimleri hem yaşam şekillerini hem de birbirleri ile olan ilişkileri etkilemektedir. Bireyin kendisinin ürettiği objeyle arasında sağlam bir ilişki olduğu düşünüldüğünde, kapitalizm ile birlikte insanların üretilen mal ve metaya karşı yabancılaşması söz konusudur (Topakkaya, 2008: 381). Markist anlayışın ele aldığı birey kendi çıkarlarını toplumun çıkarlarıymış gibi ele almalı ve kendisine yönelik algıladığı güvenlik tehlikelerine karşı genel toplumu düşünerek hareket etmelidir. Tam bu aşamada devletin üzerine önemli görev ve sorumluluklar

düşmektedir. Devlet bu durumda her şeyin üzerinde güvenlik politikalarını devreye sokarak korumacı tavrını sergileyecektir.

Marx, devletin yalnızca güce sahip olan ve hakimiyetini elinde bulunduran sınıfın koruyucusu ve bu sınıfın egemenliğinin devamını sağlayan bir araç olduğunu belirtir (Birdişli, 2011: 152). Bireyin güvenliği buradan hareketle devletin güvenliğine yani daha geniş olarak ulusal güvenliğe dönüşmeye başlamıştır denilebilir.

Bireylerin ekonomik güvenlikleri ile makro düzeydeki ekonomik güvenlik arasında sıkı bir ilişki olduğu ortadadır. Makro düzeyde olan ulusal ekonomik güvenlik politikaları bireylerin ekonomik güvenliği üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir.

Ulusal düzeyde ekonomik güvenliği ele alacak olursak güvenliğin referans nesnesi devletlerdir. Korunacak değer olarak devletin menfaatleri, ekonomik değerleri, enerji kaynakları, dış ticareti gibi unsurlardır. Ekonomik güvenlik kavramı çok disiplinli yapısı nedeniyle tanımlanması zor bir kavramdır. Bireysel ekonomik güvenlik kavramından çıkılarak daha makro düzeye dönüşen ulusal güvenlik kavramı, ülkelerin temel risk ve tehditleri algılayarak kendi güvenlik sahalarını oluşturmaları çabası olarak gösterilebilir. Bu nedenle devletlerin ekonomik güvenliklerini sağlamak amacıyla mevcut değerlerini korumaları yönünde hareket etmeleri ulusal ekonomik güvenlik olarak algılanabilir. Oysa sadece mevcut durumu korumak değer aynı zamanda ülkelerin refahlarını ve mevcut olan güvenlik politikalarını güvence altına alınması şeklinde düşünebiliriz (Aydın, 2015: 5).

Devletlerarasındaki yarış realist görüş tarafından güvenlik ikilemi olarak ortaya konulmuştur. Soğuk Savaş döneminde egemen olan realist görüş güvenlik ikilemini devlet merkezci bir kavram olarak üretmiştir. Devlet, tek olarak bütüncül ve rasyonel bir yapıya indirgenmiştir. Güvenlik ikilemi devletlerin indirgenen bu yapısının aksine çeşitlilik ve farklılıklar sergiler. Özellikle bireylerin rolü bu güvenlik ikileminin neticesinin savaş olup olmayacağıdır. Güvenlik ikilemi kavramı herhangi bir ikilem karşısında bu ikilemin kesinlikle olumsuz sonuçlanacağını savunur (Bilgiç, 2011: 123). Bununla bağlantılı olarak bir devlet kendi güvenliğini sağlamaya çalışırken diğer devletlerin güvenliklerine yönelik bir tehdit

olabilmektedir. İdealist görüş güvenliğin barış ortamında hukuki normlara göre tesis edilmesini savunur.

Tüm bu ekonomik güvenlik anlamlandırmaya çalışan çalışmalardan hareketle ekonomik güvenliğin ortaya çıkan temel özelliklerini genel hatlarıyla aşağıda açıklanmaktadır:

1.Çok Disiplinli Olması: Ekonomik güvenlik, doğası gereği çok disiplinli bir karaktere sahiptir. Ekonomik güvenlik ulusal güvenlik kavramı içinde değerlendirilir ve ağırlıklı olarak uluslar arası politik iktisat çerçevesinde ele alınır. Ekonomik güvenlik ekonomi ve politika disiplinleri arasında şekillenmektedir (Aydın, 2015: 8).

2.Düşman Tanımlanmasının Güç Olması: Geleneksel olarak tanımlanan güvenlik kavramı askeri açıdan değerlendirilir. Güvenliğin askeri açıdan sağlanması için bir ülkenin dış tehditlere karşı somut bir şekilde korunması olarak ifade edilebilir. Yani burada görünen bir savunma olduğunu söyleyebiliriz. Kısa vadede ekonomik güvenliğin tanınması ve karşı önlemler alınma ihtimali düşüktür. Ayrıca düşman tanımlamasını yapmak da güç görülmektedir. Askeri güvenliği sağlamak adına uygulanan politikaları seçmek kolayken ekonomik güvenliği sağlamak güç görülmektedir. Herhangi bir ülkenin uyguladığı ekonomik politika sonucu diğer ülkeler bundan olumlu ya da olumsuz olarak etkilenmektedir. Küresel dünyada bunun önüne geçmek ve düşman tanımlaması olarak net bilgiler vermek doğru değerlendirilemez.

3.Ekonomik Güvenlik Politikalarının Belirlenmesinde Devletin Rolünün Düşük Olması: Ekonomik araçların kullanılması ve dış politikada uygulanmaları sadece hükümetlerin tekelinde olan bir şey değildir (Arı, 2008). Küreselleşmeyle birlikte dönüşüm yaşayan ekonomik güvenlik kavramı, devlet dışındaki diğer aktörleri kapsayarak çerçevesini genişletmiştir.

4.Pozitif Toplamlı Olması: Aktörler ekonomik alanda eğer çıkarları söz konusu ise faaliyette bulunurlar. Bu yüzden birçok ekonomik faaliyet pozitif toplamlı bir niteliğe sahiptir. Her alanda geçerli olan rekabet, ekonomik güvenlik anlamında da kendini göstermektedir. Askeri rekabette birileri kazanırken birileri kaybeder.

Ancak ekonomik rekabette sonuçlar her zaman aynı zaman olmaz. Tüm aktörler kazançlı çıkabilir, birisi kazançlı çıkabilir ya da her iki tarafta zararlı çıkar.

5.Ekonomik Güvenliğin Sağlanmasında Maliyet Boyutunun Farklı Olması: Ekonomik güvenlik alanındaki araçlar, geleneksel güvenlik araçlarından daha farklı ve çeşitlidir. Ekonomik güvenliği sağlamada maliyetler bazen çok büyük olurken bazen de geleneksel güvenliği sağlarken yapılan harcamalardan çok küçük olmaktadır.

6.Ulusal Çıkarların Belirlenmesinde Önem Arz Etmesi: Her ülkenin ekonomik yapısı birbirinden farklıdır. Bu yüzden kendine uygun olan ekonomik güvenlik politikalarını seçmeli ve onları uygulamalıdır. Alınacak ekonomik güvenlik politikaları, ekonomik çıkarlar için hayati önem taşımaktadır. Ülkeler ulusal çıkarlarını belirlerken geleneksel ve modern güvenlik anlayışlarını eş anlı olarak uygulamaktadır. Ulusal çıkarların belirlenmesinde güvenliğin önemli bir yerde olduğunu savunulmaktadır.

Ekonomik güvenlik kavramı bu boyutlarıyla beraber ele alındığında zaman anlam kazanmakta ve çerçevesini genişletmektedir.

1.4 EKONOMİK GÜVENLİĞİN ÖNEM KAZANMASINDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

1.4.1 Küreselleşme

Küreselleşme, yirminci yüzyılın sonlarına doğru popüler bir kavram olmaya başlamıştır. Kelime köken olarak “global” anlamında İngilizceye ondokuzuncu yüzyılın sonlarında girmiştir. Globalize ve globalizm kelimeleri 1994 yılında yayımlanan küçük bir okuma kitabında ilk defa terim olarak kullanılmıştır. Globalizasyon kavramı 1961 yılında yayımlanan *Webster's Third New International Dictionary of English Language Unabridged*'de yer alır (Çalışkan, 2003: 34).

Küreselleşme kavramının tarihsel analizi globalite, globalleşme ve globalizm olmak üzere üçlü bir ayrım yapılmaktadır. Globalite, dünya toplumu kavramı doğrultusunda ülkelerin birbirlerine bağlı hale gelmelerini ifade eder. Globalleşme ise ulus aşırı bir süreç olarak bilinmektedir. Bu süreç de ulus devletler yerini uluslar arası aktörlere bırakır. Son olarak globalizm, globalleşme olgusundan yola çıkarak

dünya pazar ekonomisi dahilinde algılanır. Ancak bununla ilgili bir mutabakat sağlanmamıştır (Erdem, 2009: 109).

Küreselleşmenin tanımı yapılmaya çalışılmış ancak ortak bir paydada buluşulmamıştır. Küreselleşmeyi kabaca tabir edecek olursak; ekonomik birimlerin ya da bireylerin diğer ekonomik birimlerle ya da bireylerle hızlı bir etkileşim içinde olması olarak tanımlanabilir.

Küreselleşmenin ne zaman başladığına dair birçok görüş bulunmaktadır. Ancak küreselleşme öyle bir süreçtir ki etkilemediği ekonomi, kültür, siyasi alan yoktur. Küreselleşme her alanda olumlu ve olumsuz etkileri ile birlikte zorunlu bir dönüşüm hareketi haline dönüşmüştür. Küreselleşmenin başlangıç dönemi olarak 20.yüzyıldan öncesine dayandırılmaktadır (Erdem, 2009: 110).

1989 yılında Sovyet Blok'unun çökmesiyle küreselleşmenin popülaritesi artmıştır. 1980'li yıllarda uluslar arası sermaye hareketlerinin canlanması ve uluslar arasındaki sözleşmelerin artmasıyla ülke sınırlarının dışına çıkmıştır. Tarihte bunun gibi örneklere rastlamak mümkündür. Ancak bu dönemlerde yapılan bu işlemlerin hızı ve yoğunluğu artarak etki alanı genişlemiştir (Erdem, 2009: 110). Küreselleşme sürecinin hız kazanması 20.yüzyılın başlarına denk gelir. Bunun en büyük sebebi ise teknolojik gelişmelerdir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte sermayenin dolaşımı hızlanmış ve ülkeler arasındaki mal dolaşımı artmıştır.

Son yirmi yıldır, küreselleşme evrensel boyutta hem ekonomik hem siyasi hem de toplumsal boyutta değerlendirilmelere tabi tutulmaktadır. Küreselleşmeyi ekonomik yönden değerlendirirsek, serbest ekonomi önündeki engellerin ortadan kalkması ve dünya ekonomilerinin birbirlerine karşı bağımlı hale gelmesinin nedeni olmuştur. Burada sadece sermaye faktöründen bahsetmek doğru değildir. Küreselleşme, sermaye faktörünü serbest hale getirirken aynı zamanda emek faktörünü de dünya ekonomileri arasında serbest hale getirmiştir. Eskiden ulusal ekonomi içerisinde yer alan bu faktörler küreselleşmeyle birlikte dünya pazarı ile bütünleşmiştir.

Ulaşım teknolojisi, bilgi ve telekomünikasyonun gelişmesiyle birlikte ekonomik küreselleşme ortaya çıkmıştır. GATT, WTO, IMF gibi uluslar arası

kuruluşlar sayesinde sınır ötesi ekonomik faaliyetler gelişmekte ve ilerlemektedir. 20.yy sonlarında yeni bir dünya düzeni kurulması kaçınılmaz olmuştur. Dünya hızla gelişmiş ve değişmiştir. Geleneksel değerler yerini yeni değerlere bırakmıştır. Küreselleşme dünyanın kaçınılmaz sonucu olarak kendini göstermektedir.

Küresel sistem, çok uluslu şirketlerin kurumsallaşmasıyla karın büyük çoğunluğunu gelişmiş ülkelere aktardığı görüşleri mevcuttur. Küreselleşme sürecinde bir taraf kaybederken diğer taraf kazanmaktadır. Zengin ile fakir ülkeler arasındaki uçurumun giderek arttığına dikkat çeken bu görüşlerde milyarlarca insan refah içerisinde iken milyarlarca insan da yoksulluk içerisinde yaşar. Ekonomik küreselleşme teknolojik şartlara bağlı olduğundan yoksul ülkeler pazar konumunda olup daha da yoksullaşmaktadır.

Küreselleşmenin olumsuz sonuçları arasında olumlu sonuçları da yer almaktadır. Küreselleşme ile birlikte talep de meydana gelen artış beraberinde arzı da artırmıştır. Dünyada kişi başına düşen GSYİH'da artış meydana gelmiş ve ülkelerin refah seviyeleri artmıştır. Bugün dünyada insanlar daha çok ürüne daha kolay şekilde ulaşabilmektedir. Sadece ekonomik olarak değil ayrıca sağlık, emniyet ve çevresel alanlarda da bu refah kendini göstermektedir.

Teknolojik gelişmelere paralel olarak dış ticaret ve sermaye hareketlerinin hacminde artış meydana gelmiştir. Sermayenin ulusal sınırları aşması neticesinde ekonomik anlamda küreselleşme dünya ekonomisine mutluluk ve refah getirdiği görülmüştür. Ancak yaşanan durgunluklar ve ardı ardına meydana gelen ekonomik krizler aslında her ülkede aynı sonucu doğurmadığı ve küreselleşmenin yönetilmesinin gerekliliği görülmüştür (Seyrek, 2002: 173).

Ekonomilerin ulusal olmaktan çıkıp dışa açıldığı dönemlerde 19.yüzyılın ilk yarısından itibaren birçok kriz yaşanmıştır. Ekonomik krizleri, finansal sektör krizleri ve reel sektör krizleri olmak üzere iki şekilde ele alabiliriz. Finansal kriz genellikle bankacılık krizi, durgunluk krizi ve borsa krizi olarak karşımıza çıkar. Reel sektör krizleri ise daha çok mal ve hizmet piyasalarında gösterir (Kibritçioğlu, 2001: 174). Küreselleşme ortamı içerisinde hem reel sektör krizlerinde hem de finansal krizlerde artışlar meydana gelmiştir. Ekonomik konjonktürün genişlemesi ve derinleşmesiyle

birbirlerine bağı olan aktörlerin yaşanan krizlerden etkilenmeleri kaçınılmaz olmuştur.

1980'li yıllarla birlikte finansal küreselleşme ve sermaye hareketleri hızlı bir gelişme göstermiştir. Sermaye hareketleri önündeki kısıtlamalar ortadan kalkmış ve finans piyasaları hızla bütünleşmiştir. Uluslararası sermaye hacminde yaşanan artış sermaye hareketlerinin kanallarını aynı zamanda kaynağını da değiştirmiştir. Gelişmekte olan ülkelere giren sermayenin verimli alanlarda kullanılmaması sonucu yabancı sermayeye olan bağımlılıkta artış gerçekleşmiştir. Artan bağımlılıklar beraberinde hassasiyetleri artırarak krizlere neden olmuştur. Yaşanan bu krizler çeşitli kanallar aracılığıyla diğer bölgelere aktarılmıştır. Böylece krizle alakası olmayan ülkeler bile yaşanan krizlerden payını alacak konuma gelmiştir (Korkmaz, 2010: 2).

Küreselleşmenin artması, sermaye ve ticaretteki gelişmeler sebebiyle hükümetlerin çıkan krizlere cevap verme süreleri uzamıştır. Küreselleşmenin sonucunda dünya aktörleri birbirine bağımlı hale gelmişlerdir. Artan bu bağımlılık neticesinde milli ekonomi politikaları etkinliğini kaybetmektedir. Artık ülkeler önemli görülebilecek derecede dış dünyadan etkilenmektedir. Artan bağımlılık beraberinde makro ekonomik politikalarının yeniden düzenlenmesine ve uyum içinde yürütülmesi adına yeni çalışmalar yapılmasına yol açmıştır. Bu ulusal uyum politikalarında dikkate alınması gereken en önemli etken karşılıklı bağımlılıkların etkisidir (Akdiş, 2006: 254).

Küreselleşmenin etkisiyle ekonomik krizlerin sayısında meydana gelen artışa paralel olarak artan riskle, toplumları birer risk toplumları haline dönüştürmüştür. Artan küresel faaliyetlerle birlikte ekonomi ve güvenlik alanındaki sınırlar sorgulanmaya başlanmıştır. Küreselleşme ve ekonomik güvenlik arasındaki ilişki her ülkede genel kalıplara bürünmemiştir. Her ülkenin kendine has ekonomik özellikleri olduğu için etkileri de ona göre şekillenmiştir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, teknolojik kapasiteleri, dünya politikaları, dışa bağımlılık düzeyleri gibi unsurlar küreselleşmenin ekonomik güvenliğe olan etkisini farklılaştırmaktadır. Bu faktörler bazı ülkeler için avantajlar sağlarken bazı ülkeler içinde dezavantaj olabilmektedir (Aydın, 2015).

Tüm bu küreselleşme tartışmalarının ortak noktası finans piyasalarının ülkeler üzerindeki etkileri olarak değerlendirilebilir. Ülkelerin küreselleşme sonucunda refah kaybına uğrayacakları ya da uğramayacakları sorgulandığında, bunun cevabı ülkelerin ekonomik göstergelerine dayandırılmaktadır. Gelişmiş ülke ve gelişmekte olan ülke varsayımlarından hareketle ülkeden ülkeye değişiklik arz eden bu durum günümüzde halen kendi dengesini sağlayamamıştır. Ülkelerin hangi durumda hassas hale geldikleri, karşılıklı bağımlılıkların şiddeti gibi etkenler net olarak saptanamadığı için küresel ekonomik güvenliğin boyutu da tam olarak bilinmemektedir. Ekonomik güvenliğin tesis edilmesi noktasındaki en önemli husus ulusal ve uluslararası politikaların işbirliği içerisinde hazırlanması ve böylece ekonomik güvenlikte dengelerin yerine oturtulması ile gerçekleşir.

1.4.2 Karşılıklı Ekonomik Bağımlılıklar

Karşılıklı ekonomik bağımlılığın iki anlamı vardır. İlk olarak bir ülkedeki ekonomik şartlar diğer ülkelerdeki şartlara bağlıysa aralarında duyarlı karşılıklı bağımlılık vardır denilir. İkinci olarak ise, ülkeler arasındaki ilişkilerin bozulması ya da kopması neticesinde bu durum ülkelere maliyet olarak geri dönerse buna kırılğan karşılıklı bağımlılık denilir (Baldwin, 1980: 483).

Realist, Liberal ve Marksist olmak üzere karşılıklı ekonomik bağımlılık üç şekilde ele alınmıştır. Realist yaklaşımda karşılıklı ekonomik bağımlılıkların savaşa yol açacağı savunulur. Realist sistemde karşılıklı ekonomik bağımlılıklar devletlere ağır maliyetler yükler ve kendi sınırlarında özerkliklerini kaybetmeye başlarlar. Birbirine entegre hale gelmiş bu sistemde karşılıklı olarak bağımlı olmak demek finansal kriz ve diğer tehditlere karşı açık hale gelmektir. Bu durum ülkeleri birbirine bağımlı hale getirmektedir. Realistlere göre karşılıklı bağımlılığın elbette olumlu etkileri vardır. Ancak liberal ekonomide istikrarsızlıklar her zaman olduğu için herhangi bir kriz anında ülkelerin tekrardan yeni duruma organize olması pek mümkün olmayacaktır (Khaled, 2018: 57). Bu denge bozulduğunda bağımlı ülkelerin kayıpları da o denli büyük olacaktır. Realistler karşılıklı ekonomik bağımlılıktan kaçınılması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Liberaler, karşılıklı bağımlılığın uzun vadede yarar sağlayacağını savunmaktadır. Ticaretin serbestleşmesi ile birlikte ülkeler arasında iş bölümü artmış

ve bu da ülkeleri birbirine yakınlaştırmıştır. Ülkeler barışçıl ilişkiler kurarak diğer ülkelerle ticaret yapma eğilimi içine girmişlerdir. Serbest ticaret, devletleri birbirine yakınlaştırdığı için savaş olasılığı azalmaktadır. Barışa dayalı serbest ticarete karşılıklı bağımlılık arttıkça ülkeler uzun vadede kazançlı çıkacaktır(Khaled, 2018: 57).

Marksist yaklaşımda ise, karşılıklı bağımlılık bir tarafın lehine diğer tarafın aleyhine olmak üzere bir bağımlılık ilişkisi oluşturur. Marksistler toplum odaklı düşündükleri için ülkelerin nispi özerkliklerini gerekli olarak görür. Devlet kapitalist çıkarları korumalı ve kontrol altında tutmalıdır. Serbest ekonomi koşulları altında gerçekleşen karşılıklı ekonomik bağımlılıkları devletin kontrol altında tutması güçtür (Khaled, 2018: 58).

Küreselleşmenin ortaya çıkmasıyla birlikte karşılıklı ekonomik bağımlılıklar kendini göstermeye başlamıştır. Uluslararası alanda karşılıklı bağımlılık dönüşüm sürecine girmiş ve yaşanan büyük dönüşümlerin etkisiyle şekillenmeye başlamıştır. Karşılıklı bağımlılık, devletler ya da toplumlar arasındaki etkileşimin artmasıyla birlikte ülkelerin birbirine olan bağımlılığı olarak ifade edilebilir. Bu karşılıklı bağımlılığın devletlerarasında olumlu ya da olumsuz sonuçları olmaktadır.

Ülkeler arasında malların kolayca dolaşabilmesi için ticari engeller kaldırılmış ve yeniden düzenlemeler yapılmıştır. 1947 yılında Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) imzalanmıştır. Bu kuruluşun başlangıçta temel hedefi sanayi ürünleri ile alakalı ticaretin uluslararası alanda serbest hale getirilmesi idi. GATT 1994 senesine yani Dünya Ticaret Örgütüne(DTÖ)'nün kapsamına girene kadar bu konuda çalışmalar yürütmüştür (Seyidoğlu, 2003: 143). Küreselleşme süreci ile birlikte örgütler farklı bir boyut kazanmıştır. Devletlerin serbest piyasa ekonomisine geçiş yapması ile birlikte kapitalist düzene entegre olmaları birlikte gerçekleşmiştir. Serbest ticaret, ülkelerin müşteri portföylerinde genişleme meydana getirmekte ayrıca yabancı yatırımlar için ülkeler cazip merkezler haline dönüşmektedir.

Uluslararası entegrasyon, uluslararası ticareti bununla bağlantılı olarak da uluslararası girişimciliği kolay hale getirmiştir. Ülkelerin uluslararası alanda gerçekleştirdikleri birliklerin temel amacı üye ülkeler arasında serbest mal dolaşımı

sağlayarak ortak bir pazar içerisinde serbest ticareti gerçekleştirmektir. Gelişmekte olan ülkelerde teknolojinin etkin kullanılmaması, talebi karşılamakta yaşadıkları güçlükler görülürken gelişmiş ülkelerde ulusal pazar sıkıntısı çekilmektedir. Bu iki faktör birleşerek uluslararası birleşmenin temelini oluşturmaktadır. Ülkeler bu birleşmelerle maksimum toplum refahını sağlamak ayrıca etkin kaynak kullanımı gerçekleştirmek gibi yararlar götmektedirler (Seyidoğlu, 2003: 143).

Dünya genelinde meydana gelen talep artışı, ticaret üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkiler yapmıştır. Bazı endüstrilerde bu durum daha fazla homojenleşmeye yol açmıştır. Talebin homojenleşmesi demek tüketicilerin malların fiziksel olarak bulunduğu yerle ilgilenmeyip o mal ya da hizmeti talep etmesidir. Diğer ifadeyle müşteriler için malların homojen hale gelmesidir. Pazarların küreselleşmesi, zevklerin ve tercihlerin evrensel hale gelmesi olarak değerlendirilebilir. Bu da arzı standart hale getirerek sektörleri küresel bir ölçüğe ulaştırmaktadır. Gerek üretimde gerekse ürün talebinde ortaya çıkan bu benzeşme ile birlikte, dünyada farklı bölgelerde aynı ürünler pazarlanmakta ve üretilmektedir (Tağraf, 2002). Geçmişte yaşanan ve hala süregelen bu entegrasyon süreci bir zorunluluk haline dönüşmüştür. Ülkeler arasındaki sınırlar ortadan kalkmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte günümüze kadar uzanan süreçte, karmaşık ve çözüm bulunamayan bir uluslararası sürece girilmiştir. Bu süreç karşılıklı bağımlılıkların, sınır ötesi bağlantıların var olduğu ortamda dış politikalara yön vermektedir. Dünyada ekonomik çıkarlar söz konusu olduğunda ülkeler arasındaki işbirliği ve entegrasyon çabalarının arttığı gözlenmektedir (Gürkaynak ve Yalçiner, 2009: 74). Küreselleşme ile birlikte ülkeler arasındaki bu yeni oluşumun olumlu ve olumsuz birçok sonucu ortaya çıkmaktadır. Ülkeler arasında birbirine karşı bağımlılığın artması ekonomik açıdan daha çok ürüne daha az maliyetle ulaşmayı sağlamaktadır. Ancak ülkelerin birbirlerine bağımlılık derecesi arttıkça ülkeler hem ekonomik hem de siyasi politikalarını bu bağımlılıklara göre şekillendirmek zorunda kalmışlardır.

Karşılıklı ekonomik bağımlılık, dış ekonomik gelişmelerden, politikalardan ve uygulamalardan etkilenme seviyesinin artması anlamını taşımaktadır. Ülkelerin sahip oldukları bağımlılık düzeyi arttıkça ekonomik açıdan risk ve tehdit altında olmaktadır. Artan karşılıklı bağımlılık sayesinde uzak bölgede bulunan ülkeler

bile ekonomik ve ticari sorunlar karşısında hassas hale gelmişlerdir (Aydın,2015). Bu hızla büyüyen karşılıklı ekonomik bağımlılık sadece ekonomik anlamda değil sosyal alandan güvenlik alanına kadar birçok alanda etkisini sürdürmektedir.

Karşılıklı ekonomik bağımlılıklar ülkeler arasında artması ekonomik güvenlik sorunsalı ile karşı karşıya kalınmasına neden olmuştur. Uluslararası ilişkiler alanında ekonomik güvenlik kavramı, karşılıklı bağımlılıkların olduğu ortamda negatif mi yoksa pozitif mi etki göstereceği yönünde incelenmiştir. Bağımlılıkların artması ülkeler arasında barışçıl politikaları artırarak olumlu sonuç doğurduğu gibi pastadan küçük pay alan ülkelerin sisteme baş kaldırması da ihtimaller dahilindedir.

Tüm bunları değerlendirecek olursak; karşılıklı bağımlılıklar ülkeleri birbirine bağımlı hale getirir. Ancak bu bağımlılık güvenlik anlamında ele alındığında görüş ayrılıkları yaşandığı ortadadır. Ekonomik anlamda güvenli olma halinin tarihsel gelişimi göz önüne alındığında karşılıklı bağımlılıkların bu etkileşimi şekillendirdiği ve yön verdiği ortadadır. Devletler bu bağımlılıkları oranında dışarıdaki tehdit ve risklere karşı açık hale gelmekte ya da bu bağımlılıklar sayesinde güvenli olma halini korumaktadır.

1.4.3 Soğuk Savaşın Sona Ermesi

Tarihsel olarak baktığımızda aktörler arası ilişkilerin hep çıkarlar üzerlerine kurulu olduğu ortadadır. Yapılan anlaşmalar, kurulan bağımlılıklar çıkara dayalı devlet politikalarıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında da durum bu şekilde gerçekleşmiştir. İkinci Dünya Savaşında düşmana karşı ortak hareket eden SSCB, ABD ve diğer batılı müttefikler savaş sona erdiğinde yine kendi çıkarları için harekete geçmişlerdir. Uluslararası ilişkilerde her zaman kendiliğinden oluşmuş bir denge mevcuttur. Bu denge bozduğunda sorunlar çıkar ve genellikle savaş meydana gelir. İkinci Dünya Savaşından sonra galip ülkeler arasında sorunlar oluştu. Dengeler tekrar sağlanmalı ve çıkar politikaları tekrar gözden geçirilmeliydi. Soğuk Savaş, tam bu noktada çatışmaları kendi lehlerine çevirmeyi arzulayan ülkelerin bileşkesi haline gelmişti. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan, devletlerin etki alanlarını genişleterek karşı taraf üzerinde üstünlük sağlama çabalarına ABD'li Bernard Baruch, *Soğuk Savaş* ismini vermiştir (Çelik, 2018: 57).

Uluslararası ilişkilerde dengeler her zaman mevcuttur. Bazı dönemlerde bu dengeler çizgisinden uzaklaşmış ve ardından meydana gelen büyük olaylar neticesinde yeni dengeler meydana gelmiştir. Bu dengeler aslında kazanan tarafın diğer tarafı kontrol altında tutma çabasıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında da durum aynı bu şekilde gerçekleşmiş ve ülkeler yeni dengeleri oluşturmaya başlamışlardır. Ancak buradaki sorun kazanan taraflar arasındaki bir denge mücadelesine girilmesidir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın önde gelen ülkeleri, güçlerini Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliğine bırakmıştır. Bunlar sonucunda kapitalist blok olan ABD ile sosyalist blok SSCB arasında askeri, siyasi, ekonomik ve ideolojik rekabete dayalı *iki kutuplu sistem* dönemi başlamıştır (Çelik, 2018: 57).

Bu iki kutuplu sistemin bir kutubunu savaş kendi topraklarında yaşanmadığı için yıpranmayan ABD oluştururken diğer kutup savaş kendi topraklarında olmasına rağmen güçlü kara ordusu ve geniş toprak sahibi olan SSCB oluşturur. Bu iki kutuplu dönemde her iki kesimde kendi güç dengelerini sağlamaya çalışmıştır. Ortaya çıkan boşluğu kendi askeri güçleri ve ulusal politikaları ile doldurmaya çalışmışlardır (Gürkaynak, 2005: 87).

Soğuk Savaş yıllarında ABD ile SSCB arasında nükleer silahlarda ve gönderme araçlarında yarış başlamıştır. 1960'lı yılların sonlarına doğru nükleer denklik sağlanmıştır. Hatta bu durum birkaç kez dünyayı yok edebilecek seviyeye gelmiştir. Ortaya çıkan bu tehditler ve silahlanma yarışının maliyeti nedeniyle 1970'li yılların başından itibaren *Yumuşama* dönemine girilmiştir. Soğuk Savaş yıllarında yaşanan olaylar aslında daha çok psikolojik bir mücadeledir. Bu dönemde her iki tarafta kendini güvensiz halde hissetmiştir. Nedeni ise her iki tarafında elinde dünyayı yok edebilecek güce sahip olmalarıdır. Böylece aradaki yarış teknolojik yarış şeklini alarak teknolojik rekabet şekline dönüşmüştür (Çelik, 2018: 58).

Soğuk Savaş'ın ne zaman bittiğine dair farklı görüşler yer almaktadır. Çoğunluk olarak SSCB'nin dağılmasıyla birlikte soğuk savaşın sonlandığı düşünülmektedir. Ancak başka bir grup ise Soğuk Savaş'ın etkilerinin son bulmayacağını günümüzde bile halen etkilerini sürdürdüğünü savunmaktadır.

Soğuk Savaş Sonrası dönem sosyal, ekonomik, entelektüel ve siyasal anlamda hızlı ve köklü değişikliklere neden olduğu genel kabul görmektedir. Yeni düzen her alanda etkisini göstermeye başlamıştır. Bizim çalışmamızda ilgilendiğimiz alan ekonomi güvenliği olduğu için bu çerçeveden soğuk savaşın etkileri incelenecektir.

Küreselleşme ile meydana gelen değişimler sonucunda yeni güvenlik sahaları ortaya çıkmıştır. Güvenlik algısının derinleşmesinde rol oynayan diğer bir etken de Soğuk Savaş'ın sona ermesidir. Soğuk Savaş sonrasında meydana gelen yeni algılar içerisinde güvenlik geleneksel anlamın dışında kendini göstermiştir. Çevresel, ekonomik ve sosyal alanda genişleyen güvenlik algısı soğuk savaşın sona ermesiyle daha da şekillenmiştir.

ABD ve SSCB için Soğuk Savaş sonrasında güvensizlik hali devam etmiştir. Yeni dünya düzeninde fakir bölgelerin sayısı artmış, beraberinde çevre güvenliği sorunsalı ile karşılaşmıştır. Etnik çatışmaların görülmeye başlaması, finans piyasasının küreselleşmesi ile birlikte ABD için kontrol güç olma hali daha zora girmiştir. Ardından meydana gelen enerji ihtiyacı Ortadoğu ve Orta Asya enerji kaynaklarının paylaşımı için ülkeleri hareketi geçirmiştir. Dünyada organize suçlar artış göstermiştir. Artık güç geleneksel anlamından uzaklaşarak geniş bir alana yayılmıştır. Yeni dönemle birlikte güç dağılımı yenilenmiş ve uluslararası güvenlik yönünden sorumluluklar değişmiştir. Sadece ekonomik çıkarlara ve ulusal güvenliğe dayalı politikalar terk edilirken uluslararası güvenlik ve ekonomik çıkarlarının yanında kendi ulusal değerlerini başka ülkelere benimsetme ve örgütler ile işbirliği içinde politikalarını belirleme yöntemleri geliştirilmiştir (Özcan, 2004: 24).

İKİNCİ BÖLÜM: KÜRESELLEŞME VE EKONOMİK GÜVENLİK

2.1. KÜRESELLEŞMENİN GELİŞİM AŞAMASI VE EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1.1. Küreselleşme Kavramı ve Gelişim Aşaması

Küreselleşme, ürünlerin, teknolojinin, bilgilerin ve işlerin ulusal sınırlar ve kültürler arasında yayılması anlamına gelmektedir. Ekonomik açıdan, serbest ticaretle desteklenen dünyadaki ulusların birbirine bağımlılığını açıklamaktadır. Küreselleşme kelimesinin birçok anlamı çok hızlı bir şekilde birikmiştir, fakat küreselleşme fiili ilk olarak 1944'teki Merriam Webster Sözlüğü tarafından doğrulanmıştır (Adams, 2009: 17).

Küreselleşme farklı ülkelerdeki siyasi, ekonomik, sosyal ve teknolojik bağlantılara atıfta bulunmaktadır (Hamilton ve Webster, 2009). Küreselleşme zaman ve mekânın küçülmesini ifade eden tartışmalı bir kavramdır (Steger, 2009). Diğer bir tanımlamaya göre, küreselleşme, sınır ötesi borsalarda devlet tarafından uygulanan kısıtlamaların azaltılması veya ortadan kaldırılması ve bunun sonucunda ortaya çıkan giderek artan bütünleşmiş ve karmaşık küresel üretim ve değişim sistemidir (Palmer, 2002).

Küreselleşmenin tarihini göz önünde bulundurarak, bazı yazarlar 1492'den bu yana olaylara odaklanmaktadır, ancak çoğu bilim adamı ve teorisyen çok daha yakın geçmişe odaklanmaktadır. 1492'den uzun süre önce, insanlar dünyadaki farklı yerleri bir araya getirerek geniş iletişim, göç ve bağlantı sistemlerine bağlamaya başlamıştır. Küresel ve yerel arasındaki etkileşim sistemlerinin bu oluşumu, dünya tarihinde merkezi bir itici güç olmuştur (Onat, 2002: 38).

İnsanlar, neredeyse var oldukları süre boyunca mal ticareti yapmışlardır. Ancak M.Ö. ilk yüzyıldan itibaren kayda değer bir görüngü ortaya çıkmamıştır. Tarihte ilk kez, Çin'den gelen lüks ürünler Avrasya kıtasının diğer ucunda, Roma'da görünmeye başlamıştır. Ürünler, İpek Yolu boyunca binlerce mil götürüldükten sonra Roma'da kalmıştır. Ticaret yerel veya bölgesel bir ilişki olmayı bırakmış ve

küreselleşmeye başlamıştır. Çin ile Akdeniz arasında bir ticaret yolu olan İpek Yolu, ipek, baharat, porselen ve Doğu'dan gelen diğer hazineler gibi ticari mallar ve gıdaların yanı sıra fikir ve bilgi alışverişini desteklemiştir (Onat, 2002: 38).

Ticaretteki bir sonraki bölüm İslami tüccarlar sayesinde oluşmuştur. Yeni din İslam, 7. yüzyılda Araplar tarafından her yöne yayıldıkça ticaret de başlamıştır İslam'ın kurucusu Hz. Muhammed, eşi Hatice gibi meşhur bir tüccardır. 9. yüzyılın başlarında, Müslüman tüccarlar zaten Akdeniz ve Hint Okyanusu ticaretine hâkim idi. Daha sonra ticaret ağı, Müslüman çoğunlukta bir ülke olan Endonezya'ya ve Mağribi İspanya'ya kadar batıya yönelmiştir. Orta Çağ'da İslam ticaretinin ana odağı baharattır. İpekten farklı olarak, baharatlar antik çağlardan beri çoğunlukla deniz yoluyla alınmaktadır. Ancak orta çağda uluslararası ticaretin asıl odağı haline gelmişlerdir (Gökdere, 2001: 72).

Avrupa'da da, aşırı pahalı olan baharatlar yoğun talep görmektedir. Fakat baharatlarda ipek gibi, lüks bir ürün olarak kaldılar ve ticaret göreceli olarak düşük hacimli kalmışlardır (Gökdere, 2001: 72).

Gerçek anlamda küresel ticaret Keşif Çağı'nda başlamıştır. Bu çağda, 15. yüzyılın sonlarından itibaren Avrupalı araştırmacılar Doğu ve Batı'yı birbirine bağlamış hatta Amerika'yı keşfetmişlerdir. Bilimsel Devrim'in astronomi, mekanik, fizik ve denizcilik desteği ile Portekiz, İspanyol ve daha sonra Hollanda ve İngilizler alanındaki ilk keşifler gerçekleşmiştir. Keşif Çağı dünyayı sarsmıştır. En meşhur keşif, Kolombiya öncesi medeniyetler dışında sona eren, Kolumbus tarafından Amerika'dır. Ticaret bir kez daha toplam GSYİH'ya kıyasla küçük kalırken, kesinlikle insanların hayatlarını değiştirmiştir. Avrupa'da patatesler, domatesler, kahve ve çikolata piyasaya sunulmuş ve baharatların fiyatı sert bir şekilde düşmüştür (Zengingönül, 2005: 89).

Avrupalılar yurtdışında koloniler kurmaya başladığında, küreselleşme büyümüştür. Birçok Avrupalı kâşif, Hıristiyan dinini ziyaret ettikleri bölgelere getirmek için isteklidir. Hıristiyanlığın küreselleşmesi, yerel halkla çalışan Hıristiyan misyonerler aracılığıyla Avrupa'dan Latin Amerika'ya yayılmıştır (Bartelson, 2000: 183).

Bu durum, 1914'te sona eren yüzyıl boyunca kabaca ortaya çıkan ilk küreselleşme dalgasıyla değişmeye başlamıştır. 18. yüzyılın sonunda, Büyük Britanya, dünyaya hem coğrafi hem de İngiliz İmparatorluğu'nun kurulmasıyla ve buhar makinesi, endüstriyel dokuma makinesi ve daha fazlası gibi yeniliklerle teknolojik olarak hâkim olmaya başlamıştır (Bartelson, 2000: 183). Bu süreç ilk Endüstri Devrimi süreci olarak bilinmektedir.

Britanya Endüstri Devrimi, fantastik bir küresel ticaret motorunu yaratmıştır. Bir yandan, buharlı gemiler ve trenler, malları hem ülkeler içinde hem de ülkeler arasında binlerce milden fazla taşıyabilmiştir. Öte yandan, sanayileşme, İngiltere'ye demir, tekstil ve mamul mallar gibi tüm dünyada talep gören ürünler yapmasını sağlamıştır.

Küreselleşme, on dokuzuncu yüzyılda, Endüstri Devrimi ile mekanik fabrikalar ve şirketler yaygınlaştıkça hızlanmıştır. Birçok şirket uzak bölgelerden hammadde kullanmıştır ve mallarını başka ülkelerde de satmışlardır. Örneğin Britanya'nın Hindistan'daki kolonisi, İngiliz tüccarlara pamuk tedarik etmiştir. Hindistan'ın önemli bir limanı olan Madras kentinde (şimdi Chennai olarak adlandırılan) hafif bir pamuklu kumaş olan Madras yapılmıştır. Sonuç olarak, Madras kumaşı artık Madras'ta üretilmiyordu ve Hintliler hammadde olarak pamuk tedarik etmiştir. İngiltere'nin Lancashire eyaletindeki fabrikalar Madras bezi üretmiştir. Diğer bir örnek, İngiliz fabrikaları pamuktan kumaş üretmişlerdir ve daha sonra giyim ve battaniyeler gibi bitmiş ürünlerini dünyanın her yerindeki alıcılara, ABD, Brezilya, Avustralya ve hatta Hindistan'a satabilmişlerdir (Atay ve Kalfa, 2012).

Sonuçta ortaya çıkan küreselleşme gözle görülebilir şekilde büyümüştür. Yaklaşık bir yüzyıl boyunca ticaret yılda ortalama % 3 büyümüştür. Bu büyüme hızı, 19. yüzyılın başlarında küresel GSYİH'nin % 6'sından, I. Dünya Savaşı arifesinde % 14'lük bir artışa neden olmuştur (Atay ve Kalfa, 2012: 306).

İngiltere bu küreselleşmeden en fazla yararlanan ülke iken, en fazla sermayeye ve teknolojiye sahip olduğu için diğerleri de diğer ürünleri ihraç ederek yapmıştır. Örneğin, Arjantin ve Uruguay gibi ülkelerin altın çağlarına girmelerine izin veren, 1870'lerde soğutulmuş kargo gemisinin veya soğuk hava gemisinin icadı buna örnektir. Geniş topraklarında yetişen sığırlardan kitle ihracatı yapmaya

başlanmıştır. Diğer ülkeler de, üretimlerini en rekabetçi oldukları alanlarda uzmanlaşmaya başlamıştır (Bartelson, 2000: 182).

Bununla birlikte Batılı güçler bağımsız gelişimlerine kısıtlamalar koymuşlar ya da sermayeye ya da teknolojiye erişememeleri nedeniyle başka türlü tüketilmemiştir. Dahası, sanayileşmiş ülkelerde çalışan pek çok işçi, küreselleşmeden, endüstriyel makine tarafından metalaştırılmış işlerinden ya da yabancı ithalatın azalttığı üretimden faydalanamamıştır (Bartelson, 2000: 182).

1914'te I. Dünya Savaşı'nın patlaması, Batı'nın yükselen toplumunun, küreselleşme de dâhil olmak üzere alıştığı hemen hemen her şeye son vermiştir. Yıkım tamamlanmıştır. Milyonlarca asker savaşta ölmüştür ve milyonlarca sivil hayatını kaybetmiştir. Böylelikle, savaş ticaretin yerini almıştır ve ülkeler yine sınırlarını kapatmıştır. Dünya savaşları arasındaki yıllarda, hala küresel bir ağa bağlı olan finansal piyasalar, küresel ekonominin ve bağlantılarının daha da bozulmasına neden olmuştur. ABD'deki Büyük Buhran, Güney Amerika'daki patlamanın sona ermesine ve dünyanın birçok yerinde bankaların azalmasına neden olmuştur. 1939-1945'te başka bir dünya savaşı gerçekleşmiştir. II. Dünya Savaşı'nın sonunda, dünya GSYİH'nin yüzdesi olarak ticaret % 5'e düşmüştür. II. Dünya Savaşı'nın sonu küresel ekonomi için yeni bir başlangıç olmuştur. Yeni bir hegemonun öncülüğünde, Amerika Birleşik Devletleri ve İkinci Endüstri Devrimi teknolojilerinin desteğiyle, otomobil ve uçak gibi, küresel ticaret bir kez daha yükselmeye başlamıştır. İlk başta, Demir Perde dünyayı iki etki alanına böldüğü için bu iki ayrı parçada gerçekleşmiştir. Ancak 1989'dan itibaren Demir Perde düştüğünde, küreselleşme gerçekten küresel bir görüngü haline gelmiştir (Atay ve Kalfa, 2012: 306).

II. Dünya Savaşı sonrası on yılların başlarında, Avrupa Birliği gibi kurumlar ve ABD tarafından savunan diğer serbest ticaret araçları uluslararası ticaretteki artıştan sorumludur. Sovyetler Birliği'nde, serbest piyasadan ziyade merkezi planlama ile de olsa ticarete de benzer bir artış yaşanmıştır. Dünya çapında ticaret bir kez daha 1914 seviyelerine yükselmiştir. 1989'da ihracat bir kez daha küresel GSYİH'nin % 14'ünü oluşturmuştur. Batı'da orta sınıf gelirlerinde hızlı bir artış ile eşleştirilmiştir (Çelik, 2012: 58).

Sonra, Doğu ile Batı'yı bölen duvar Almanya'ya etki etmiş ve Sovyetler Birliği çökmüş, küreselleşme her şeyi fetheden bir güç haline gelmiştir. Yeni

oluşturulan Dünya Ticaret Örgütü (WTO), tüm dünyadaki ülkeleri serbest ticaret anlaşmaları yapmaya teşvik etmiştir. 2001 yılında, 20. yüzyılın daha iyi bir bölümü için تنها olmuş bir Çin ekonomisi bile WTO' nun bir üyesi olmuş ve dünya için üretime başlamıştır. Bu yenedünyaya, ABD öncülük etmiştir (Çelik, 2012:58).

2000'li yıllarda küresel ihracat, küresel GSYH'nin dörtte birine yükselirken bir kilometre taşına ulaşmıştır. İthalat ve ihracat toplamı olan ticaret, sonuç olarak dünya GSYİH'nin yaklaşık yarısına ulaşmıştır. Singapur, Belçika veya diğerleri gibi bazı ülkelerde ticaret GSYİH'nin % 100'ünden daha değerlidir. Küresel nüfusun çoğunluğu bundan yararlanmıştır. Her zamankinden daha fazla insan küresel orta sınıfa mensup olmuş ve yüz milyonlarca kişi bu duruma küresel ekonomiye katılarak ulaşmıştır (Çelik, 2012: 58).

Aynı zamanda, üçüncü endüstri devriminden yeni bir teknoloji olan internet, dünyanın her yerinden insanları daha doğrudan bir şekilde birbirine bağlamaktadır. Küreselleşme yirminci yüzyılda hava seyahatlerinin yayılması, serbest ticaretin yayılması ve bilgi çağıının şafağı ile çarpıcı bir şekilde artmaktadır. Fiber optik kablo artık kıtaları birbirine bağlamakta ve dünyanın dört bir yanındaki insanların sınırsız dünya çapında ağ üzerinden anında iletişim kurmasına olanak sağlamaktadır.

2.1.2. Küreselleşmenin Ekonomi Alanındaki Etkileri

Küreselleşme, sınır ötesi ticareti, döviz değiş tokuşunu, serbest sermaye akışını, insanların hareketini ve bilgi akışını artırarak, dünya ekonomisinin resmini değiştirmiştir. Küreselleşme, sınırsız ve bütünleşmiş dünya ekonomisi kavramını getirmiştir. Küreselleşme dünyadaki işletmelere yeni bir düşünce vermiştir. İşletmelerde birçok stratejik değişiklik meydana gelmiştir. Şimdi ise işletmeler için hedef pazar sadece kendi toprakları değil tüm dünyadır (Intriligator, 2003: 114).

Dünya ekonomisi birçok sektörden oluşmaktadır. Küreselleşme, dünya ekonomisinin her bir sektörünü doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiştir.

WTO'a (2008) göre, küreselleşmenin tanımı konusunda tam bir anlaşma olmasa da, tüm alternatif tanımlar dikkate alındığında, küreselleşme sermaye, yatırım ve işgücü piyasalarının entegrasyonu veya dünya pazarlarına entegrasyonu şeklindedir. Çok boyutlu yapısı nedeniyle, küreselleşmenin ekonomi üzerindeki etkileri hesaba katıldığında, küreselleşmenin tanımıyla ilgili farklı görüşler

sorgulanmaktadır. Küreselleşme, bazıları için bu fırsatlar sayesinde ülke ekonomileri için fırsatlar yaratmanın ve ekonomik büyümesini olumlu yönde etkilemenin bir bileşeni olmakla birlikte, yoksulluk ve adaletsizliğin gelir dağılımına neden olmakta ve ekonomiyi diğerleri için olumsuz yönde etkilemektedir (Dikkaya ve Deniz, 2006: 164).

Küreselleşmenin etkileri hakkındaki bu farklı görüşler, kavramın somut etkilerini tespit etmek için küreselleşme endeksini hesaplama gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaçtan sonra, ilk olarak Dreher (2006) tarafından bir küreselleşme endeksi, Dreher (2008) tarafından nihai durumuna getirilmesi için tekrar hesaplanır ve geliştirilir. Dreher (2006) ve Dreher (2008) tarafından hazırlanan genel küreselleşme endeksi üç alt küreselleşme endeksini içermektedir (Seyrek, 2002: 174).

Ekonomik Küreselleşme Endeksi: Bu endeks, gerçek akışlar ve kısıtlamalar olan iki alt endeks içermektedir. Gerçekleşen akışlar, GSYH ticaret yüzdeleri, dış ticaret yatırımları ve hisse senetleri, portföy yatırımları, yabancı uyruklulara yapılan gelirler ile hesaplanmaktadır. Kısıtlamalar gizli ithalat engelleri ile hesaplanır; yani, ortalama tarife oranı, uluslararası ticarete ilişkin vergi gelirleri ve sermaye hesabı kısıtlamalarıdır. Hem gerçek akışlar hem de kısıtlamaların ekonomik küreselleşme endeksindeki yoğunluğu % 50'dir (Seyrek, 2002: 174).

Sosyal Küreselleşme Endeksi: Bu endeks kişisel temas, bilgi akışı ve kültürel yakınlık olmak üzere üç alt endeksi içermektedir. Kişisel iletişim telefon trafiği, GSYH transfer yüzdeleri, uluslararası turizm, toplam nüfus içindeki yabancı nüfus ve kişi başına düşen uluslararası mektuplar ile hesaplanmaktadır. Bilgi akışı, gazetelerde 1000 kişi başına internet kullanımı, 1000 kişi başına televizyon kullanımı ve işlemlerin GSYİH yüzdeleri ile hesaplanmaktadır. Sırasıyla, kişisel temas, bilgi akışı ve kültürel yakınlık yüzdeleri % 33,% 35 ve % 32'dir (Seyrek, 2002: 175).

Politik Küreselleşme Endeksi: Bu endeks, ülkedeki elçilik sayısı, uluslararası kuruluşlara üyelik, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi misyonuna katılım ve uluslararası anlaşmalara dâhil olan dört alt endeks ile hesaplanmaktadır (Seyrek, 2002: 176).

Küreselleşme, büyük şirketlerin maliyetleri düşürmek ve fiyatları düşürmek için ölçek ekonomileri gerçekleştirmelerine olanak tanımaktadır, bu da daha fazla ekonomik büyümeyi desteklemektedir. Çoğu ekonomist, pazarları daha verimli hale getirerek, rekabeti artırarak, askeri çatışmaları sınırlayarak ve serveti dünyaya daha eşit şekilde yayarak küreselleşmenin dünyadaki bireysel ekonomilere net bir fayda sağladığına karar vermiştir. Bununla birlikte, genel halk, küreselleşme ile ilgili maliyetlerin, özellikle kısa vadede, korumacılığın bir sonraki bölümünde araştıracağımız sorunlara yol açan faydalardan daha ağır basacağını varsayma eğilimindedir (Ay, 2009: 30).

Küreselleşmenin ekonomi alanındaki etkiler, literatür çalışmasının göstergeleri eşliğinde şu şekildedir (Ay, 2009: 31):

- Küresel Marketler:

(Hill, 2009) 'a göre, Global Pazar, tarihsel olarak ayrı birleşmenin ve ulusal pazarların büyük bir küresel pazar yerine ayrılmasını ifade etmektedir. Küresel piyasaların genişlemesiyle birlikte, mal ve fon alışverişinin ekonomik faaliyetlerini serbestleştirmiştir. Sınır ötesi ticaret engellerinin kaldırılması, küresel pazarların oluşumunu daha uygulanabilir hale getirmiştir.

- Uluslar arası Kuruluşlar:

Dünyadaki güçlerin bazıları, tüm dünyayı idare eden bir hükümetin lehinedir. Günümüzde Birleşmiş Milletler Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Bankası gibi kurumlar bu grupların kavramlarına yakınlardır çünkü farklı ülkeler arasındaki ilişkileri düzenliyorlar ve Adalet, İnsan ilişkileri veya politik faktörleri yönetiyorlardır (IMF Center, 2005). DTÖ'nün temel amacı, dünya ticaret sistemini sendikalaştırmaktır. 2005 yılına kadar 148 ülke DTÖ üyesiydi. IMF'nin öncelikli amacı dünya para sistemini düzenlemektir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün parçayı tüm dünyaya getirmek için birincil amacı, yaklaşık 191 ülke UNO üyesidir (Hill, 2009).

- Dünya Ticaretindeki Değişiklikler:

Küreselleşme aşamasından önce, Amerika Birleşik Devletleri dünya ihracatında baskın durumda idi. Küreselleşmenin ortaya çıkmasından sonra,

Almanya, Japonya, Güney Kore ve Çin, Amerika'nın konumuna ciddi biçimde meydan okumuştur.

- Doğrudan Yabancı Yatırımdaki Değişimler:

Doğrudan Yabancı Yatırım, ekonomik gelişmenin işaret göstergesi olarak kabul edilmektedir. Salvatore'ye (1998) göre yatırım, sermaye iyiliği, stoklar ve fabrikalar gerçek yatırımlardır. Doğrudan yatırım, bir firmanın bir firmayı ne zaman kontrol ettiği veya bir alt kuruluş kurduğu şeklindedir. Doğrudan yabancı yatırım, ana şirketi ve yabancı ana şirketi kontrol etmek için yeterince güçlü olmalıdır. Kontrol, ana şirketin en az % 10 iştirak hissesine sahip olması gerektiği anlamına gelmektedir. Bu pay limitinin altında portföy yatırımı sayılmaktadır (Uluslararası Para Fonu (IMF), 2008).

- Kurum Değişiklikleri:

Mevcut küresel rekabet ortamında, bilgi teknolojisini inovatif ve ustaca kullanmak gereklidir. Küreselleşme, Çok Uluslu Şirketlerin tüm dünyadaki eğilimini arttırmıştır. Küreselleşme aşamasından önce ABD, ÇUŞ'larda egemen idi. Ancak küreselleşme eğiliminin genişlemesinden sonra, ÇUŞ yarışına birçok farklı ülke girmiştir. ABD'nin 1973'te ÇUŞ'daki payı % 48,5, 2002'de % 28'di.

- Teknolojik Etkiler:

Telekom ile özellikle de internet ile ilgili teknolojilerin gelişmesiyle, telefonlar, kablosuz teknolojiler ve deniz altı fiberleri ile küresel bir teknolojik altyapı geliştirilmiştir, böylece bilgiler sınırlar arasında daha sorunsuz taşınabilmiştir. Telif hakları, patentler ve uluslararası anlaşmalar ile ilgili yasalar kolayca uygulanabilir hale gelmiştir. Bilgi teknolojisi sayesinde ceza hukuku konusunda farkındalık ve uygulama kolaylaşmıştır. Uluslararası Ticarete ve toplumda dolandırıcılık kolayca tespit edilebilir hale gelmiştir (Ogunsola, 2005: 2).

- Yaşam Standardına Etkisi:

Küreselleşmenin en önemli etkisi, ticaretin ve yatırımın genişlemesi şeklindedir. Yatırım ve ticaretin arttığı bölgelerde yoksulluk oranının azaldığı açıktır (Uluslararası Para Fonu, 2007). Farklı ülkelerin örneklerini göz önüne alındığında, bu bakış açısı kanıtlanabilir nitelik taşımaktadır. Hindistan, doğrudan yabancı

yatırımın hızla arttığı bir ülke ve sonuç olarak yoksulluk oranı düşmektedir. Meksika, Makroekonomik krizini komşularından daha iyi aşmıştır. Benzer şekilde Zambiya, Kolombiya ve Polonya da fiyatlar düşerek çok şey kazanmıştır (Harrison, 2006: 87).

- İstihdama Etkisi:

Küreselleşmenin ortaya çıkmasından sonra, işin gelişmiş ülkelere kayması endişe verici bir durum idi. Ancak destekçiler, bu değişikliğin ülkeye uzun vadede fayda sağlayacaklarını savunmuşlardır. Eleştirmenler, küreselleşmenin iş konusunda eşitsizliklere ve güvensizliğe yol açacağını savunmuşlardır, onlara göre; istihdam yapısındaki değişikliklere neden olacak ve emek talebi düşecektir.

- Endüstriyel Etkiler:

Küreselleşme aynı zamanda dünyanın sanayi sektörünü de etkilemiştir. Günümüzde, bu küreselleşme çağında, endüstrilerin odağı yabancı ürünler üretmek ve tüm dünyadaki tüketicileri kolaylaştırmaktır. Örneğin, Coca Cola, tüm dünyada kabul edilebilir tade göre içecekleri üretmektedir (Teal, 2007).

- Kültürel Etkiler:

Küreselleşme dünyanın gelişmesiyle her millet tarafından anlaşılan özdeş bir kültüre girerken, bunu kültürlerin birbirine karışması olarak adlandırılmaktadır. Dünyadaki insanlar, özellikle de zengin ülkelerin insanları ulus kültürleri hakkında daha az bilinçlenmekte ve dünya kültüründe ortaya çıkmaya başlamışlardır. Küreselleşme, dünyadaki çeşitliliğin artmasına ayrıca iletişim ağının ve turizm sektörünün gelişmesine neden olmuştur (Nigam, 2009).

- Çevresel Etkiler:

Bir yandan küreselleşme, insanı yaşadığı gezegene ve ekolojisine, yani teknolojik gelişmelere bağlı olarak çevreye daha fazla ilgi göstermesine neden olmuştur. Ancak diğer taraftan ulaştırmanın büyümesiyle birlikte, Ozon tabakasının ve dünyadaki birçok türün tahrip olmasına neden olduğu düşünülmektedir. Ekonomik gelişme için her ülke, insan sağlığı için tehlikeli olan zehirli madde ve zararlı atıkların çıkarılmasıyla sonuçlanan kirliliğe aşamasından geçmek zorundadır. Ancak, insanların yaşam standartlarındaki gelişmelere eşlik etmek için

bu şeylerin gerekli olduğu düşünülmektedir (Nigam, 2009). Ancak tüm bu olumsuz gerçeklere rağmen, küreselleşme Ekonomik Kalkınma için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir.

2.1.2.1 Ekonomik Krizler ve Küresel Sisteme Etkileri

Bugün, kriz kavramı herkes tarafından iyi bilinmektedir. Bununla birlikte, finansal ve ekonomik kriz gibi yaygın bir görüngü için iyi tanımlanmış bir tanım yoktur. Kriz altında hiç bir kural olarak anlaşılmazdır. Bununla birlikte, krizin hayatımıza getirdikleri sadece olumsuz olarak değil, aynı zamanda olumlu ilerleme, ilerlemeye zorlama, üstesinden gelirken gelişme için yeni fırsatlar yaratma zorunda olduğuna vurgulanmıştır (Yakunin ve ark., 2012: 632).

Krizler, tarih boyunca insan toplumunun gelişimine eşlik etmektedir. İlk başta, 19. yüzyılın ortasından itibaren tarımsal ürünlerin yetersiz kalması krizleri olarak ortaya çıkmaktadır. Buna örnek, sanayi üretimi ile etkin talep arasındaki dengenin ihlali verilebilmektedir. Bölgesel ve daha sonra uluslararası bir ölçek kazanmaya başlanılmıştır. Avrasya ve Amerika'da neredeyse iki yüzyıldır, büyük ekonomik krizler yaklaşık 20 kez meydana gelmiştir (Maslov, 2009).

Küresel ekonomik kriz, 19. yüzyıldan bu yana sistemik tehditlerden biri olarak kabul edilmektedir (Selen, 2004: 10).

Dünya ekonomisinin konjonktürel gelişimi, ekonomik temellerin ve kriz, depresyon, canlanma ve refah gibi tekrarlanabilir olayların iniş ve çıkışlarıyla, doğrusal olmayan gelişme ile büyüme ve ekonomik ilerlemenin belirlendiği 1825 yılında başlamıştır. Tarih boyunca, dünya ekonomisi maalesef, ekonomik faaliyetin işsizlik, para piyasalarının daralması, finansal piyasalar, borsalar ve diğer dengesizlikler tarafından belirginleştirildiği zorlu durgunluk veya çöküntü dönemleri yaşamıştır. Modern iktisat teorileri, sinüzoidal eğrileri birbirinden farklı, ancak birbirleriyle farklılaşan iki ana aşamada sinüzoidal eğriler getiren ekonomik döngüyü azaltmayı başarmışlardır. Bu döngü, genişleme aşaması veya büyüme ve durgunluk veya ekonomik gerileme aşamasıdır (Selen, 2004: 10).

Bu nedenle, geçen yüzyılda, ekonomik ve finansal krizlerden kaçınılabilir veya feci sonuçlara yol açmadan bölgesel seviyeye sınırlanabilir. Ekonomik

politikaların bu iki büyük ekonomik şoku önleyemediği 1929-1933 yılındaki Büyük Buhran ve gerçek kriz hakkında konuşurken aynı şeyi söylemek mümkün değildir. 80 yıl önce gerçekleşen Büyük Buhran derslerinden ve günlerimizin deneyimlerinden, kriz olgusunun, maksimum mekânsal kapsam ve zamansal konsantrasyonla birlikte en yüksek yoğunlukta patlama patlaması olayı olduğunu söylemek mümkündür (Selen, 2004: 10).

Büyük Buhran, 1929'dan 1939'a kadar süren, sanayileşmiş dünya tarihindeki en kötü ekonomik krizdir. Wall Street'i panik haline getiren ve milyonlarca yatırımcıyı yok eden Ekim 1929'daki borsa çöküşünden sonra başlamıştır. Sonraki birkaç yıl içinde, tüketici harcamaları ve yatırımları düştü, başarısız şirketler işçilerin işten çıkarmalarıyla sınıai üretim ve istihdamda keskin düşüslere neden olmuştur. 1933'te Büyük Buhran en düşük noktasına ulaştığında, 15 milyon Amerikalı işsiz kalmış ve ülke bankalarının neredeyse yarısı başarısız olmuştur (Türe, 2011: 4).

Büyük Buhran'dan sonra ekonomistler, ekonomik döngüye neden olan makroekonomik olaylara, onu oluşturan olayları açıklamaya ve aynı zamanda kestirim modellerine dayanan keşif yöntemlerine odaklanmaya çalışmıştır. Bu nedenle, "Genel İstihdam, Faiz ve Para Teorisi'nin Ticaret Döngüsü Üzerine Notlar" başlıklı 22. bölümünde, John Maynard Keynes, çalışma teorisinin iş çevrimi olgusunu açıklayabileceğine inanmaktaydı (Keynes, 2009). Keynes, kendisini ayarlayabilecek bir ekonomik sisteme güvenmeyen devlet müdahalesini tek güvenli etkili çözüm olarak görmektedir. Ona göre tasarruf kararı bireysel gelire, yatırım kararı ise yatırımcıların beklentilerine dayanmaktadır. Beklentiler yatırımcılar tarafından belirlenirse, büyük bir yatırım olacak veya olumsuz beklentiler olması durumunda, yatırımlar küçük olacak ve bu da talep toplamlarının daralmasına ve nihayetinde depresyona neden olabilmektedir (Türe, 2011: 4).

Finansal piyasa dengesizliği aynı zamanda artmakta olan finansal krizler yaratan küreselleşme ile birlikte artmıştır. Küreselleşmenin bir sonucu olarak analistler tarafından ele alınan son yirmi krizin analizi, finansal yönetimde de ciddi sorunları vurgulamaktadır. Verimli bir yönetim ile, ekonomik ve finansal kriz yerçekiminin bugün bilinen değil olacağı ve uluslararası sermaye piyasalarına da maruz kalan diğer ülkelere yayılmayacağı açıktır (Türe, 2011: 4).

Deneyimler, sermaye piyasalarının serbestleşmesinin ve küreselleşmesinin her zaman beklenen ekonomik büyümeyi yaratmadığını göstermiştir. Serbest sermaye girişi finansal dengesizliklere neden olur ve güvensizlik nedeniyle, ani sermaye çekilmesi evde ve diğer ülkelerde finansal krizlere yol açmaktadır. Ayrıca, bu finansal krizlerin daha sık olma eğiliminde olduğuna dikkat ediyoruz. Mevcut ekonomik krizle birlikte uluslararası finansal sistem bir kez daha hızlı ve sistemik krizi şiddetli hale getirebilecek finansal krizleri önlemek için etkili mekanizmalara sahip olmadığının zayıflığını ve yetersizliğini göstermiştir (Türe, 2011: 4).

Küreselleşme ve ekonomik kriz alarmı çekmek olacak ve aynı zamanda, her ülkede bulaşıcılık olgusunu artırabilecek ekonomik krizin nedenleri ve etkileri konusunda uluslararası sistem ve ulusal karar vericilerden daha fazla dikkat gerektirecektir. Krizin yetersiz banka denetiminin, sürdürülemez ekonomik büyümenin, kısa vadeli kaynakların aşırı kullanımının bir sonucu olduğu açıktır. Bunların sonucunda, mevcut küresel ekonomik gerçeklerle ilgili döngüsel politikaların ve kriz yönetiminin çözümlerin anahtarı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ticaretin küreselleşmesi, ülkeler arasındaki basit mal ve hizmet alışverişi değildir. Bu, bölgeler arası ticaret pazarlarının varlığına işaret eder, bu nedenle çoğu mal küresel olarak alınıp satılsa da, bölgeler arasında mal ve hizmetlerde düzenlenmiş bir ticaret sistemine ihtiyaç vardır.

1929-1933 Büyük Buhranı'ndan sonra, korumacılık ve ticaretin önündeki engeller nedeniyle dış ticaret azalmıştır. Ticaret ortaklarının eşit muamele görmesini sağlayan en tercih edilen ülke ilkesi de terk edilmiş ve sonuçta ekonomik faaliyette çöküş anlamına gelen ihracat-ithalat faaliyetlerinin hacminin azaltılmasına katkıda bulunmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın sonu ile 1970'lerin ortaları arasında, yıllık bazda yıllık % 5,8 büyüme kaydedildiğinde, ticaret yıllık % 3,9 artış kaydetmiştir. 1975'ten sonra 1980'lerin sonlarına kadar, hem ticaret hem de üretim hacmi, yıllık yaklaşık % 4,1, yani yıllık % 3,3'lük büyüme oranını azaltmıştır (Çataloluk, 2005: 6).

Bunun gibi Meksika, Tayland, Brezilya, Arjantin, Rusya'dan gelen krizler, ekonomik araştırma uzmanlarına göre, küreselleşmenin kaçınılmaz bir sonucudur. Uzmanlar tarafından analiz edilen bir diğer sorun ise küreselleşmenin bu şartlarında hatalı finansal yönetimdir. Bir ülkede veya başka bir ülkede ortaya çıkan herhangi bir kriz ve dış şoklardan korunma önlemleri, ulusal politikanın uluslararası finansal

sistemle nasıl etkileşime girdiğine, olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için gerekli kaldıraçların kullanılmasına bağlıdır. Aksi takdirde, küreselleşmenin bir özelliği olan bulaşma olgusu hem olumlu hem de olumsuz ekonomik ve finansal şokların iletimini temsil etmektedir (Çataloluk, 2005: 6).

Aynı şekilde, 2007-2008 mali krizi birçok ülkeyi aynı anda etkilemiştir ve Büyük Buhran'dan bu yana görülmeyen küresel bir ekonomik krize yol açmıştır. Riskli ipotek kredilerine bağlı finansal ürünlerin çoğalması ile tetiklenmiştir (Çataloluk, 2005: 6). Kriz, bankacılık faaliyetleriyle ve finansal piyasalarla ilgili riskleri bir dereceye kadar yükselten ve önde gelen ekonomik güçler arasında finansal dengesizliklere neden olan finansal küreselleşmeyi ciddiye almıştır. Küresel finansal faaliyet için hangi kuralların uygulanması gerektiği sorusu, küreselleşmeye özgü riskleri yönlendirmede çok önemlidir.

Mevcut finansal krizin ağırlığı ve farklı boyutları, finansal sistemin bazı temel yönleriyle ilgili sorular ortaya çıkarmaktadır. Finansal piyasaların örtüşen etkinliği, toplam kaynaklar bakımından finansal ve finansal olmayan şirketler tarafından küresel borç seviyesinin azaltılmasının kolaylığı düzenlemeleri ve süper vizyonu iyileştirme ihtiyacı, risk yönetimi için mekanizmaların uygunluğu veya işlem hacmi ve bunların kısa vadeli sonuçları ile ilgili ekonomik teşviklerin uygunluğu bu sorulardan bazılarıdır. Ayrıca, finansal sistemin etkinliği hakkındaki şüpheler, piyasa ekonomilerinin fiili işleyişine ve dolaylı olarak ekonomik küreselleşmenin geleceğine yönelik olarak da öne sürülmüştür (Fındıkçı, 2006: 38).

Piyasa mutlak bir ölçüt değildir ve uzun vadeli ilerleme sadece dinamik, serbest ve açık pazarların varlığına değil, aynı zamanda piyasaların yarattığı olumsuz yayılmaları düzeltmek için ihtiyaç duyulan kamu sektörünün ihtiyatlı ve etkin bir varlığına bağlıdır. Bununla birlikte, ekonomik küreselleşme süreci, piyasa ekonomisinden biraz farklı bir gerekçeye sahiptir. Serbest piyasa ulusal sınırların ötesinde önerildiğinde, yalnızca kültürel ve dilsel engeller değil, aynı zamanda ekonomik, politik ve yasal engeller de vardır ve bazıları dikkate değer boyuttadır. Bu anlamda, ekonomik küreselleşme süreci durabilir, çünkü bu bir seçenektir ve her an kabul edilen politikalarla tersine çevrilebilir.

Krizin uluslararası ekonomik faaliyet üzerindeki etkileri şu şekildedir (Fındıkçı, 2006: 38):

- Ticaret akışları:

Son zamanlarda küresel finansal sistemin patlamasının neden olduğu ekonomik yavaşlama, uluslararası ticarete ani bir düşüşe neden olmuştur. Şirketlere verilen krediyle ilgili kısıtlamalar, şirketlere dolaşımdaki sermaye dahil kredi, bu düşüşü daha da yoğunlaştırmıştır. Ayrıca, ekonomik aktivitedeki bu azalma, ekonominin bazı sektörlerinin kapasitesinde önemli bir fazlalığa ve bunun sonucunda işsizliğin artmasına neden olmuştur (Aktel, 2001: 197).

Krizler sadece küresel bir ekonomik durgunluğa yol açmakla kalmadı, aynı zamanda ekonomik küreselleşmenin zayıflıklarını ve yapısal risklerini ortaya çıkarmıştır. Bu, uluslararası ticarete daha fazla bağımlılık, ekonomik faaliyetin aniden düştüğü durumlarda yerli sanayinin daha fazla kapasiteye maruz kalması ve dolaylı olarak, küreselleşmenin sanayi faaliyetlerinin dış kaynak kullanımını nedeniyle ülkelerini zayıflattığı en gelişmiş ekonomilerde yanlış ama gizli ve açık bir algı anlamına gelmektedir (Karabıçak, 2002: 116). Talebin düşmesi ve işsizliğin artması, ekonomik korumacılığa yönelik yeni çağrılar etkili bir şekilde teşvik etmektedir. Şimdiye kadar, ekonomik ağırlığı en yüksek olan ülkelerin hükümetleri, korumacılığın cazibesine karşı direnmişlerdir. Bütün dünyanın refahı ve özellikle en çok muhtaç ülkedeki ülkeler, ürünlerini en gelişmiş pazarlara ihraç etmelerini sağlayan açık mal ve hizmet pazarlarının varlığına bağlıdır.

Bununla birlikte, ticaret akışları korumacılığın hızını düşürürken, ülkeler arasındaki ticari dayanışma ekonomik iyileşmenin daha hızlı bir şekilde ilerlemesine de yardımcı olabilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler ayrıca en gelişmiş ülkelerdeki şirketlerin önemli müşterileridir. İkincisi, ihracatlarını artırırsa, ekonomik büyümeyi, sermaye mallarını veya sofistike ara malları ithal etme ihtiyacını ve ayrıca kamu altyapısına yatırımları artıracaktır. Tüm bu eğilimler çokuluslu şirketler için iyi bir haberdur. Sonuç olarak, ticari karşılıklı bağımlılık krizin uluslararası etkilerini daha da kötüleştirdiği gibi, aynı zamanda en alakalı ekonomik ülkelerin geri kazanmasının dünya ekonomisi üzerinde daha hızlı bir etkisi olacağı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, küreselleşmenin bir dünya olarak dünya ekonomisi üzerinde çeşitli

etkileri olabileceğini ve bunların her zaman öngörülebilir ya da önceden belirlenmemiş olduğu görülebilmektedir (Karabıçak, 2002: 116).

- Sermaye akışı:

Finansal krizin sermaye akımları üzerindeki etkisi doğrudan, hemen ve çok büyük olmuştur. Birincisi, başlangıçta ABD bankalarını ve yatırımcılarını etkileyen likidite sorunları, uluslararası ekonomiye ait tüm ülkeleri hızla etkilemiştir. Likidite sorunları hızla, özellikle borç seviyesi en yüksek olan şirketleri etkileyen kredi kısıtlamalarına dönüşmüştür. 2008 baharında, likidite sorunlarının uzun ömürlü olabileceği ve muhtemelen ödeme gücü sorunlarına dönüşebileceğine dair artan bir algı, gelişmekte olan piyasalardan daha gelişmiş ülkelere sermaye akışını tetiklemiştir (Aktel, 2001: 197).

Gelişmekte olan ülkelerdeki doğrudan yatırımlar, bu yatırımları alan ülkelerdeki küresel talep ve talep konusundaki belirsizliğin artması ve yatırımcıların menşe ülkelerindeki kredi kısıtlamalarının artması ve gelişmekte olan ülkelerdeki yatırımların daha az olması gerçeği nedeniyle önemli ölçüde azalmıştır (Karabıçak, 2002: 117).

Dahası, bankaları uluslararası işletmeleri ile daha fazla karmaşıklığı nedeniyle düzenleme zorluğu, yönetilen kurumlar olarak bankaların daha küçük bir coğrafi faaliyet alanına sahip olmalarının tercih edilip edilmeyeceği konusunda kamuoyunda tartışmaya yol açmıştır. Avrupa'daki kamu politikaları tartışması kökten değişmediği sürece, bu tartışmanın uluslararası bankacılık operasyonları için bir dönüm noktası olacağı görülmektedir. Bununla birlikte, bu tartışmanın ortaya çıkmış olması, finansal küreselleşme sürecinin şu anda sorgulanma derecesinin açık bir göstergesidir (Aktel, 2001: 197).

Bununla birlikte, finansal kriz, uluslararası finansal sistemin yüksek derecede entegrasyona sahip olmasının ne kadar önemli olduğunu da göstermiştir. ABD bütçesindeki büyük dengesizlikler ve ödemeler dengesi, yıllar önce daha zor olacak olan dış tasarruflarla finanse edilmiştir. Çin'in uluslararası ekonomiye entegrasyonu olmasaydı, Amerika Birleşik Devletleri bu açıkları büyük oranda faiz artırmadan destekleyemez durumda idi.

Finansal küreselleşmenin dikkat çekmeye değer ikinci olumlu boyutu budur; finansal kriz sırasında uluslararası sermaye akışları tamamen ortadan kalkmamıştır. Sonuç olarak, belirli piyasalarda likidite bulunmaması, faiz oranlarında genel bir artışa yol açmamıştır (Karabıçak, 2002: 117).

Ve son olarak, kriz kamu politikalarının, özellikle de büyük merkez bankalarının finansal krizin olumsuz etkileriyle mücadele etmek için uygulanan para politikalarının muazzam etkisini ortaya çıkarmıştır. Merkez bankalarının likidite enjekte etme, panik içinde durma ve nominal faiz oranlarını çok düşük seviyede tutma yönündeki koordine çabaları finansal krizin büyük bir depresyona dönüşmesini açıkça önlemiştir. Bu anlamda kriz, finansal küreselleşmenin sürdüğü devrelerin etkinliğini kanıtlamıştır (Aktel, 2001: 197).

2.1.2.2 Sermaye Hareketlerinin Küresel Sisteme Etkileri

Küreselleşmenin en büyük avantajlarından birisi sermayenin, sermaye getirisinin düşük olduğu gelişmiş ülkelere, ortalama sermaye getirisinin yüksek olduğu gelişmekte olan ülkelere taşınmasını sağlamasıdır. Bu tür sermaye hareketleri dünya ürününü artırır ve böylece genel refahı artırabilmektedir (Karabıçak, 2002: 116).

Sınırsız sermaye hareketleriyle bağlantılı farklı bir avantaj türü, bireylerin yatırım risklerini daha etkin bir şekilde çeşitlendirme fırsatına sahip olmalarıdır. Verim değişkenliğini azaltarak, ekonomik şoklar arasında bir bağlantının olmadığı farklı ülkeler arasında yatırımın paylaşılması, riskten etkilenen bireylerin faydasını arttırmaktadır. Ek olarak, ülkeler arasındaki riskin çeşitlenmesi, farklı ülkelerin dar bir faaliyet alanına dâhil olmanın neden olduğu riskten fazla kaygılanmadan, belirli üretim alanlarında uzmanlaşmasını sağlamaktadır.

Finansal küreselleşme, dünya ekonomileri arasındaki karşılıklı bağımlılıkları artırmış ve hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ekonomilerde ekonomik gelişmelerini teşvik eden olumlu dışsallıklar yaratmıştır. Bununla birlikte, küresel makroekonomik ortamda ekonomik entegrasyon ve küreselleşme, hem ticari hem de finansal akışlar olarak ülkeler arasındaki yabancı akış dinamiğinin keskin bir şekilde artmasına neden olmuştur.

Bununla birlikte, son yıllarda Güney Kore, Rusya ve Brezilya gibi ülkeleri etkileyen para krizleri, piyasaları sermaye hareketlerine açmanın maliyetine ilişkin sorular ortaya koymuştur. Krizlere, gelişmekte olan pazarlardan para çekilmesi eşlik etti ve gerçek hasara yol açmıştır. Krizlerin göreceli olarak kısa bir süre içerisinde hiçbir ilişkinin açık olmadığı ülkelerde meydana gelmesi, bu krizlerin küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak bulaşıcı olabileceğinden korkmasına neden olmuştur. Geliştirilen çeşitli modeller, küreselleşmenin bu tür bulaşmaya nasıl yol açabileceğini açıklamakta ve böylece küreselleşmenin doğasında var olan riskleri göstermektedir. Modeller, küreselleşme sürecini rasyonel davranış olarak açıklar ve bulaşmanın çeşitli psikolojik süreçlerden kaynaklandığı başlangıçta geçerli olan görüşe zıtlık sağlamaktadır (Yenipazarlı ve Erdal, 2010: 20).

Yatırımcılar, farklı ülkelerden gelen varlıkları içeren çeşitlendirilmiş bir portföy sahibi olduğunda, ülkelerden birinde meydana gelen ekonomik şok, diğer ülkelerdeki davranışlarını etkileyebilir ve böylece ülkeler arasındaki şokları aktarabilmektedir. Calvo ve Mendoza (2000), farklı ülkelerdeki ekonomik durum hakkında bilgi toplama maliyetlerinin yüksek olduğu ve böylece yatırımcıların her ülke hakkında bireysel bilgi edinmelerini engellediği bir model geliştirmiştir. Sonuç olarak, bir ülkede bir şok meydana geldiğinde, yatırımcılar bu ülkelerin benzer bir şok yaşayacakları korkusuyla paralarını diğer ülkelerden almaktadır (Yenipazarlı ve Erdal, 2010: 21).

Yatırımcıların mutlak riskten kaçınma durumlarını azaltmaya yarayan faydalı bir işlevi olduğunu varsayılırsa; bireyler, faydayı dönem sonundaki zenginlik, yerel varlıktan oluşan zenginlik ve yurtdışındaki varlıklardan elde edilen getirilerden elde edilen dış zenginlik düzeyi temelinde ölçmektedir. Bireylerin, yerel varlıklar ile risksiz tahvillerin yanı sıra alım satım yapabildiğini ve tüm bireylerin aynı olduğunu varsayarsak, varlığın risk primi, dış servetin azalmasıyla artacaktır. Başka bir deyişle, dış servet düştükçe varlığın fiyatı düşecektir. Böylece farklı yerlerde ekonomik şoklar arasında tam bir korelasyon olmamasına rağmen, küresel varlık fiyatları ile yerel varlığın fiyatı arasında pozitif bir korelasyon elde edilebilir (Yenipazarlı ve Erdal, 2010: 21).

Küçük ve gelişmekte olan ekonomilerde kur riskine maruz kalma birçok faktörden kaynaklanmaktadır. Birincisi, bu ülkeler yüksek bir yatırım getirisi sunar

ve böylece yerel varlıklara yatırım yapan yabancı sermayeyi çekerler. İkincisi, yabancı para sermaye yatırımlarını geri almak isteyen yabancı sermayenin sahipleri genellikle sermayelerini yabancı para cinsinden krediler biçiminde transfer ederler. Üçüncüsü, ülkelerin çoğunda, sermaye ve riskten korunma opsiyon piyasaları iyi gelişmemiş ve bu nedenle kur risklerine karşı korunmayı zorlaştırıyordur. Döviz pozisyonlarında doğabilecek risk, amortisman olasılığından kaynaklanmaktadır. Bir değer düşüklüğü oluştuğunda, finansal kurumlar veya kur riskine maruz kalan şirketler finansal sıkıntı yaşayabilmektedir. Bu sorun, Güney Doğu Asya'daki bir dizi finansal krizin temelini oluşturmuştur (Yenipazarlı ve Erdal, 2010: 23).

Sorun, kur riskine maruz kalmanın varlığının, kendi kendini yerine getirebilecek beklentilerden kaynaklanan bir krize yol açtığı gerçeğiyle ağırlaşmaktadır. Sonuç olarak, değer düşüklüğü bekleyen yabancı borçlular, değer düşüklüğünden hemen sonra bir kriz yaşamalarını beklediklerinden, yerel bankalardan ve şirketlerden para çekmek için acele edeceklerdir. Yabancı borç verenlerin para çekmesi gerçeği, kendi içinde bir değer düşüklüğü sağlayabilir. Bunun nedeni, ekonomiden sermaye çıkışının, o ekonomide yabancı para arzını azaltacağı ve döviz kurunda bir artışa yol açacağıdır (Öztürk, 2007: 262). Buna göre, krize yol açacak bir değer düşüklüğü beklentisi kendi kendine yeten bir beklenti haline gelmektedir. Kur riskine maruz kalmanın potansiyel çoklu dengeye neden olduğu bir durum ortaya çıkmaktadır; biri amortisman ve krizin gerçekleştiği, diğeri ise amortisman ve kriz olmadığı bir dengedir.

Kısa vadeli kredilerin, uzun vadeli varlıkları finanse etmek için kullanıldığında risk teşkil etmesi muhtemeldir. Bu gerçek sayısız modelde kanıtlanmıştır. Kısa vadeli kredilerden kaynaklanan risk, tüm borç verenlerin kısa vadede paralarını talep ettikleri panik dengesine neden olma potansiyelleridir, çünkü sadece diğer borç verenlerin bunu yapmasından korkuyorlardır (Öztürk, 2007: 262). Böyle bir denge, verimli yatırımların tahrip olmasına yol açabilmektedir.

2.1.2.3 Ekonomik Krizler ve Sermaye Hareketlerinin Ekonomik Güvenlikle İlişkisi

Küreselleşme, ulusların ve ulusal sınırların ötesindeki insanların, sermayenin, bilginin, fikirlerin ve malların artan hareketlerinin önderlik ettiği küresel devletlerin ve nüfusların birbirine bağlılığı veya birbirine bağımlılığıdır. Dünya nüfusu siyaset, ekonomi, sosyal ve kültür açısından birbirleriyle ilişkilidir. Bu birbirine bağlılık, başta teknoloji olmak üzere çeşitli faktörler tarafından yönlendirilmektedir. Ekonomik küreselleşme, ulusal ekonomilerin sermaye hareketleri veya yabancı yatırım, ticaret ve emek hareketliliği yoluyla uluslararası ekonomiye birleştirilmesi veya birleştirilmesidir. Ticaret, sermaye akımları ve göç ile belirlenir (Schreier 2010: 18).

Finansal küreselleşme ve finansal entegrasyon temelde birbirine benzemeyen kavramlardır. Finansal küreselleşme, sınırların ötesindeki finansal akışlarla artan küresel bağlantılarla ilişkilendirilmektedir. Aksine, finansal entegrasyon, tek ülkenin küresel finansal piyasalara olan bağlantılarını ifade etmektedir (Prasad ve ark. 2003:220).

Ekonomik veya finansal küreselleşme bazen sermaye akışı yoluyla yatırımı teşvik ederek ve ticari engelleri en aza indirerek ülkenin ekonomik büyümesine doğrudan katkıda bulunabilmektedir. Aynı zamanda, üretim ve ihracat için daha büyük pazar sağlamaktadır. Aynı zamanda üretim teknolojisini geliştirmektedir (McKinnon, 1988: 101). Farklı ekonomiler birbirlerine açık olduklarından, yalnızca mal, para ve insan değişimi değil, fikir, bilgi ve teknoloji alışverişinde bulunmaktadır (Prasad ve ark. 2003: 220). Uluslararası pazardaki rekabet, hükümetleri ürün kalitelerini iyileştirmeye, belirli ürünlerde uzmanlaşmaya ve ayrıca yerel kurumların verimliliğini ve etkinliğini arttırmaya da motive etmektedir. Buna karşılık, küreselleşme maliyetleri büyüktür. Ekonomiler dış şoklara karşı savunmasız hale gelmektedir. Ayrıca uluslararası kurumlardan dış politikalara maruz kalma anlamında egemenliklerini ve ekonomik özgürlüklerini yitirmektedir. Bu politikalar her zaman yerel ekonomik özelliklerle eşleşmeyebilmektedir.

Dünya Bankası ve IMF, 1944'te Bretton Woods, New Hampshire'da yapılan bir toplantıda kurulmuştur. Dünya Bankası, teknik ve finansal yardım sağlayarak gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yardım etmeyi amaçlamaktadır (Dünya Bankası, 2016). Aynı şekilde, IMF ekonomik güçlük çeken üye ülkelere teknik

destek ve finansman sağlayarak ekonomik büyümeyi ve istikrarı artırmayı hedeflemektedir (Uluslararası Para Fonu, 2016). Benzer yapı ve üyeliğe sahip olduklarından, küreselleşmiş ekonomi için daha fazla istikrar ve kesinlik sağlamaya çalışıyorlardır (Gerber 2014). Küreselleşme geliştirmekte olan ekonomileri mal ticareti, sermaye akışı ve insanların göçü yoluyla etkilediği için (Collier, 2007: 67), Dünya Bankası ve IMF ikinci süreçte yoğun bir şekilde yer almaktadır.

Dünya Bankası kredilerinin yanı sıra IMF, ekonomik büyümeyi yavaşlatmaktadır (Barro ve Lee, 2003: 1245) ve zengin ile fakir arasındaki farkı genişletmektedir (Gilbert ve Unger, 2009: 9). Bu kurumlar da birçok kez küresel ekonomik istikrarsızlığa yol açmaktadır. IMF ve Dünya Bankası'nın şartlandırılmış kredileri, aynı zamanda kendi ülkelerine karşı politikalar koyarak, alıcı ülkelerin ekonomik özgürlüğünü ve egemenliğini de zayıflatmaktadır.

IMF'nin raporlarının güvenilirliği ve ekonomik performans tahminleri eleştirilmiştir. Hem yatırımcılar hem de borç veren ülkeler, IMF raporlarını ve politika belgelerini kararlarının temeli olarak kullanırlar. Asya krizinden birkaç zaman önce IMF sorunları tahmin edememiştir, hatta daha da kötüsü, öngörülerini yanıltıcı olmuştur. IMF tarafından kriz sırasında sağlanan politika tavsiyesi ve teknik yardım bazen acı vericidir ve krizle mücadele eden ülkelerin durumunu daha da şiddetlendirmektedir. Örneğin Asya krizi sırasında, Malezya, IMF'nin şartlı kredilerini, politikalarını ve sermaye kontrolünü dayattıktan sonra, krizden daha önce kurtulmuştur. Hem paraların hem de sermayenin hareketi ile ilgili kısıtlamalar getirmiştir (Sundaram, 2015: 12).

21. yüzyılda güvenlik sadece askeri meselelerle uğraşmakla kalmıyordur ve devletler artık temel tehdit kaynakları değildir. Yirmi birinci yüzyılda uluslararası güvenliğe yönelik başlıca tehditler, burada bahsedilenlerle sınırlı olmamak üzere, finansal kriz ve ekonomik yanlış yönetim, terörizm, kitle imha silahları, mülteciler, yoksulluk, etnik kutuplaşma, suç çeteleri, salgınlar, aşırı nüfus, iklim değişikliği, su krizi ve küreselleşmedir.

Kriz, küreselleşmenin doğal özelliğidir. Küreselleşme nedeniyle, farklı ekonomiler ve pazarlar birbirine bağlıdır. Bazı pazarlar dolayısıyla diğer dış pazarlarda veya uluslararası pazarlarda meydana gelen değişikliklere tepki gösterir. Örneğin, geliştirmekte olan pazarlara net sermaye girişleri, ABD ekonomik

dalgalanmaları ile pozitif yönde ilişkilidir. Bu korelasyon, gelişen ekonomilerin finansal, ekonomik ve diğer tüm dış etkenlere duyarlı olmalarını sağlamaktadır. Bu dış faktörler finansal piyasalarını, iç üretimi ve ABD ile birlikte diğer ülkeler arasındaki ticaret ve sermaye akışlarını etkilemektedir. Sermaye girişlerinin kompozisyonu ve dış borcun vade yapısı, deneysel kanıtlara göre, gelişmekte olan ekonomilerin finansal kriz risklerine karşı çok hassas olmalarına yol açmaktadır (Yay ve diğ., 2001: 47).

Kriz, ekonomik büyümenin önemli ölçüde azalmasına neden olmaktadır. 2008 mali krizi sırasında, yükselen Asya ekonomileri, büyümeye olumsuz katkıda bulunan özel yatırımlarda düşüş yaşamıştır. Sonuç olarak, dış ticaret ve net ihracat düşmüş, ardından tüketim azalmıştır. Ayrıca, Doğu Asya ekonomilerinin çoğunluğu, ABD Doları karşısında yoğun bir değer kaybı yaşamıştır.

Finansal kriz, ulusal ve uluslararası güvenlik tehditlerinin artmasına neden olmaktadır. Bunun nedeni, savunma ve kanun uygulayıcı kurumlara yönelik bütçelerin katı tasarruf önlemleri almanın yanı sıra düzenli olarak düşmesidir. Finansal krizin bir sonucu olarak, birçok ülke düşük veya olumsuz ekonomik büyüme, daha yüksek işsizlik seviyeleri, bütçe açıkları, ödemeler dengesinin bozulmasına ve diğer olumsuz etkilere maruz kalmaktadır. Bu dezavantajlardan kurtulmak ve krizin sonuçlarını azaltmak için birçok ülke yalnızca parasal ve mali değil, aynı zamanda yasal ve politik tedbirler uygulamak zorundadır. Ekonomik koşulların iyileştirilmesine daha fazla dikkat edilmesi, hükümetin toplumu potansiyel tehditlerden korumak için çok zayıf olmasına neden olabilmektedir (Yay ve diğ., 2001: 47).

Crumley ve Karon (2009) finansal krizin ve ekonomik durgunluğun üç temel güvenlik tehdidine yol açtığını savunmaktadır. Birincisi, uzun süreli ekonomik durgunluk, daha düşük üretim seviyeleri, yatırım, tüketim, devlet harcamalarının yanı sıra daha yüksek işsizlik seviyeleri ve muhtemelen enflasyonla birlikte rejimin çökmesine neden olacaktır. Dolayısıyla, bu boşluk ve devlet başarısızlığı teröristlere, korsanlara ve diğer şiddet gruplarına şans verecektir. İkincisi, kriz yükselen milliyetçiliğe bağlıdır. Bu, gelişmiş ülkelerde göçmen karşıtı hareketlerin artması veya gelişmekte olan ülkelere korumacılık politikalarının desteklenmesi olabilmektedir. Ekonomiler arasındaki bu parçalanma, işbirliği ve ekonomik iyileşme

ihtimalini baltalamaktadır. Üçüncüsü, artan işsizlik nedeniyle, ulusal ve uluslararası düzeylerde güvenliği kötüleştiren organize suç gruplarının hem faaliyetleri hem de gücü artmaktadır (Alptekin, 2009: 13).

Rogers'e göre de (2008), uluslararası düzeyde kolektif tepkinin olmayışı nedeniyle, finansal veya ekonomik kriz uluslararası güvenlik için en büyük tehdit olmaya devam edecektir. Bunun nedeni, bu krizlerin milyonlarca insanı ve yüz milyonlarca insanı yoksulluk içinde bırakmasıdır. Sonuç olarak, şiddet içeren ve radikal hareketler toplumlar arasında yayılacak ve hükümetten güçlü bir güç çıkacaktır. Sonuç yaygın çatışma olacaktır.

Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Riskler Raporu, ekonomik / finansal krizi son yıllarda görülen etki bakımından en büyük küresel risk olarak listelemiştir. Aktif fiyat çöküşü, 2007, 2008, 2009 ve 2010 yıllarındaki küresel risk olmuştur. Mali kriz, 2011 ve 2014 yıllarındaki en büyük küresel risktir. Büyük sistematik finansal başarısızlık, 2012 ve 2013 yıllarındaki en büyük küresel risktir (Dünya Ekonomik Forumu, 2016). Bu, 2007-2014 yılları arasında dünyanın uluslararası güvenlik için temel tehdit olarak finansal krizden muzdarip olduğunu göstermektedir.

Terörizm, mülteci krizi, sağlık krizi ve hatta bazı bölgelerde askeri çatışmalar olsa da, finansal kriz dünyanın birçok bölgesini ve yüz milyonlarca insanı etkilemiştir. Bu nedenle, raporun gösterdiği gibi, etki küresel olarak önemlidir.

2.2. KÜRESELLEŞME VE G7 ÜLKELERİ

2.2.1. G7 Ülkelerinin Özellikleri

Yedi Grup (G7), küresel ekonomik yönetim, uluslararası güvenlik ve enerji politikası gibi ortak ilgi alanlarını tartışmak için yıllık olarak bir araya gelen, sanayileşmiş demokrasilerin (Fransa, Almanya, İtalya, Birleşik Krallık, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada) gayri resmi bir bloğudur (Salvatore, 2005).

Resim 1: G7 Ülkeleri

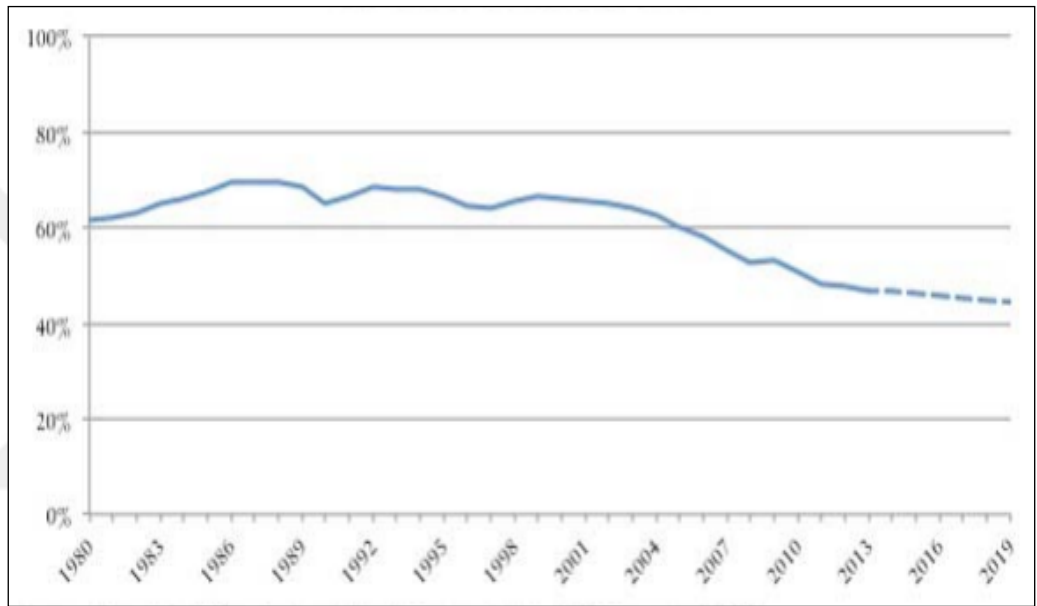
Kaynak: <https://www.paraanaliz.com/tag/g7-ulkeleri/>

Muhalifler, forumun küçük ve nispeten homojen üyeliğinin kolektif karar almayı desteklediğini, ancak eleştirilenlerin çoğunlukla takipten yoksun olduğunu ve üyeliğinin önemli yeni ortaya çıkan güçleri dışladığını belirtmektedir (Salvatore, 2005: 61).

G-7, 1973 petrol krizi sonrasında Fransa, Almanya, ABD, Büyük Britanya ve Japonya'nın (Beşli Grup) maliye bakanlarının gayri resmi bir toplantısında köklerini oluşturmuştur. Bu sırada Fransa Cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Estaing'e, bu ülkelerin liderlerini ve ayrıca İtalya'yı 1975'te küresel petrol konusunda daha fazla tartışmalar için Rambouillet'e davet etmesi için ilham vermiştir. Ertesi yıl, Kanada gruba katılmaya davet edildi ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ev sahipliği yaptığı G-7 ülkeleriyle ilk toplantı 1976'da Porto Riko'da yapılmıştır (www.investopedia.com).

Avrupa Birliği, 1981'den bu yana G7'ye tam olarak katılmamış bir üye olarak katılmıştır. G-7 Başkanlığı her üye ülke tarafından sırayla düzenlenmektedir. Avrupa Birliği bazen G-7'nin sekizinci üyesi olarak kabul edilmektedir, çünkü toplantıya başkanlık etmek veya toplantıya ev sahipliği yapmaktan başka tam üyelerin tüm hak ve sorumluluklarını taşımaktadır (www.investopedia.com).

Üyelik için resmi bir ölçüt yoktur, ancak katılımcıların hepsi gelişmiş demokrasilerdir. G7 üye devletlerinin toplam GSYİH'si, küresel ekonominin yaklaşık yüzde 50'sini oluşturmaktadır.

Resim 2: Küresel GSYİH'nin G7 payı

Kaynak: Dünya Bankası, 2018

Birleşmiş Milletler veya NATO'nun aksine, G7, tüzüğü ve sekreteryası olan resmi bir kurum değildir. Bunun yerine, üye ülkeler arasında yıllık olarak dönen başkanlık, gündemi belirlemek ve lojistik düzenlemekten sorumludur. Sherpas olarak bilinen bakanlar ve elçiler, ulusal liderlerin yıllık zirvesinden önceki toplantılarda politika girişimlerini başlatmaktadır (www.investopedia.com).

G-7'nin temel amacı, ekonomik sorunlara özel bir odaklanma ile küresel sorunların çözümüne yardımcı olmak için bazen uyum içinde hareket etmektir. Grup finansal krizleri, parasal sistemleri ve petrol kıtlığı gibi büyük dünya krizlerini tartışmaktadır (Grier, 1998: 671).

G-7 ayrıca, ortak eylem için bir fırsat gördüğü durumlarda sorunları finanse etmek ve krizleri azaltmak için girişimler başlatmıştır. Bu çabalar, gelişmekte olan ülkeler için borçların rahatlamasını hedefleyen birkaç şeyi içermektedir. 1996 yılında, Dünya Bankası ile birlikte çalışan G-7, 2005 yılında, Uluslar arası Kalkınma Birliği'nin borcunu iptal etme sözü verilen Çok Taraflı Borç Yardım Girişimi (MDRI) ile birlikte 42 borçlu fakir ülkeye (HIPC) yönelik bir girişim başlatmıştır. Bu, MDRI programından geçmiştir (www.investopedia.com).

1997'de, G-7, Çernobil'de erimiş olan reaktörün çevrelenmesini sağlama çabalarına 300 milyon dolar sağlamıştır. 1999 yılında G7, maliye bakanlıkları, merkez bankacıları ve uluslararası finans kurumları gibi büyük ulusal finans otoritelerinin Finansal İstikrar Forumu'nu oluşturarak “uluslararası para sisteminin yönetilmesine” daha doğrudan dahil olmaya karar vermiştir (www.investopedia.com).

2017 G7 Zirvesi, dış politika, küresel ekonomi, ticaret, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hareketliliği, gıda güvenliği ve beslenme, iklim ve enerji, Afrika ve sağlık, beceri ve işçilik alanlarında sonuçlarıyla İtalya'nın Taormina kentinde gerçekleşmiştir. Zirvede, liderler ayrıca terörizme ve şiddet içeren aşırılığa karşı mücadeleyle ilgili bir açıklama yapmıştır; diğer şeylerin yanı sıra sınır kontrol kurumları arasında daha yakın işbirliğine gidip terörist finansmanı ve internette terörle mücadeleyi hedef almıştır (www.aa.com.tr).

G7, bakanların her toplantıda belirlenen çalışmalarını sürdürmelerine ve hazırlamalarına düzenli olarak buluşmalarını sağlayan bir bakanlık toplantıları ağı oluşturmuştur. G7 bakanları ve yetkilileri de terörizm gibi acil sorunların üstesinden gelmek için geçici olarak toplanmaktadır. Liderler zaman zaman belirli endişe konularına odaklanmak için görev grupları veya çalışma grupları da yaratmaktadır. 2018 Kanada Başkanlığı, beş tema belirlemiştir. Bunlar: herkes için işe yarar büyümeye yatırım yapmak; geleceğin işleri için hazırlık yapmak; cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi; iklim değişikliği, okyanuslar ve temiz enerji üzerinde birlikte çalışmak ve daha barışçıl ve güvenli bir dünya inşa etmektir (www.aa.com.tr).

2.2.2. Küreselleşmenin G7 Ülke Ekonomileri Üzerindeki Etkisi

Dünyanın en büyük ekonomik gücü olan Avrupa Birliği'nin ve ABD'nin küresel ekonomik gelişimde önderliği üstlenememelerinin nedeni büyüme hızlarının gelişmekte olan ekonomiler ile görece olarak düşüklüğü ve böylece küresel büyümeye katkılarının azalmakta olması değildir. Küresel ekonomiye önderliğin ölçütleri salt ekonomik büyüklük değil, yatırım gücü ve teknolojik üstünlük de değildir. Küreselleşmenin öndere gereksinimi yoktur. Ancak ve ancak yurttaş toplumunun terimlerinde gelişebilecek olan küreselleşme süreci politik önderlik kavramının kendisini arkaikleştirmiştir (Koray, 2003: 53).

Küresel ekonominin gelişim için başka ekonomilere izlenecek politikalar dikte etmesi gereken önderlere gereksinimi yoktur. Aslında ekonominin kendisinin etik üst-yönetim dışında herhangi bir karışmaya gereksinimi yoktur. Ve AB ve ABD'nin kendileri henüz etik sorunlarını çözme sürecinde olan alanlar iken, dünyanın geri kalanına etik olarak örnek olacak durumda değildirler. Küresel üst-yönetim küresel ekonominin yönetimi, ya da ekonominin planlanması gibi bir şey değildir. Ekonominin gereksindiği önderlik etik kültürün kendisidir ve büyümek zorunda olan ekonomi ancak etik normların kendilerinin önderliği altında büyüebilmektedir (Koray, 2003:54).

1990'lardan bu yana gelişmekte olan ekonomilerin ve gelişmekte olan ülkelerin yükselişi, küresel ekonominin ağırlık merkezini G20'nin kuruluşuna götüren önemli ölçüde değiştirdi. Bu forum, G7 ülkelerinin yanı sıra, en önemli gelişmekte olan ekonomileri ve diğer sanayileşmiş ülkeleri içermektedir. Bununla birlikte, G7, onu küresel yönetim için önemli bir forum haline getirmeye devam eden belirleyici niteliklere sahiptir (Özdemir, 2004: 597).

G7 ekonomilerinin göreceli küresel ağırlığı azalırken, yine de küresel GSYİH'nin yarısını ve dünya ihracatının üçte birini (mal ve hizmetler) temsil etmektedir. Buna göre, G7 küresel ekonomi için politik çerçevenin oluşturulmasında etkili olmaya devam etmektedir. Dahası, G7, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı ve serbest piyasa için duran ortak değerlerden oluşan bir topluluktur. Küresel yönetim bağlamlarında ortak çıkarları ve değerleri etkin bir şekilde temsil etmeyi sürdürmek istiyorlarsa, aynı fikirde olan devletler arasındaki yakın işbirliği esastır (Özdemir, 2004:597).

Kesin olarak, G7 ülkelerinin nispeten yüksek bir küreselleşme derecesine ulaşmış ve bu nedenle zaman içinde yüksek küreselleşmeye bağlı kazanımlar elde edebilen oldukça gelişmiş sanayi ülkeleri olduğu belirtilmelidir. Ancak, artık yüksek seviyeden başladıkları için kazançlarını arttırmaları giderek zorlaşmaktadır. Öte yandan, gelişmekte olan ve gelişmekte olan ülkelerin, küreselleşme sürecine geç kaldıkları ve düşük bir seviyeden başladıkları için, hala yetişmeye ihtiyaç duymaktadırlar.

Gelişmekte olan ülkelerin, yakalama süreçlerine devam edeceği ve kendileri için giderek daha büyük bir küreselleşme turtası parçası talep edecekleri varsayılmalıdır. Sonuç olarak, orta ila uzun vadede kişi başına düşen küreselleşmeye bağlı GSYH'nin daha eşit bir dağılımı olabilir ve bu da büyük oranda ilgili ülkeler tarafından olumlu bir gelişme olarak görülebilmektedir. Ancak, G7 ülkeleri için bu aynı zamanda önemli zorluklar da yaratmaktadır. Bir yandan, yeni oyunculara yer açmaları gerekiyor, bu da lider küresel pozisyonlarını ekonomik ve dolayısıyla politik düzeyde savunmanın daha zor olacağı anlamına gelmektedir (Özdemir, 2004: 599).

Öte yandan, uluslararası rekabet edebilirliklerini korumak ve genişletmek için yeni stratejiler bulmaları gerekmektedir. Bunun nedeni, gelişmekte olan ülkelerin yakalama sürecinin, küresel değer yaratma zincirlerinde yükselmeye devam edecekleri anlamına gelmesidir. Gelecekte, ucuz ürünlerin tedarikçileri olarak konularından memnun olmayacaklarının yanı sıra, şimdiye kadar büyük ölçüde sanayi ülkeleri tarafından işgal edilen üst düzey segmentlere de girmeleri muhtemeldir (Seyrek, 2002: 176). Devam eden yenilik ve teknolojik gelişmeler, bu çıkmazın üstesinden gelmenin bir yolunu temsil etmektedir.

Bununla birlikte, G7 ülkeleri için en büyük zorluk, gelişmekte olan ülkelerin korumacılığa yakalanma sürecine tepki göstermekten, küreselleşmeye ve serbest piyasalara refahın artırılmasında temel ön koşul olarak odaklanmaya devam etmekten kaçınmaktır. Şimdi her zamankinden daha fazla, bu küreselleşmeye bağlı kazanımların ülkeler içinde nasıl dağıldığı sorusunu gündeme getirecektir (Seyrek, 2002: 176). Şu anda ABD ve özellikle de AB'de yükselen küreselleşme karşıtı eğilimler, ancak bu kazanımların genel halkın büyük bölümlerine ulaşması durumunda telafi edilebilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE’NİN VE G7 ÜLKELERİNİN EKONOMİK YAPISINDAN KAYNAKLANAN TEHDİT VE RİSKLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

3.1 TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

3.1.1 Ekonomik Büyüme

Ekonomik büyüme, bir dönemden diğerine kıyasla, ekonomik mal ve hizmet üretiminde bir artıştır. Nominal veya gerçek (enflasyona göre düzeltilmiş) terimlerle ölçülebilmektedir. Geleneksel olarak, toplam ekonomik büyüme gayri safi milli hasıla (GSMH) veya gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) cinsinden ölçülmektedir, ancak alternatif ölçümler de bazen kullanılmaktadır (Kar ve Taban, 2003: 145).

En basit ifadeyle, ekonomik büyüme, bir ekonomideki toplam üretimdeki artışı ifade etmektedir. Genellikle, ancak zorunlu olarak, üretimdeki toplam kazanımlar, artan ortalama marjinal verimlilik ile ilişkilidir. Bu da gelirlere artışa neden olur, tüketicilere cüzdanlarını açma ve daha fazla satın alma konusunda ilham verir, bu da daha yüksek bir maddi yaşam kalitesi veya yaşam standardı anlamına gelmektedir.

Ekonomide büyüme genellikle fiziksel sermayenin, beşeri sermayenin, işgücünün ve teknolojinin bir fonksiyonu olarak modellenmektedir. Basitçe söylemek gerekirse, çalışma yaşı nüfusunun miktarını veya kalitesini, birlikte çalışması gereken araçları ve emek, sermaye ve hammaddeleri birleştirmek için kullanabilecekleri tarifleri artırmak, ekonomik çıktının artmasına yol açmaktadır (Altın ve Kaya, 2009: 252).

Ekonomik büyüme yaratmanın birkaç yolu vardır. Birincisi, ekonomideki fiziksel sermaye mallarının miktarındaki artıştır. Ekonomiye sermaye eklemek, emek verimliliğini artırma eğilimindedir. Daha yeni, daha iyi ve daha fazla araç, işçilerin zaman dilimi başına daha fazla çıktı üretebilecekleri anlamına gelmektedir. Basit bir örnek olarak, ağı olan bir balıkçı, olta ile avlanan bir balıkçıdan saat başına daha fazla balık tutacaktır. Ancak iki şey bu süreç için kritik öneme sahiptir. Ekonomideki birinin, yeni sermayeyi yaratacak kaynakları serbest bırakmak için önce bir tür tasarruf sağlaması gerekmektedir. Yeni sermayenin, işçilerin gerçekten kullanması

için doğru yerde, doğru zamanda üretken olması gerekmektedir (Altın ve Kaya, 2009: 252).

Ekonomik büyümeyi üretmenin ikinci bir yöntemi teknolojik gelişmedir. Buna bir örnek, benzinli yakıtın icadıdır. Benzinin enerji üreten gücünü keşfetmeden önce, petrolün ekonomik değeri nispeten düşüktür. Benzin kullanımı, işlem sırasında malların taşınmasında ve nihai malların daha verimli şekilde dağıtılmasında daha iyi ve daha verimli bir yöntem haline gelmiştir. Geliştirilmiş teknoloji, işçilerin aynı sermaye malları stoku ile daha fazla çıktı üretmelerini sağlar ve bunları daha verimli olan yeni yollarla birleştirir. Sermaye büyümesi gibi, teknik büyüme oranı da tasarruf ve yatırım oranına bağlıdır, çünkü araştırma ve geliştirmeye katılmak için tasarruf ve yatırım gereklidir (Kar ve Taban, 2003).

Ekonomik büyüme sağlamanın bir başka yolu da işgücünü büyütmeektir. Hepsi eşit, daha fazla işçi daha ekonomik mal ve hizmet üretmektedir. 19. yüzyıl boyunca, güçlü ABD ekonomik büyümesinin bir kısmı, ucuz, üretken göçmen işgücünün yüksek oranda akmasından kaynaklanmıştır. Bununla birlikte, sermaye kaynaklı büyüme gibi, bu sürecin bazı önemli koşulları vardır. İşgücünün artırılması, yeni işçilerin temel geçimini sağlamak için tüketilmesi gereken çıktı miktarını da zorunlu olarak arttırmaktadır. Bu nedenle, yeni işçilerin, bunu telafi edecek ve net tüketiciler olmayacak kadar üretken olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda, sermayeye ilaveler gibi, doğru tip çalışanların, üretken potansiyellerini gerçekleştirmek için doğru türdeki tamamlayıcı sermaye mallarıyla birlikte doğru yerlerdeki doğru işlere akması önemlidir (Kar ve Taban, 2003: 161).

Son yöntem insan sermayesinde artışlardır. Bu, işçilerin el sanatlarında daha fazla beceri sahibi olmaları, beceri eğitimi, deneme yanılma ya da sadece daha fazla uygulama yoluyla üretkenliklerini artırmaları anlamına gelmektedir. Tasarruf, yatırım ve uzmanlık en tutarlı ve kolay kontrol edilen yöntemlerdir. Bu bağlamda beşeri sermaye, sosyal ve kurumsal sermayeyi de ifade edebilmektedir. Yüksek sosyal güven ve karşılıklılık ile ilgili davranışsal eğilimler ve mülkiyet haklarına yönelik gelişmiş korumalar gibi siyasi veya ekonomik yenilikler, ekonominin verimliliğini artırabilecek insan sermayesi türlerinde etkilidir (Kar ve Taban, 2003: 162).

Ülkeler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
KANADA	1	-2,94	3,08	3,14	1,74	2,47	2,85	1	1,41	3,04	2
FRANSA	0,19	-2,94	1,96	2,19	0,31	0,57	0,95	1,11	1,17	2,1	1
ALMANYA	1,08	-5,61	4,07	3,66	0,49	0,48	2,17	1,73	2,24	2,15	2
İTALYA	-1,05	-5,48	1,68	0,57	-2,81	-1,72	0,11	0,92	1,14	1,57	1
JAPONYA	-1,09	-5,41	4,19	-0,11	1,49	2	0,37	1,35	0,93	1,73	1
TÜRKİYE	0,84	-4,70	8,48	11,11	4,78	8,49	5,16	6,08	3,18	7,44	2
ABD	-0,29	-2,77	2,72	1,55	2,24	1,84	2,45	2,88	1,56	2,21	2
UK	-0,47	-4,18	2,18	1,64	1,44	2,04	2,94	2,34	1,78	1,82	1

Tablo 1: G7 Ülkeleri ve Türkiye'nin 10 Yıllık Ekonomik Büyüme Oranları

Kaynak: Dünya Bankası

G-7 ülkelerinde (Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Birleşik Krallık ve ABD) ve Türkiye'de ekonomik büyümenin bir önceki yıla oranla artışı Dünya Veri Bankası tabanından alınan veriler ile değerlendirilmiştir. G-7 ülkeleri küresel sermayenin yaklaşık %65'ini ve toplam GSYİH'nin %46'sını temsil etmektedir. Söz konusu ülkeler dünya ekonomisinin büyük bir kısmını oluşturduğu için, çalışma bu açıdan önem arz etmektedir.

Tabloya 1'e göre; Türkiye'nin ekonomik büyümesi diğer G7 ülkelerine oranla daha yüksektir. Dünyanın en fazla sanayileşmiş ve en zengin ülkelerinin oluşturduğu G7 ülkelerinde ise ekonomik büyümede 2018 yılı verilerine göre İtalya en az büyüme gösteren ülkedir. Aynı şekilde özellikle Amerika için son 10 yıl değerlendirildiğinde, 2016 yılında Donald Trump ve uyguladığı vergi sistemi ve mali politikaların ekonomik büyüme ile negatif oranlı etki yaptığı görülmektedir. Ekonomik büyümedeki düşüş mali yatırımlar ile yakından ilgili olabilmektedir. 2016-2018 yılları arasında yaşanan gelişmelerin ise ekonomik büyümeyi desteklediği görülmektedir.

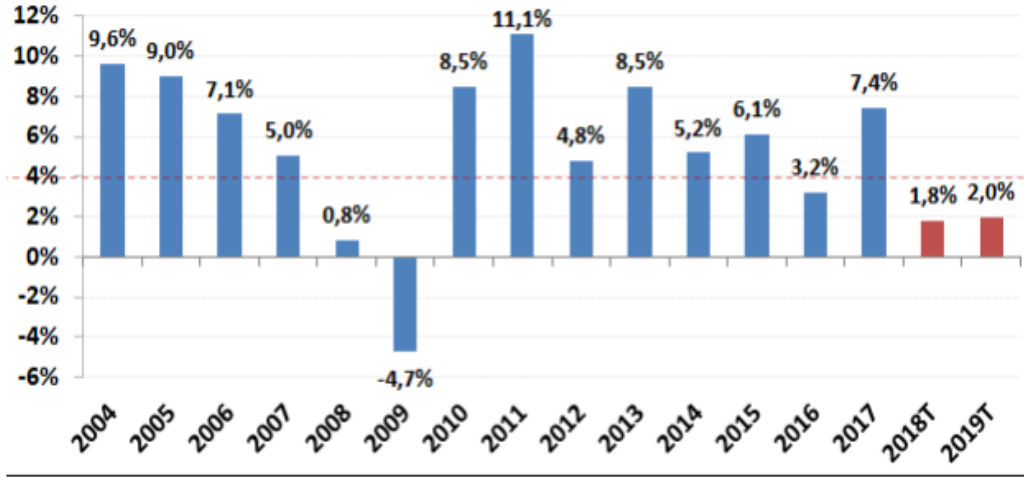
Dünyadaki insanlar ekonomik olarak daha güvende hissedерlerse daha mutlu yaşarlar. Ancak, hızlı ekonomik büyümenin bu konuda oynayacağı önemli bir rol olması gerekmez.

Gelir düzeyi, bu gelirin ne kadar güvenli olduğu sorusu kadar önemli değildir. Batı Avrupa'daki gibi zengin ülkelerde gelir seviyesi yükseliyorsa, bu yalnızca

nüfusun ekonomik güvenliği üzerinde çok az etkiye sahiptir. Aynı zamanda, geniş çapta dalgalı büyüme oranları artan ekonomik güvensizlik yaratır ve böylece sosyal güvenlik sistemleri ve daha esnek işgücü piyasalarında reformlar yapmaktadır. Tablo 1'e göre, Batı Avrupa ekonomik güvenlik konusunda hala lider olmasına rağmen, seviyelerin kaydığı tespit edilmiştir. Doğu Avrupa, son on yılda ekonomik güvensizliğin en fazla büyüdüğü dünya bölgesidir. İşçiler, kendilerini işsiz bırakan serbest girişimci piyasaların etkilerinden muzdarip, işletmelerin faydalarını yitirmiş ve sosyal güvenlik sistemleri yetersizdir.

Genel olarak makroekonomik büyüme, çoğu aile için önemli ölçüde iyileştirilmiş ekonomik refaha dönüşmemektedir. Geçtiğimiz otuz yıl boyunca ortanca ücretlerdeki iyi belgelenmiş durgunluğa ek olarak, Amerikan aileleri artık büyük ölçüde yeni ekonomik risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Aile geliri bir yıldan diğerine kayda değer oranda düşmüştür. İşçiler, bireysel olarak sağlık sigortası ve emekli aylığı ile ilişkili risklerin çoğunu taşımaktadır. Aynı zamanda, ekonomik şoklara maruz kalanlar için güvenlik ağları yıpranmış durumdadır. İşçilerin ve ailelerin bu yeni risklerle başa çıkmalarına yardımcı olan hükümet politikaları hassas bir denge sağlamalıdır. Bir yandan, aşırı ekonomik risklerin bireylere kaydırılması, hem ekonomik büyümeye hem de aile refahına zarar verebilmektedir. Öte yandan, risklere karşı koruma sağlamak için iyi tasarlanmamış programlar ekonomik teşvikleri bozabilir ve genel ekonomik performansı etkileyebilmektedir (Barnhart, 2013).

Türkiye'nin ekonomik gücünü koruyacak güvenlik tedbirleri, reel sektör ve finansal sistemde oluşan ekonomik, üretim, hane halkı ve şirket verilerinin korunabilmesinden kaynaklanmaktadır. Gelir güvenliği, iş tatmini, sivil özgürlükler ve sosyal güvenlik için devlet harcamaları gibi diğer faktörler, yüksek ekonomik güvenliğe yol açan en önemli faktörlerdir (Barnhart, 2013).

Resim 3: Türkiye'nin Ekonomik Büyümesi

Kaynak: TUIK

Kanada'nın ekonomisi 2017'de mükemmel bir büyüme kaydederek yüzde 3,0'ın üstüne çıkmıştır. Altı yıldaki bu en güçlü performans, gelişmiş ekonomilerde 2016 yılının ortalarında başlayan üretim ve ticaretteki döngüsel iyileşmeden yararlandı. Kanada'nın ekonomisi 2017'de yaklaşık 340.000 yeni iş ekleyerek işgücü piyasasını dengeye yaklaştırmış ve işsizliği yılsonunda yüzde 6,9'dan yüzde 5,8'e düşürmüştür. Enflasyonun istikrarlı olması nedeniyle ekonomi şu anda kapasitesine yakın çalışmaktadır.

Tablodaki Türkiye oranlarına bakıldığında; Türkiye'de tekli yıllarda yükselme ve çiftli yıllarda düşüş gözlemlenmektedir.

3.1.2. Enflasyon

Enflasyon, bir ekonomideki seçilmiş mal ve hizmet sepetinin ortalama fiyat seviyesinin belli bir süre içinde arttığını gösteren niceliksel bir ölçümdür. Bir para biriminin önceki dönemlerde elde ettiğinden daha az satın aldığı genel fiyat seviyesindeki sürekli yükseliştir. Genellikle yüzde olarak ifade edilen enflasyon, bir ülkenin para biriminin alım gücünde bir düşüş olduğunu göstermektedir (Karaca, 2011: 251).

Fiyatlar yükseldikçe, daha az mal ve hizmet satın aldığından tek bir para birimi değer kaybetmektedir. Bu satın alma gücü kaybı, halkın genel yaşam maliyetini etkileyerek, sonuçta ekonomik büyümede yavaşlamaya neden olmaktadır. Ekonomistler arasındaki fikir birliği görüşü, bir ülkenin para arzındaki büyümenin

ekonomik büyümeyi geride bırakması durumunda sürekli enflasyonun gerçekleştiği yönündedir (Karaca, 2011: 251).

Bununla mücadele etmek için, bir ülkenin merkez bankası gibi uygun bir para otoritesi, enflasyonu izin verilen sınırlar içinde tutmak ve ekonominin sorunsuz bir şekilde çalışmasını sağlamak için gerekli önlemleri almaktadır.

Enflasyon, dikkate alınan mal ve hizmet türlerine bağlı olarak çeşitli şekillerde ölçülür ve enflasyon oranı yüzde 0'ın altına düştüğünde mal ve hizmet fiyatlarında meydana gelen genel bir düşüşe işaret eden deflasyonun tersidir. Yükselen fiyatlar enflasyonun köküdür, ancak bu farklı faktörlere bağlanmaktadır. Nedenler bağlamında, talep-çekme enflasyonu, maliyet-itme enflasyonu ve dahili enflasyon, enflasyonun 3 türüdür (Karaca, 2011: 253).

G7 ülkeleri ve Türkiye'nin enflasyon verileri incelendiğinde dikkat çeken ilk nokta Tablo 2'de de görülebildiği gibi Türkiye'nin enflasyon oranıdır. 2018 verilerine göre, Türkiye; AB bölgesinden 9.8 kat, G7 ülkeleri ortalamasından 7.8 kat, OECD ülkelerinden 7.7. kat, G20 ülkeleri ortalamasından 7.7 kat, dünya ortalamasından 5.7 kat ve gelişmekte olan ülkeler ortalamasından 4.3 kat fazla enflasyona sahiptir.

Majör merkez bankalarının sıkılaştırma adımlarına yönelmesi ve Fed'in faiz artırım sürecine ilave olarak bilanço küçültme adımları 2017 başından itibaren gelişmekte olan ülke kurlarında baskıya neden olmuştur. Kurlarda dengelenmeyi sağlamak adına TCMB 2017 yılı başından itibaren ağırlıklı ortalama fonlama maliyetini artırma eğilimi izlemiştir (TCMB, 2018).

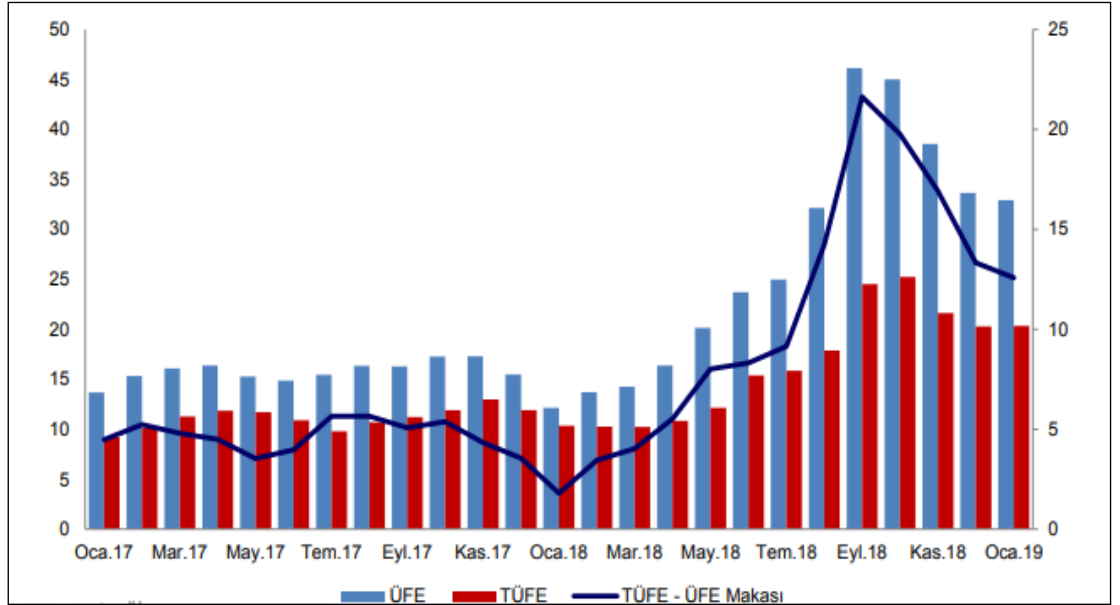
Tablo 3: Türkiye'nin 2018 Yılı Enflasyon Verisinin Diğer Ülkelere Kıyası

Kaynak: TUIK

Ülkeler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kanada	2,37	0,29	1,77	2,91	1,51	0,93	1,90	1,12	1,42	1,59	2,3
Fransa	2,81	0,08	1,53	2,11	1,95	0,86	0,50	0,03	0,18	1,03	2,2
Almanya	2,62	0,31	1,10	2,07	2	1,50	0,90	0,51	0,49	1,50	2,3
Japonya	1,38	-1,35	-0,71	-0,26	-0,05	0,34	2,76	0,78	-0,11	0,46	1,4
İtalya	3,34	0,77	1,52	2,78	3,04	1,21	0,24	0,03	-0,09	1,22	1,6
Türkiye	10,44	6,25	8,56	6,47	8,89	7,49	8,85	7,67	7,77	11,14	25,24
ABD	1,96	0,75	1,22	2,08	1,91	1,75	1,89	1,06	1,09	1,90	2,5
UK	2,82	1,52	1,57	1,91	1,56	1,86	1,71	0,43	2,06	2,20	2,4

Tablo 2: G7 Ülkeleri ve Türkiye'nin 10 Yıllık Enflasyon Oranları

Kaynak: Dünya Bankası

Resim 4: Türkiye Enflasyon

Kaynak: TUIK

Amerika, Birleşik Krallık, Japonya, Almanya, İtalya, Fransa ve Kanada'dan oluşan G7 ülkelerinin ise Kanada hariç tümü, düşük enflasyonu artırmak ve ekonomiyi canlandırmak için parasal genişleme programları uygulamaktadır.

Türkiye ise son 10 yıllık süreçten belli olduğu üzere enflasyonda dünya şampiyonu gözükmemektedir.

2018 yılına kadar özellikle 2015 sürecinde hemen hemen her ülkede enflasyon oranını düşürme ile ilgili mücadele edildiği görülmektedir. Yine bariz olan husus ise 2018 yılında tüm G7 ülkelerinde enflasyonun diğer yıllara oranla ciddi bir artış göstermesidir.

3.2 ÖDEMELER DENGESİ

3.2.1. Dış Ticaret

Uluslar arası ticaret, aksi durumda bulunmayan mal ve hizmetler için pazarları genişletmeyi sağlamaktadır. Bir Japon, Alman ya da Amerikan arabası arasında seçim yapmanın nedeni budur. Uluslararası ticaretin bir sonucu olarak, piyasa daha fazla rekabet ve dolayısıyla daha ucuz bir ürünü tüketiciye eve getiren daha rekabetçi fiyatlar içermektedir.

Uluslararası ticaret, ülkeler arasında mal ve hizmet alışverişidir. Bu tür bir ticaret, fiyatların veya arz ve talebin küresel olaylardan etkilendiği ve etkilendiği bir dünya ekonomisine yol açmaktadır. Örneğin, Asya'daki politik değişim, işgücü maliyetinde bir artışa neden olabilir, bu nedenle Malezya merkezli bir Amerikan spor ayakkabı şirketinin üretim maliyetlerini artırabilir ve bu da daha sonra satın almak için ödenecek fiyatın artmasına neden olmaktadır. Öte yandan, işçilik maliyetinde bir düşüş, yeni ayakkabılar için daha az ödemek zorunda kalınmasına neden olacaktır.

Küresel ticaret, tüketicilere ve ülkelere, kendi ülkelerinde bulunmayan mal ve hizmetlere maruz kalma fırsatı vermektedir. Neredeyse her tür ürün uluslararası pazarda bulunabilmektedir. Örneğin; yiyecek, kıyafet, yedek parça, yağ, mücevher, şarap, stok, para birimi ve su gibi. Hizmetler de turizm, bankacılık, danışmanlık ve taşımacılık gibi işlem görmektedir. Küresel pazara satılan bir ürün ihracat, küresel pazardan alınan bir ürün ise bir ithalattır. İthalat ve ihracat, bir ülkenin cari hesabında ödemeler dengesinde muhasebeleştirilmektedir.

ABD ile diğer ülkeler; Çin ve Avrupa Birliği gibi bölgeler arasındaki yükselen ticaret çatışması, dünyanın en sanayileşmiş yedi ekonomisinin (G7) yakın zamandaki zirvesinin kaprisli bir sonucuyla birleşmiştir. Soğuk Savaş sonrası kurallara dayanan, kurallara dayalı uluslararası ekonomik ve politik düzenin taahhüdüdür. Hâlihazırda hisse senedi ve tahvil piyasalarını etkileyen günlerde, ABD Başkanı Donald Trump'ın 2018'de 'America First' politikası uyarınca çelik ve alüminyum ithalatı için gümrük tarifeleri getirmesiyle başlamıştır. Çin ve AB, geçici tarifeler uyguladıklarına göre, Başkan Trump, örneğin AB yapımı araçlara karşı daha fazla ticari engel oluşturmakla tehdit etmektedir.

Ülkeler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	456.4	316.0	387.4	451.3	455.5	458.3	474.7	409.9	390.3	420.8
Fransa	616.2	484.7	523.7	596.4	568.7	580.9	580.4	505.7	501.7	535.1
Almanya	1.446	1.120	1.258	1.473	1.401	1.445	1.494	1.326	1.334	1.448
Japonya	781.4	580.7	769.7	823.1	798.5	715	690.2	624.7	644.9	698.1
İtalya	542.7	406.9	447.3	523.2	501	518.2	529.8	457.4	461.8	506.2
Türkiye	132	102.1	113.8	134.9	152.4	151.8	157.6	143.8	142.5	157
ABD	1.287.4	1.056	1.278	1.482	1.545	1.579	1.620	1.502	1.451	1.546
UK	472.1	354.8	415.9	506.5	472.7	540.6	505.2	460.1	409.5	444.9

Tablo 3: G7 Ülkeleri ve Türkiye 2008-2017 Yılı İhracat Oranları (\$)

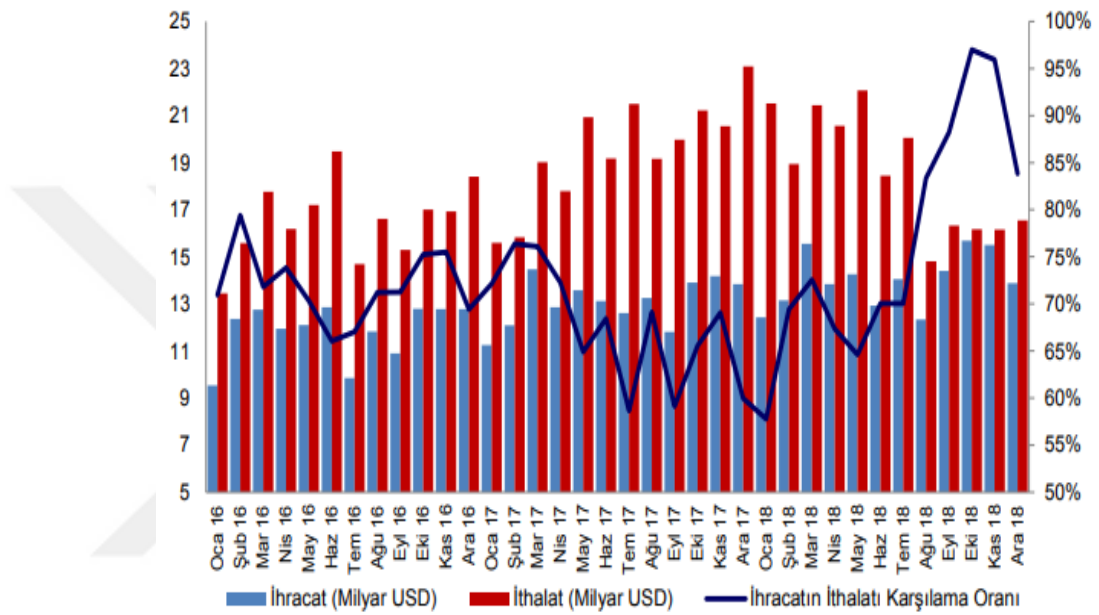
Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı

Ülkeler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	419	329.9	402.6	463.6	476.2	475.7	479.9	436.3	412.9	441.7
Fransa	716.7	560.8	611	720	674.4	681.4	676.6	573.4	572.2	624.7
Almanya	1.185	926.3	1.054	1.254	1.154	1.181	1.207	1.051	1.055	1.167
Japonya	762.5	551.9	694	855.3	885.8	833.1	812.1	647.9	607.6	671.9
İtalya	561.9	415.1	487	558.7	488.6	479.4	474.1	411	406.9	452.6
Türkiye	201.9	140.9	185.5	240.8	236.5	251.6	242.1	207.2	198.6	233.8
ABD	2.169	1.605	1.969	2.266	2.336	2.329	2.412	2.315	2.250	2.409
UK	657.7	519	591	676.8	695.2	660	690.4	626	636.3	644

Tablo 4: G7 Ülkeleri ve Türkiye 2008-2017 Yılı İthalat Oranları (\$)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı

Grafikler incelendiğinde Türkiye dış ticaret oranlarında diğer ülkelere göre oldukça kötü bir durumda olduğu görülmektedir. Türkiye'nin ihracatının ithalata oranla daha az olduğu sonucuna varılmaktadır. Bir ülkenin ürettiğinden çok tüketmesi, o ülkenin dış bağımlılığını artırır ve ekonomik yönden güvensiz bir konuma gelmesine neden olmaktadır. Bu yüzden Türkiye dış ticaretteki dengeleri elinde tutabilmek için dış ticaret yapısında iyileştirmelere gitmelidir. Böylece ekonomi güvenliği için olumlu sonuçlar elde edecektir.

Resim 5: Türkiye Dış Ticaret

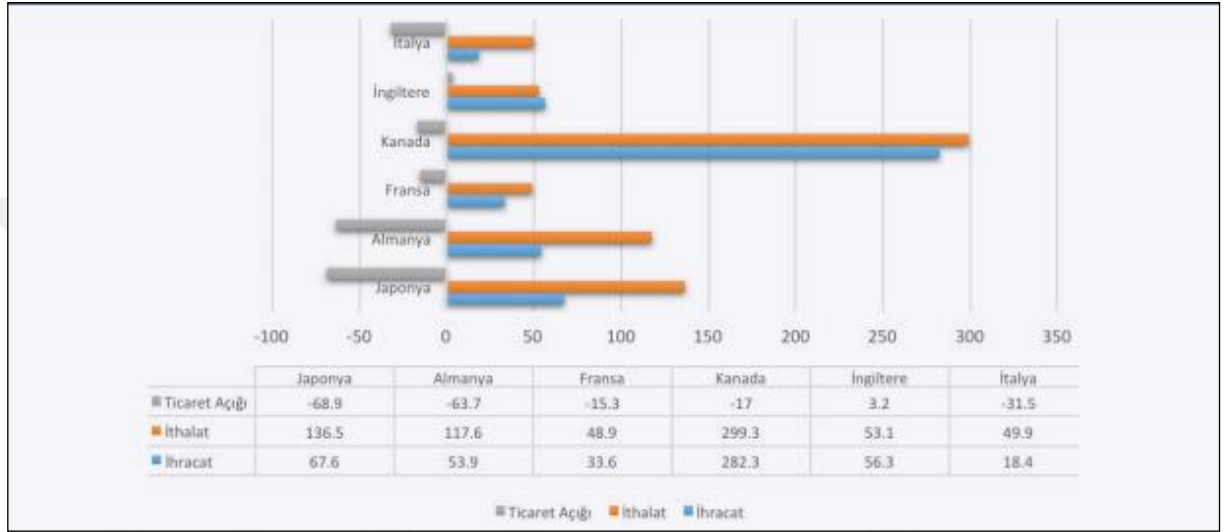
Kaynak: TUIK

AB'ye Euro bazlı ihracatta güçlü görünüm devam etmesine rağmen, Euro bölgesinde ekonomik aktivitedeki yavaşlama ve TL'deki değer kazanımı, önümüzdeki dönemde AB'ye ihracatımızda düşüşe neden olabilir.

3.2.2 Cari Açık

Günümüzde bir devletin gücü, ilk aşamada ekonomik güç olarak ortaya çıkmaktadır. Yeterli ekonomik güce sahip olan bir devlet, milli güvenliğini, siyasal bağımsızlığını sağlayacak imkanı yaratabilmektedir. Ekonomik gücünü kaybeden, gerekli ekonomik güce sahip olmayan toplumlar, günümüz dünyasında milli güvenliklerini sağlamada ciddi problemler ile karşılaşmaktadırlar.

Ekonominin güvenliği üç aşamalıdır. Birinci aşama, ekonomik yapının küresel ölçekte üretim, rekabet ve kalite olanaklarına sahip olmasının sağlanması; ikinci aşama, ekonomik yapının yukarıda ifade edilen olanaklarla donatılmasını ve sürdürülmesini sağlayacak bir yönetime sahip olmasının sağlanması; üçüncü aşama ise, kurumsal ve sektörel olarak ekonomik yapının fiziki ve stratejik güvenliğinin sağlanmasıdır.

Resim 6: ABD'nin G6 Ülkeleri İle Dış Ticaret Rakamları (2017)

Kaynak: setav.org

ABD'nin 2017 itibarıyla 568 milyar dolarlık dış ticaret açığının üçte birinden fazlası G7 üyesi ülkelerle yapılan ticaret sonucu oluşmuştur. İngiltere dışındaki diğer üye ülkelerin hepsi ile ticaret açığı bulunan ABD'nin başkanı Trump'ın zirvedeki tutumunun bu derece sert olması grafik üzerinden okunduğunda daha da anlamlı hale gelmektedir.

G7 zirvesinde müttefikler arasındaki parçalı yapının daha fazla ön plana çıktığı açıkça görülmüştür. Kanada ve Japonya'nın Avrupa'ya biraz daha yaklaştığı bu ortamda Avrupa ile ABD arasında ticaret savaşları Trump tarafından fiilen başlatılmış durumdadır. Bu sene gerçekleşen zirvede Trump'ı ikna etme umudu olan müttefikler herhangi bir ilerleme kaydedememiştir. ABD'ye karşı altı ülkenin birleşmesi ve ortak açıklama yapması Trump'ın alevlendirdiği ticaret savaşının tek taraflı olmayacağını da göstermektedir. Ülkelerin birbirleriyle rekabet ettiği böylesi

bir ortamda yaşanan ticaret savaşının kazananı bulunmayacağı gibi bu risk küresel ekonomide daralmaya ve refahın azalmasına yol açabilecektir.

	Cari işlemler dengesi (Milyon \$)	Altın hariç cari işlemler dengesi (Milyon \$)	Cari dengenin GSYH'ye oranı (%)	Altın hariç cari dengenin GSYH'ye oranı (%)
1998	2.000	3.761	0,7	1,4
1999	-925	154	-0,4	0,1
2000	-9.920	-8.020	-3,6	-2,9
2001	3.760	4.723	1,9	2,4
2002	-626	729	-0,3	0,3
2003	-7.554	-5.032	-2,4	-1,6
2004	-14.198	-10.791	-3,5	-2,7
2005	-20.980	-17.226	-4,2	-3,4
2006	-31.168	-27.823	-5,7	-5,0
2007	-36.949	-32.595	-5,5	-4,8
2008	-39.425	-38.060	-5,1	-4,9
2009	-11.358	-14.365	-1,8	-2,2
2010	-44.616	-44.163	-5,8	-5,7
2011	-74.402	-69.624	-8,9	-8,3
2012	-47.963	-53.672	-5,5	-6,1
2013	-63.642	-51.863	-6,7	-5,4
2014	-43.644	-39.748	-4,7	-4,3
2015	-32.109	-36.064	-3,7	-4,2
2016	-33.137	-34.927	-3,8	-4,0
2017	-47.100	-37.128	-5,5*	-4,4*

Resim 7: Türkiye'nin Cari Açık Rakamları

Kaynak: Ekonomist Dergisi, 2018

Türkiye'de 2017'de cari açık 33,1 milyar dolardan 47,1 milyar dolara yükselirken, milli gelire oranı ise yüzde 3,8'den yüzde 5,5'e çıkmıştır. Cari açığın oluşumu, finansmanı ve değişimi elbette sadece ulusal düzeyde gerçekleşmiyor. Örneğin Türkiye'de cari açığın düşüşünün sebeplerinden bazıları petrol fiyatlarındaki düşüş ve TL'nin Dolar'a karşı değer kaybetmesi olarak gösteriliyor.

Yıllık dış ticaret açığının, büyüme hızında yavaşlama, altın ithalatında normalleşme, enerji fiyatlarının ılımlı seyri ve kurdaki değer kaybının gecikmeli etkileri ile baz etkisine de bağlı olarak, düşüş trendini gelecek yılın ikinci ve üçüncü çeyreklerinde de sürdürerek 40-45 milyar dolar bandına kadar inebileceğini tahmin

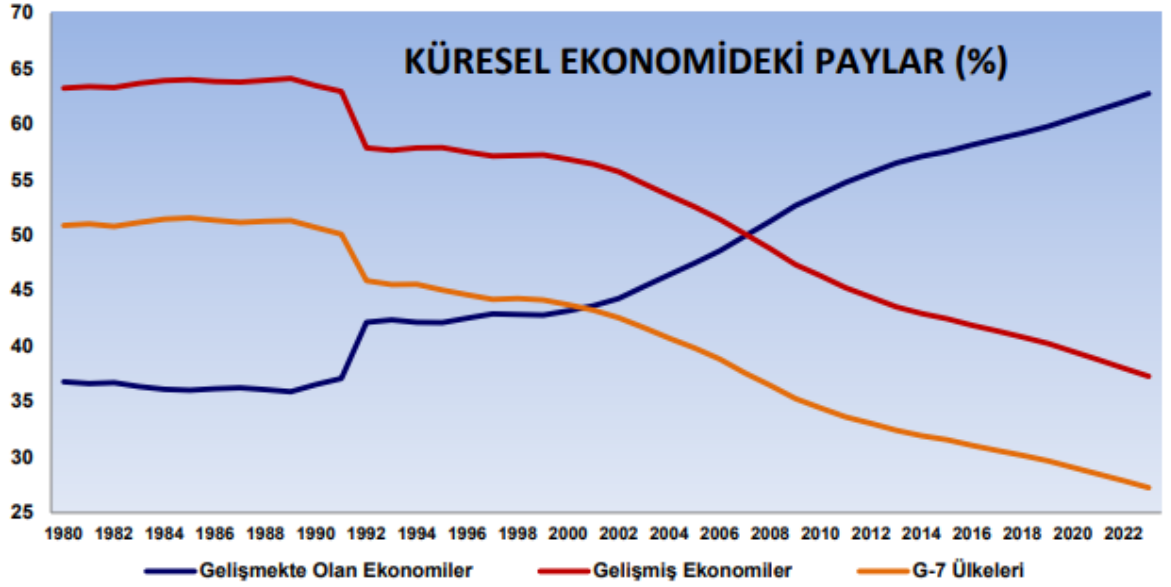
edilmekte ve büyümede yeniden dengelenmenin belirginleşmesiyle, yıllık dış ticaret açığının 2019 sonunda tekrar 50-55 milyar dolar bandına yükselebileceği öngörülmektedir (Halk Yatırım Menkul Değerler, 2018).

Güvenli ekonomi açısından kaynakları sürekli dışarı aktarmak, ülkenin kendi güvenliğini tehlikeye sokması anlamına gelmektedir. Güveni sağlamak için ülkelerin ticaret yapılarını dengeye sokmaları gerekmektedir.

3.2.3 Brüt Döviz ve Altın Rezervleri

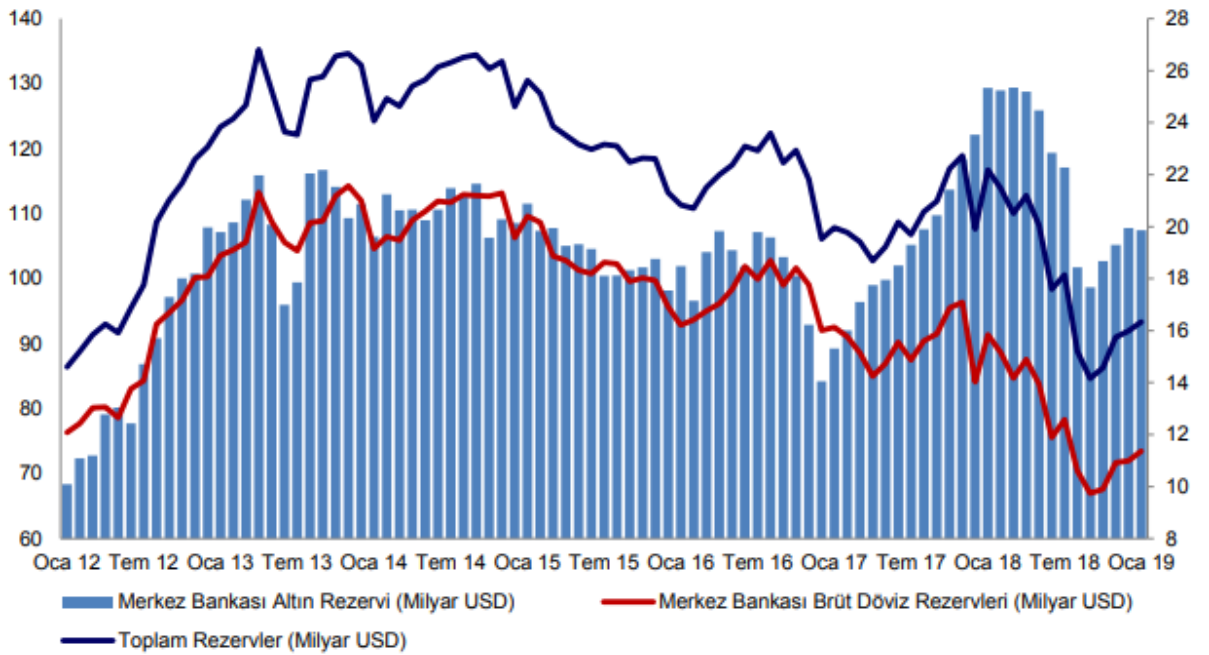
Uluslararası para rolünü üstlenmek için gerekli bir başka özellik de, paranın güvenilirliğidir. Uluslar arası para sisteminde paranın güvenilirliği ile ilgili en önemli sorun zaman tutarlılığıdır. Altına veya başka bir para birimine çevrilgen olan bir para, uzun vadede çevrilebilirliği muhafaza edemeyebilir. Bazı dönemlerde paranın çevrilebilirliğinin maliyetleri faydalarından çok olacaktır. Sabit döviz kurları dalgalanmaya bırakılmak zorunda kalınabilir. Bu durumda para otoriteleri oyunu söz verdikleri kurala göre oynamayacaklardır. Bu da güvenilirliği olumsuz etkileyecektir. Bu noktada önemli olan para otoritelerinin paranın değerine ve dışsal etkilere bağlıdır. Bu noktada önemli olan, para otoritelerinin, para olarak, sabit döviz kurunun maliyetlerinin avantajlarını geçmeyecek şekilde ayarlanmasına ve paranın çevrilebilirliğinin sağlanıp sağlanmaması gerekliliğine doğru kararı doğru zamanda verebilmeleridir (Topçu ve Aksoy, 2013: 62).

Yabancı paranın kullanımının para otoritelerini ilgilendiren en önemli sonuçları, para politikalarının etkinliği ve finansal istikrardır. Bazı koşullar altında, yabancı paranın kullanım oranındaki değişiklikler, ulusal paraya olan güvenin değerlendirilmesinde bir gösterge olmakla birlikte, yurt içi politikaların kredibilitelerini de göstermektedir. Euro'nun 2002'de dolaşıma girmesiyle, Euro alanı dışında ki kullanımı hakkında daha anlamlı bir karşılaştırma imkanı doğmuştur (Topçu; Aksoy, 2013: 63).

Resim 8: Küresel Ekonomideki Paylar

Kaynak: Bloomberg, 2018

Resim 9: TCMB Döviz Rezervleri

Kaynak: TCMB

Fed'in sıkılaştırma adımları ve Trump'ın vergi yasası ile 2017 yılı başından itibaren ABD Dolar'ının anavatanına dönmesi gelişmekte olan ülke piyasalarında döviz rezervlerinde ciddi düşümlere neden olmuştur. 2018 yılı yaz döneminde

yaşanan finansal dalgalanmada TCMB'nin müdahaleleri sonrasında Altın dahil döviz rezervleri Eylül ayında 84,6 milyar dolar ile 2010 yılından bu yana en düşük seviyesine gerilemiştir.

Eylül ayında TCMB'nin sert faiz artırımı ile reel getirilerdeki artış ve TL'deki zayıf seyir ile birlikte dış ticaretteki dengelenme eğilimi döviz rezervlerinin yeniden artış kaydetmesini desteklemiştir. Fed'in faiz artırımı sürecine ara vereceği beklentileri ve ticaret savaşlarına yönelik görüşmeler önümüzdeki dönemde gelişmekte olan ülke piyasalarına para girişleri ile TCMB brüt döviz rezervinde artış görülmesini sağlayabilmektedir.

IMF tarafından ülke rezervinin yeterliliği için kullanılan yaklaşımda, döviz rezervlerinin asgari üç aylık ithalat tutarını karşılaması gerekliliği genel kabul görmektedir. İthalat üzerine yapılmış çalışmalarda, rezervlerin dört veya altı aylık ithalat tutarını karşılaması gerektiği ileri sürülmektedir.

IMF'nin açıkladığı raporlara göre, ülkelerin brüt döviz rezervlerinin minimum 3 aylık ithalatını veya kısa süreli olan borçlarının tamamını karşılayabilecek seviyede olması, bu ülkelerin ekonomik güvenliliği açısından önemlidir.(Yılmaz,2013: 40)

Ülkeler	2018 Ülkelerin Altın Rezervleri (ton)	2019 Ülkelerin Altın Rezervleri (ton)
Kanada	0	0
Fransa	2436	2436
Almanya	3370	3369,70
Japonya	765	765,20
İtalya	2452	2451,80
Türkiye	261	261,10
USA	8133	8133,50
UK	310	310,30

Tablo 5: G7 ve Türkiye'nin 2018-2019 Altın Rezervleri**Kaynak:** Trading Economics

Günümüzün hızla şekillenen uluslararası siyasetinin bir gerekliliği sebebi, ülkeler artık kendi altınlarını başka ülkelerin bünyesinde değil kendi bünyelerinde tutmak istemektedir. Bundaki en büyük sebep, uluslararası finansal özgürlüğü sağlama almaktır. Bundan dolayı, geçtiğimiz 80 senede neredeyse dünyadaki 200'den fazla ülkeye ve uluslararası kurumlara, altın saklama hizmeti veren Amerika ve İngiltere'deki iki büyük altın mahzeninde tutulan altın miktarı, son 4 yılda hissedilir derecede azalmaktadır (Topçu ve Aksoy, 2013: 67).

Altın ve döviz rezervleri güvenli bir ekonomi için diğer kriterlerden birisidir. Türkiye ve G7 ülkeleri ele alındığında Türkiye'nin rezerv oranları daha düşüktür. Bu da uluslar arası finansal özgürlüğü sınırlamaktadır. Ekonomik özgürlüğün olmaması durumu ekonomik güvensizliği beraberinde getirecektir.

3.2.4 Uluslararası Yatırım (Döviz) Pozisyonu Dengesi

Yabancı portföy yatırımının genel olarak ülke ekonomisine faydaları, gelişmekte olan bir ülkeye yabancı yatırımın borçsuz kredi kaynaklarını sağlaması, sermayenin etkili bir şekilde tahsisini artırması ve son ve en önemli faydası ise yerel sermaye piyasasının gelişimini sağlamaktadır (Demir, 2007: 153).

Yabancı portföy yatırımları istikrarlı bir şekilde artmaktadır ve genel olarak gelişmekte olan ülkeler ve özellikle ABD ve İngiltere tarafından gerçekleştirilmekte ve çekilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler yeterince yabancı portföy yatırımı çekememekte ve yatırımlar gelişmekte olan ülkeler arasında yoğun olarak gerçekleşmektedir (Demir, 2007: 153).

Uluslararası Yatırım Pozisyonu; bir ekonomideki yerleşik kişilerin yurt dışındaki yerleşik kişiler ile finansal alacakları ve yükümlülüklerin yanında; rezerv varlık olarak tutulan altın şeklindeki finansal varlıklarının belli bir tarihteki stok değerini gösteren ve aylık olarak yayımlanan istatistiki bir tablodur. Uluslararası Yatırım Pozisyonunda toplam finansal varlıklar ile toplam finansal yükümlülüklerin

farkı, net Uluslararası Yatırım Pozisyonu olarak adlandırılmaktadır (Demir, 2007: 154).

- 2019 Şubat sonu itibarıyla, Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP) verilerine göre, Türkiye'nin yurtdışı varlıkları, 2018 yılsonuna göre % 4 oranında artışla 243,6 milyar ABD doları, yükümlülükleri ise % 3,3 oranında artışla 606,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.
- Türkiye'nin yurtdışı varlıkları ile yurtdışına olan yükümlülüklerinin farkı olarak tanımlanan net UYP, 2018 yıl sonunda -353,1 milyar ABD doları iken 2019 Şubat sonunda -362,9 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	5,72	2,75	2,25	2,80	3,41	2,96	3,61	5,43	4,64	4,93
Fransa	4,66	3,29	2,75	2,25	1,94	0,63	1,86	2,10	2,97	2,21
Almanya	2,61	2,92	4,29	2,87	2,80	2,49	2,95	3,81	2,61	3,39
İtalya	2,83	0,84	1,45	2,28	0,33	0,95	0,95	0,88	0,82	0,67
Japonya	2,26	1,41	1,40	1,90	1,90	3,02	2,84	3,15	3,51	3,46
Türkiye	0,33	0,24	0,19	0,28	0,47	0,38	0,75	0,59	0,36	0,32
UK	12,34	-2,03	2,22	3,07	0,45	1,68	-3,75	-2,08	1,97	5,58
ABD	2,33	2,17	2,33	2,81	2,33	2,34	2,21	1,69	1,67	1,95

Tablo 6: G7 ve Türkiye'nin Uluslararası Yatırım Pozisyonu Dengesi (% GSMH)

Kaynak: Dünya Bankası

3.3. MALİ YAPI

3.3.1. Borç Stoku

Maliye politikası, sürdürülebilirlik ve borç ödeme son yıllarda istikrar politikasının ön plana çıkmasına neden olmuştur. Belirli bir kamu borcu seviyesinin "sürdürülebilir" olup olmadığı ve / veya büyük ve kalıcı açıkların bir hükümetin temerrüde düşüp düşmeyeceği sorusu hem gelişmiş hem de az gelişmiş ülkeler için ortak kaygılar haline gelmiştir (Berke, 2009: 41).

Büyük kamu açıkları ve GSYH' ye göre yüksek düzeyde kamu borcu, kamu sektörünün bütçe sürecini etkileyen önemli faktörlerdir. Dengeli bütçeler olmadan ortaya çıkan açıklar birikebilir ve bireysel ülkelerde kamu borcunun yükselmesine neden olabilmektedir. Son on yılda, birçok Avrupa ülkesi istikrarlı bir şekilde yüksek kamu açığına dikkat çekmiştir. Bu eğilim hala, özellikle Avrupa Para Birliği üyeleri için ekonomik ve politik açıdan ciddi bir sorunu temsil etmektedir (Berke, 2009).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kanada	59,2	58,3	60,9	61,7	66,2	67,7	67,9	64,6	61,9	57	54
Fransa	86,1	86,4	87,1	87,5	87,8	90,6	94,9	95,6	98,2	98,5	99,1
Almanya	76,2	76,3	78	78,6	79,9	77,4	74,5	70,8	67,9	63,9	61,5
İtalya	119,3	118,5	118,2	116,5	123,4	129	131,8	131,6	131,4	131,2	133,1
Japonya	51,6	52,3	58,5	59,6	58,3	60,2	60,9	59,9	59,6	59,1	58
Türkiye	41,3	36,8	35,3	36,5	32,7	31,4	28,8	27,6	28,3	28,3	29,2
UK	80,1	78,1	79,9	80,8	84,1	85,2	87	87,9	87,9	87,4	86,7
ABD	92,8	92,8	90,9	91,3	93,4	93,8	94,1	95	95,7	96,1	96,4

Tablo 7: G7 Ülkeleri ve Türkiye Borç Stoku / GSYH (%)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Borç Göstergeleri Raporu: 2018, Eurostat:2018

Tablo 8'de 2008-2018 yılları arası Türkiye ve G7 ülkelerinin net dış borç stokunun GSYH'ye oranı görülmektedir. Verilere göre; en yüksek oran Fransa ve Amerika'ya aittir. En düşük oran ise Türkiye'ye aittir. Rakam itibari ile en çok Türkiye'nin borç stoku yüksek olarak bilinse de, borcun 10 yıllık sürecinde GSYH ile oranında bir o kadar belirsiz düşüş yaşanmaktadır.

Türkiye'nin bu başarısındaki önemli etken mali disiplin ve etkin kamu borç yönetimidir. Yapılan yönetim şekline göre, faiz harcamaları vergi gelirlerine göre yüksek ölçüde düşürülmüştür. Borcun vadesinde ve planlanmasında iyileştirmeler kaydedilmiştir.

Tüm bu iyileştirme çalışmalarının sonucunda, dış borçlara ödenen faiz miktarının GSYH'ye oranlı miktarında düşüş yaşanmıştır. Türkiye'nin ekonomik

güvenliği diğer G7 ülkeleri ile karşılaştırıldığında borç stoku üzerinden incelendiğinde daha güvenli alana sahiptir.

3.3.2. Vergi Politikası

Gelir vergisi, hükümetlerin kendi yetki alanları dâhilindeki işletmeler ve bireyler tarafından elde edilen gelire dayatılan vergidir. Kanunen, vergi mükelleflerinin vergi yükümlülüklerini belirlemek için yıllık olarak bir gelir vergisi beyannamesi sunmaları gerekmektedir. Gelir vergileri, hükümetler için bir gelir kaynağıdır. Kamu hizmetlerini finanse etmek, devlet yükümlülüklerini ödemek ve vatandaşlara mal sağlamak için kullanılmaktadır (Şen ve Sağbaş, 2016).

ABD eyaletlerinin çoğu aynı zamanda gelir vergilerini almaktadır. 2019 itibariyle, gelir vergisi olmayan yedi eyalet vardır: Alaska, Florida, Nevada, Güney Dakota, Teksas, Washington ve Wyoming. Bu yedi eyalet gibi, New Hampshire ve Tennessee kazanılan gelirleri vergilendirmez; ancak, vergi faizi ve temettü geliri yaparlar (Şen ve Sağbaş, 2016).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	12,42	12,33	11,76	11,83	11,69	11,65	11,83	12,41	12,45	12,52
Fransa	22,14	20,83	22,08	21,95	22,68	23,36	23,31	23,36	23,26	23,84
Almanya	11,39	11,55	11,11	11,44	11,57	11,55	11,43	11,34	11,18	11,35
İtalya	21,89	22,43	22,26	22,30	23,63	23,72	23,47	23,36	23,51	23,21
Japonya	8,93	8,36	8,80	9,35	9,68	10,36	11,46	11,40	11,10	11,61
Türkiye	17,69	18,26	19,40	18,74	18,39	18,53	18,06	18,23	18,32	17,87
UK	26,54	24,22	25,37	25,86	25,11	25,11	24,83	25,09	25,47	25,71
ABD	10,31	7,93	8,59	9,57	9,79	10,51	10,95	11,20	10,98	11,94

Tablo 8: G7 Ülkeleri ve Türkiye Gelir Vergisi Karşılaştırması / GSYH (%)

Kaynak: Dünya Bankası

Devletin en potansiyel gelir kaynağı vergilerden oluşmaktadır. Bundan dolayı, bütçe dengesini sağlamayı arzulayan devletler vergileri önemli bir araç olarak uygulamaktadır. Gelişmiş ekonomilerin vergi politikalarında ki ortak nokta verginin doğrudan alınmasıdır. Doğrudan alım, vergi basmaklarının tahsil edilmesinde kolaylık sağladığı kadar vergi ödeyen kişinin de ortadan kaybolmasını engellemektedir. Sonuç olarak, vergi politikasında izlenilmesi gereken uygulama, vergilerin olabildiğince doğrudan tahsilâtıdır.

Gelir vergisi, doğrudan alınan vergiler kategorisinde yer aldığı için mali anestezi etkisi düşüktür. Mükellefler, dolaylı vergileri öderken hissetmedikleri için tepkisiz kalırlar ancak gelir vergisinde yüksek oranlar hemen hissedilir ve devlete olan güveni sarsar. Bu da vergi kaçakçılığına ve vergiden kaçınmaya neden olur. Bunların neticesinde ülke ekonomisi zarar görür ve ekonomik güvenlik tehdit altına girer.

Tablo 9'a göre, Türkiye diğer G7 ülkelerinin çoğundan daha yüksek vergi oranına sahiptir. Bu durum ülkenin ekonomik güvenliğini tehlike altına sokmaktadır. Ülkedeki vergi oranının yükseldikçe vergi ödemek istemeyen ve bundan kaçan insan sayısının fazlalaşacağıdır.

3.3.3. Kayıt Dışı Ekonomik Faaliyetler

Ekonominin kayıt dışı sektörü, kayıt dışı ekonomi veya gri ekonomi, herhangi bir hükümet tarafından vergilendirilmeyen veya izlenmeyen bir ekonominin bir parçasıdır. Kısaca, kayıtsız faaliyet bugünün ekonomik sistemlerinin bir parçasıdır.

Kayıt dışı ekonomi, hiçbir belgeye bağlı olmayan ve içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın, devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden tamamı ile ya da kısmen gizlenmesiyle, resmi ekonominin dışına taşınmasıdır (Altuğ, 1999).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kanada	0,27	0,57	0,57	0,52	0,54	0,46	0,12	0,33	0,49
Fransa	1,56	1,84	1,92	1,69	1,68	1,62	1,57	1,51	1,55
Almanya	0,58	0,73	0,53	0,71	0,73	0,66	0,59	0,63	0,65
İtalya	1,20	1,54	1,30	1,31	1,01	0,96	1,00	0,90	0,97
Japonya	1,30	1,46	1,24	1,25	1,21	1,39	1,25	1,15	1,13
Türkiye	1,93	1,89	1,91	1,77	1,99	1,48	1,64	2,25	4,42
UK	1,87	2,05	1,97	1,75	1,64	1,61	1,75	1,68	1,61
ABD	1,68	1,86	1,93	1,83	1,68	1,53	1,43	1,22	1,32

Tablo 9: G7 Ülkeleri ve Türkiye Kayıt Dışı Vergi Karşılaştırması / GSYH (%)

Kaynak: Dünya Bankası

Tablo 9'a göre Türkiye vergi tahsilâtında G7 ülkelerinden fazla orana sahip olup birinci sıraya yerleşmesi gibi, kayıt dışı ekonominin bir alt başlığını oluşturan kayıt dışı vergide de birinci sıradadır. Bu durum, Türkiye'deki güvenli ekonomi oluşumuna tehdit oluşturmaktadır. Ülkedeki ekonomik gelir ne kadar fazla olursa, ülke kendini daha güvenli hissedecektir. Türkiye'de kayıt dışı ekonomiye sebep olan etken, insanların vergi kaçırmasıdır. Özellikle ticaret ile uğraşan insanlar bu yönteme başvurmaktadır. Vergi kaçırın kişi daha fazla kazanmak için ödeyeceği vergiyi düşük gösterir.

Tabloya göre özellikle Avrupa ülkelerindeki oranın düşüklüğü dikkat çekmektedir. Avrupa ülkelerinin toplam oranı, yine Türkiye'de belirtilen orana eşit değildir.

3.4. FİNANSAL GÖSTERGELER

3.4.1. Yurt İçi Kredi

Finansal sektörün sağladığı yurtiçi kredi, net olan merkezi hükümete verilen krediler haricinde, brüt bazda çeşitli sektörlerle verilen tüm kredileri içermektedir. Finans sektörü, para otoritelerini ve mevduat para bankalarını ve ayrıca verilerin mevcut olduğu diğer finansal şirketleri (devredilebilir mevduat kabul etmeyen ancak zaman ve tasarruf mevduatı gibi yükümlülükleri içeren şirketler dahil) içermektedir.

Diğer finansal şirketlere örnek olarak finans ve finansal kiralama şirketleri, borç verenler, sigorta şirketleri, emeklilik fonları ve döviz şirketleri verilebilmektedir (Bernanke ve Blinder, 1988: 93).

Hem bankacılık hem de finansal sistemler yoksulluğu azaltmada temel faktör olan büyümeyi arttırmaktadır. Düşük ekonomik kalkınma seviyelerinde, ticari bankalar finansal sisteme hakim olma eğilimindeyken, yüksek seviyelerde yerel borsalar daha aktif ve verimli olma eğilimindedir. Uluslararası sermaye akımlarının büyüklüğü ve hareketliliği, finansal sistemlerin gücünü izlemeyi giderek daha önemli hale getirmektedir. Sağlam finansal sistemler ekonomik faaliyeti ve refahı artırabilir, ancak istikrarsızlık finansal faaliyeti bozabilir ve ekonomiye yaygın maliyetler getirebilmektedir. Finansal sektörün GSYİH payı olarak sağladığı iç kredi, bankacılık sektörünün derinliğini ve finansal sektörün gelişimini büyüklük açısından ölçer. Finansal sektör tarafından sağlanan iç kredi hakkındaki veriler, Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Uluslararası Finansal İstatistikleri finansal kuruluşları anketinden veya uygun olmadığında depo şirketleri anketinden alınmıştır. Finans sektörü para otoritelerini (merkez bankası) ve mevduat para bankalarını ve ayrıca verilerin mevcut olduğu diğer finansal kurumları (devredilebilir mevduat kabul etmeyen ancak zaman ve tasarruf mevduatı gibi yükümlülükleri içeren kurumlar dahil) içermektedir. Diğer bankacılık kurumlarının örnekleri, tasarruf ve ipotek kredisi kurumları, finans şirketleri, kalkınma bankaları ve bina ve borç dernekleridir (Bernanke ve Blinder, 1988: 93).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	172,3	173,4	172,9	173,9	174,6	174,9	175,1	175	176,1	176,4
Fransa	143,2	140,5	143,8	145,8	147,6	143,8	146,7	147,4	155,2	157,6
Almanya	122,2	128,4	164,7	161,9	156,9	136,8	139,4	134,1	133	128
İtalya	137,6	146,2	160	164,1	177,3	172,7	172,1	169,7	169,7	165,3
Japonya	289,6	315,6	313,8	322,3	329,7	338,6	346,4	342,3	347	348,2
Türkiye	52,1	61,6	68,04	66,6	67,1	72,9	75,3	77,5	80,6	80,8
UK	194,6	208,8	205,2	196	191,1	179	166,2	160,5	165,2	166,5
ABD	216,7	234,4	231	230,6	232,9	246	249,2	234,6	240,8	240,4

Tablo 10: G7 Ülkeleri ve Türkiye Yurt İçi Kredi Kullanımı / GSYH (%)**Kaynak:** Dünya Bankası

Krediler ve reel ekonomi arasındaki etkileşim çoğunlukla finansal gelişme ile ekonomik büyüme bağlamında ele alınmıştır. Finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisi, genellikle finansal piyasaların gelişme farklılıkları, arz/talep tarafı yaklaşımları ve kredi kısıtlamalarını içeren modeller ile açıklanmaktadır (Bernanke ve Blinder, 1988).

Tablo 10'a göre G7 ülkeleri ve Türkiye karşılaştırmasında, Türkiye en az kredi kullanan ülkedir. 2008 yılından bu yana kredi kullanım oranı artsa da en az kredi kullanan G7 ülkesi Almanya'nın neredeyse $\frac{1}{2}$ oranında az kredi kullanmaktadır. Japonya ise kredi kullanım konusunda birinci sırada olan ülkedir.

Kredilerin, daha geniş anlamda finansal kesimin ekonomik büyüme ile etkileşimi, hem büyümenin temelinde yer alan finansal faktörlerin belirlenmesi hem de büyümenin finansal piyasalara etkilerinin analiz edilmesi açısından önemlidir. Genel çerçevede "ekonomik büyüme mi kredi hacmini yoksa kredi hacmi mi ekonomik büyümeyi etkilemektedir?" sorusu ülkelerin ekonomi güvenliği açısından önem taşımaktadır. Her iki anlamda da kredi kullanım oranı G7 ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'nin ekonomik güvenliğinde bir sorun olduğunu göstermektedir.

3.4.2. Faiz Oranları

Birçok faiz oranı, rekabetçi koşulları, kredileri ve mevduatları belirleyen şartları ve alacaklıların ve borçluların durumları ve durumlarındaki farklılıkları yansıtan bir ekonomide bir arada bulunur. Bazı ekonomilerde faiz oranları düzenleme veya idari işlem tarafından belirlenmektedir. Eksik piyasalara sahip olan ekonomilerde veya bildirilen nominal oranların etkili oranları göstermediği durumlarda, fiili piyasa işlemlerini yansıtan faiz oranları hakkında veri elde etmek zor olabilir. Mevduat ve borç verme oranları, Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından bankaların yerleşik müşterilere sunduğu temsili faiz oranları olarak tahsil

edilmektedir. Bununla birlikte, bu oranlara ilişkin şartlar ve koşullar ülkelere göre değişebilir, ancak kıyaslanabilirliklerini sınırlamaktadır (Doğan ve diğ., 2016: 405).

Bankacılık sisteminin varlıkları, net yabancı varlıkları ve net iç krediyi içerir. Net iç kredi, özel sektöre ve genel devlete verilen kredileri ve kısa ve uzun vadeli devlet menkul kıymetlerine yapılan yatırımlar ve devlet işletmelerine verilen krediler gibi finansal olmayan kamu sektörüne verilen kredileri; Kamu ve özel sektöre olan borçlar, bankacılık sistemi ile mevduat şeklinde netleştirilir. Net iç kredi aynı zamanda bankacılık ve banka dışı finansal kuruluşlara kredi içermektedir. İç kredi, para arzındaki değişikliklerin düzenlendiği ana araç olup, merkez bankası hükümete borç vermekte ve en önemli rolü oynamaktadır. Merkez bankası, özel sektöre borç vermeyi birkaç yolla düzenleyebilir. Reel faiz oranı, çeşitli ekonomik teorilerde sermaye uçuşu, iş döngüsü ve ekonomik baloncuklar gibi olayları açıklamak için kullanılır. Reel faiz oranı yüksek olduğunda, yani, kredi talebi yüksek olduğunda, o zaman para, diğer her şey eşit olmak üzere, tüketimden tasarruflara geçecektir. Tersine, reel faiz oranı düşük olduğunda talep, tasarruftan yatırım ve tüketime geçecektir (Doğan ve diğ., 2016: 406).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	0,6	4,8	-0,2	-0,2	1,7	1,3	1	4	2,1	0,2
Fransa	3,6	1,9	1,4	2	2,2	1,5	1,1	0,8	0,7	0,7
Almanya	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5
İtalya	4,2	2,7	3,7	3	3,7	3,8	3,8	3,1	2,3	2,4
Japonya	2,9	2,3	3,5	3,2	2,1	1,6	-0,5	-0,9	0,7	1,2
Türkiye	22,9	17,6	15,2	14,2	16,3	15,7	16,7	14,9	17,6	24,2
UK	1,8	-0,8	-1	-1,3	-1	-1,3	-1,1	0,1	0,4	0,9
ABD	3	2,4	2	1,1	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3	1,9

Tablo 11: G7 Ülkeleri ve Türkiye Faiz Oranları (%)

Kaynak: Dünya Bankası

Tablo 11'e göre en yüksek faiz oranına sahip ülke % 24.28 ile Türkiye'dir. Kanada ise % 0.2 faiz oranı ile en son gelen ülkedir. Türkiye'deki faiz oranı, yine tüm G7 ülkelerinin faiz oranlarından yüksektir. Bu Türkiye için büyük bir tehlikeye işaret etmektedir. Yüksek faizler ülkenin ekonomisine büyük bir tehdittir. Başta yatırımların azalması olmak üzere, istihdamı ve ihracatı düşürecek şekilde ekonominin küçülmesi, içeride oluşturulan katma değer yurtdışına aktarılması gibi pek çok olumsuz etkiye neden olabilmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için, enflasyon hedeflemesi dayatması ile faizler sürekli ekonomi için tehdit oluşturmaktadır.

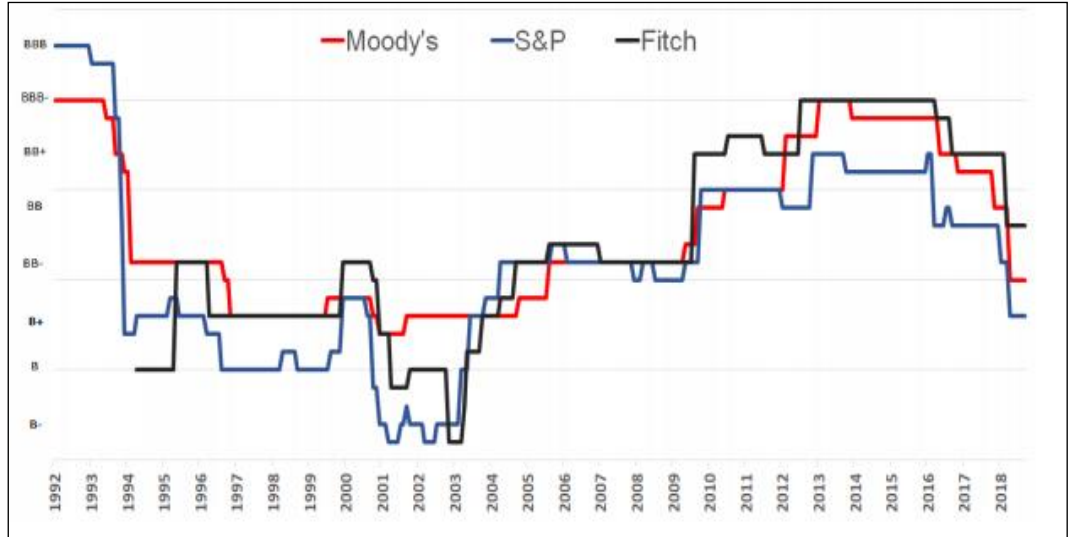
3.4.3 Ülkelerin Kredi Notları

Resim 10: Türkiye 2004-2018 Kredi Notları

Kaynak: www.alnusyatirim.com

Türkiye için önceki yıllara bakıldığı zaman 2008'de 13.0 seviyesinde olan ülke puanı 2013, 2014 ve 2015 sonunda 15.7 puana çıkmış; 2016 yılı sonu 15.0'e inmiş; 2017 yılı sonu 14.7'ye inmiş ve 2018 yılı sonunda 13.0'e inmiş görülmektedir.

Resim11: Türkiye'nin Kredi Gelişimi ve 3 Büyük Kredi Kurumu

Kaynak: www.alnusyatirim.com

Türkiye, 2005 yılında 3 puan olarak "BB - " kademesine artmıştır. 2005 sonrası 5 yıl için stabil bir ilerleme görülmüştür. Türkiye, 2009'da not artırmaya başlayan şirketlerden biri olan Fitch tarafından, 2012 yılında yatırım yapılabilir not almıştır. 2013 yılı Mayıs ayında Moody's Türkiye'nin borç yükünün GSYH ile olan oranının 2009 yılından bu yana 10 puan düşerek yüzde 36'ya düşmesi, devlet tahvillerinin vade süresinin 4,6 yıla uzaması ve enerji dışı cari dengenin iyileşmesi gerekçeleriyle ülke kredi notunu Baa3 düzeyine çıkartmıştır. Fitch, Kasım 2012 ile Ocak 2017 arasında 50 ay Türkiye'yi yatırım yapılabilir ülke olarak değerlendirirken Moody's Mayıs 2013 - Eylül 2016 arasında 40 ay Türkiye'yi yatırım yapılabilir ülke olarak değerlendirmiştir. Moody's 23 Eylül 2016'da Türkiye'nin kredi notunu yatırım yapılabilir seviyenin altına çekmiştir. Fitch ise, 27 Ocak 2017'de kredi notunu yatırım yapılabilir seviyenin altına çekmiştir.

Kredi notu göstergesi çizelgesinin en üstündeki üç sırada yer alan ülkelerde birinciliği paylaşan ülkeler arasında Almanya ve Kanada gelmektedir. Amerika ise 12. sıradadır. Dünya ekonomi sıralamasında Japonya 3. sırada iken, kredi notuna göre 6. sıradadır ve onu takip eden İtalya 17 puandadır.

ÜLKE	Ortalama Kredi Notu	Toplam Not	Dünya'da Ekonomi Sırası
Almanya	25.0	75	4
Kanada	25.0	75	10
ABD	24.7	74	1
UK.	23.0	69	5
Fransa	23.0	69	29
Japonya	20.7	62	3
İtalya	17.0	51	8
Türkiye	13.0	39	19

Tablo 12: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Kredi Notları

Kaynak: www.alnusyaticim.com

Uluslar arası piyasalarda kabul görme ve onlar tarafından değerlendirilme açısından Türkiye'nin kredi notlarında günden güne oluşan artış, Türkiye'nin ekonomik güvenliği açısından bir avantaj durumundadır.

3.5. SOSYO EKONOMİK BAŞLIKLAR

3.5.1. İstihdam

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	59,6	55,4	55	55,4	54,3	54,9	55,4	55,7	55,4	56,4
Fransa	32,1	30,9	30,4	29,8	28,6	28,4	27,9	28,3	28,4	29,3
Almanya	47,1	46,3	46,4	47,6	46,3	46,6	45,9	45,5	46	46,7
İtalya	24,4	21,6	20,2	19,1	18,2	15,9	15,3	15,4	16,4	16,9
Japonya	41	39,5	38,9	39	38,8	40	40,3	40,4	42,1	42,5
Türkiye	31,9	30,4	31,6	33,4	32,6	33,4	34,4	34,9	34,8	35
UK	52,1	48	47	45,7	46	46	47,7	49,6	50,3	50,2
ABD	47,9	43,6	41,6	41,9	42,6	43,1	44,3	45,3	46,3	47,4

Tablo 13: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin İstihdam Oranları

Kaynak: Dünya Bankası

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin en önemli sosyal ve mali sorunlarının başında yer alan kayıt dışı istihdamın en önemli nedenleri, nüfus artışı, iç göç, gelir dağılımı, işsizlik, enflasyon ve ekonomik yapıdaki değişim gibi sosyo/ekonomik olgulardır ve devletin etkin mali sistemi oluşturamaması da bu olgunun ortaya çıkmasında belirleyici olmaktadır. Bu durum ekonomik güvenlik ile ters düşmektedir. Fakat Tablo 13'e göre, Türkiye diğer G7 ülkeleri ile karşılaştırılırsa, Fransa ve İtalya Türkiye'den daha düşük iş gücüne sahiptir.

Türkiye yoğun genç nüfusa sahip bir ülkedir. Eğer Türkiye'de mevcut istihdam oranı arttırılır ise G7 ülkeleri ve diğer devletlere kıyasla üretim ve dolayısıyla ekonomik faaliyetlerin devamı açısından daha güvenli bir ortam sağlanabilir.

3.5.2. İşsizlik

İşsizlik, aktif olarak iş arayan bir kişi iş bulamadığında ortaya çıkmaktadır. İşsizlik, genellikle ekonominin sağlığının bir ölçüsü olarak kullanılmaktadır. İşsizliğin en sık ölçüsü, işsizlerin işgücündeki insan sayısına bölünmesiyle oluşan işsizlik oranıdır. İstihdam kilit bir ekonomik göstergedir, çünkü işçilerin ekonominin üretken üretimine katkıda bulunmak için kolayca kazançlı bir çalışma elde etme kabiliyetine işaret etmektedir. Daha fazla işsiz işçi, aksi takdirde olabileceğinden daha az toplam ekonomik üretim gerçekleştireceği anlamına gelmektedir. Boş sermayenin aksine, işsiz işçilerin işsizlik dönemlerinde en azından geçimlik tüketimini sürdürmeleri gerekecektir. Bu, işsizliği yüksek ekonominin temel tüketim ihtiyacında oransal bir düşüş olmadan daha düşük çıktıya sahip olduğu anlamına gelmektedir. Yüksek, sürekli işsizlik, bir ekonomide ciddi sıkıntılara işaret edebilir ve hatta sosyal ve politik karışıklığa yol açabilmektedir (Yılmaz, 2005: 71).

Öte yandan, düşük bir işsizlik oranı, ekonominin tam kapasitesine yakın üretim yapma, üretimi maksimize etme ve ücret artışını artırma ve zaman içinde yaşam standartlarını artırma ihtimalinin daha yüksek olduğu anlamına gelir. Bununla birlikte, aşırı derecede düşük işsizlik, aşırı ısınan bir ekonominin, enflasyonist baskıların ve ek çalışanlara ihtiyaç duyan işletmeler için sıkı koşulların dikkat çekici bir işareti olabilmektedir (Yılmaz, 2005: 71).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	6,13	8,34	8,05	7,51	7,29	7,07	6,91	6,90	6,99	6,33
Fransa	7,06	8,73	8,87	8,81	9,40	9,92	10,29	10,35	10,05	9,39
Almanya		7,74	6,96	5,82	5,37	5,23	4,98	4,62	4,12	3,74
İtalya	6,72	7,74	8,36	8,35	10,65	12,14	2,68	11,8	11,68	11,21
Japonya	4	5,1	5,1	4,52	4,3	4	3,	3,4	3,1	2,8
Türkiye	9,70	12,55	10,65	8,79	8,14	8,73	9,8	10,23	10,83	10,81
UK.	5,61	7,53	7,78	8,03	7,88	7,52	6,11	5,30	4,81	4,33
USA.	5,78	9,25	9,63	8,94	7,90	7,37	6,16	5,28	4,86	4,35

Tablo 14: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin İşsizlik Oranları

Kaynak: Dünya Bankası

Tablo 14'e göre Türkiye'deki işsizlik oranı İtalya hariç diğer G7 ülkelerinden yüksek orana sahiptir. Türkiye'deki işsizlik oranı hem dünyada yaşanan olaylardan etkilenip hem de kontrol altına alınmaya çalışılsa da yüksektir.

3.5.3. Gelir Dağılımı

Gini endeksi, bir ekonomideki bireyler veya hane halkları arasında gelir dağılımının (veya bazı durumlarda tüketim harcamalarının) tamamen eşit bir dağılımdan sapma derecesini ölçer. Bir Lorenz eğrisi, en yoksul birey veya hane ile başlayan kümülatif alıcı sayısına karşı alınan toplam gelirin kümülatif yüzdesini çizmektedir. Gini endeksi, Lorenz eğrisi ile hipotetik bir mutlak eşitlik çizgisi arasındaki alanı, çizginin altındaki maksimum alanın yüzdesi olarak ifade eder. Bu nedenle, 0 bir Gini endeksi mükemmel eşitliği temsil ederken, 100 endeksi mükemmel eşitsizliği ifade etmektedir (Kuştepel ve Halaç, 2004: 12).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	33,1	33,3	33,6	33,4	33,9	34	34,6	35,1	35,3	35,5
Fransa	33	32,7	33,7	33,3	33,1	32,5	32,3	32,7	32,8	32,9
Almanya	31,2	30,5	30,2	30,5	30,8	31,1	31,3	31,7	31,9	32,3
İtalya	33,8	33,8	34,7	35,1	35,2	34,9	34,7	35,4	35,5	35,8
Japonya	32,1	31,8	31,2	30,6	30,8	33,1	33,2	34,31	34,38	35,02
Türkiye	39	39	38,8	40	40,2	40,2	41,2	42,9	41,9	39,9
UK	34,1	34,3	34,4	33,2	32,3	33,2	34	33,2	33,9	34,2
ABD			40,4	40,8	39,9	41,04	41,1	41,2	41,5	41,8

Tablo 15: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Gelir Dağılımı

Kaynak: Dünya Bankası

Piyasa sistemi sonucunda meydana gelen gelir dağılımının adaletten uzak olduğuna inanıldığında ise, adalete yaklaşmak için piyasa mekanizması dışındaki bir gücün, devletin olaya müdahale etmesi istenecektir. Adalete ne kadar yaklaşılmak istenirse, devletin müdahalelerinin de aynı ölçüde çeşitlenmesi ve yaygınlaşması gerekecektir.

Tablo 15'e göre 34.2 ile Türkiye, Amerika'dan sonra (41,8) mükemmel eşitsizliğe en yakın 2. ülkedir. Bu eşitsizlik, ülkedeki refah doğrultusunda ekonominin güvenliğini tehdit etmektedir. Türkiye'nin doğusu ile batısı arasında gözle görülür şekilde gelir dağılımında eşitsizlik söz konusudur. Bu durum başta terör olmak üzere birçok sorunu beraberinde getirmekte ve Türkiye'nin ekonomik güvenliğini ve diğer güvenlik alanlarını etkilenmektedir.

3.5.4. Enerji İthalatı

Net enerji ithalatının, her ikisi de yağ eşdeğeri cinsinden ölçülen, daha az üretim kullandığı tahmin edilmektedir. Negatif bir değer, ülkenin net bir ihracatçı olduğunu gösterir. Enerji kullanımı, yerli üretim artı ithalat ve stok değişiklikleri, eksi ihracat ve uluslararası taşımacılık yapan gemilere ve hava taşıtlarına tedarik edilen yakıtlara eşdeğer olan diğer son kullanım yakıtlara dönüşümden önce birincil enerjinin kullanımını ifade etmektedir (Mucuk ve Uysal, 2009: 105).

Modern enerji hizmetleri bir ülkenin ekonomik gelişimi için çok önemlidir. Modern enerjiye erişim, temiz su, arındırma ve sağlık bakımı ve güvenilir ve verimli aydınlatma, ısıtma, yemek pişirme, mekanik güç ve ulaştırma ve telekomünikasyon hizmetlerinin sağlanması için şarttır. Birçok ülkedeki hükümetler, dünyanın enerji kaynaklarını daha iyi kullanmak için acil ihtiyaç duyulduğunun giderek daha fazla farkındadırlar. İyileştirilmiş enerji verimliliği, enerji güvenliğini arttırmanın ve sera gazı emisyonlarını azaltmanın en ekonomik ve en kolay yoludur (Mucuk ve Uysal, 2009: 106).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kanada	-50,42	-50,19	-51,37	-52,96	-59,11	-64,44	-67,92	-72,52
Fransa	48,51	49,24	48,16	46,06	46,79	46,35	43,48	44,11
Almanya	60,00	59,31	60,66	60,56	60,69	62,09	60,87	61,40
İtalya	81,88	81,33	81,00	80,98	78,33	76,33	75,00	76,41
Japonya	82,34	80,36	80,14	88,93	93,82	93,91	93,98	93,01
Türkiye	70,64	69,03	69,62	71,60	74,01	73,06	74,20	75,20
UK	19,82	19,11	26,57	30,84	39,18	42,32	39,67	34,62
ABD	25,26	22,12	22,20	18,55	15,69	13,94	9,21	7,30

Tablo 16: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Enerji İthalatı (% Kullanım)

Kaynak: Dünya Bankası

Sanayiye dayalı teknolojik üretimin giderek önem kazandığı ve makineleşmenin arttığı günümüzde enerji her zamankinden daha fazla önemli hale gelmiştir. Ülkemiz, enerji talebi enerji arzına oranla daha hızlı artan bir ülke olarak her geçen gün daha fazla enerjiye ihtiyaç duymaktadır. Fakat, teknik imkanlar ve konunun yıllarca ihmali üzerine Türkiye enerji konusunda dışa bağımlı bir ülke haline gelmiştir.

Türkiye'nin ekonomik güvenine dezavantaj oluşturan durum, Türkiye'nin enerji talep ve ihtiyaçlarını karşılama uygulamalarıdır. Türkiye enerjideki net ithalatçı

pozisyonu ile tedarik kanalları için fazla çeşit bulamaması ve jeopolitik sorunlardan dolayı enerji konusunda birçok olumsuzluk yaşamaktadır. Türkiye artan enerji ithalatı için çareler aramış ve aramaya devam etmektedir. Ancak çözüme kavuşturulmaması neticesinde enerji ithalat ettiği ülkelerin dayatmalarına maruz kalmıştır. Bir ülkenin diğer ülkelere bağımlı olması neticesinde ortaya çıkan güvensizlik ortamı enerji ithalatı konusunda da kendini göstermiştir. Türkiye'nin birçok konuda olduğu gibi enerji konusunda da gerekli önlemleri almalıdır. Böylece kendi kararlarını alabilen, dış politika da daha serbest hareket alanına sahip ülke konumuna gelecektir.

3.6. DİĞER ÖNEMLİ BAŞLIKLAR

3.6.1. Lojistik Güvenliği

Lojistik Performans Endeksi, bir ülkenin lojistik performansına ilişkin algıları altı bileşene dayandırır. "Lojistik hizmetlerinin yetkinliği ve kalitesi" bileşeni, ülkedeki lojistik hizmetlerin genel yeterlilik ve kalite seviyesini değerlendirme sorgusundaki sonuçları içerir. Skorlar 1 ile 5 arasındadır ve daha yüksek skor daha iyi performans gösterir (Burmaoğlu, 2012: 193).

ÜLKE	2009	2010	2012	2013	2014	2016	2017	2018
Kanada	3,95	3,99	3,84	3,87	3,94	3,89	3,89	3,89
Fransa	3,87	3,86	3,81	3,79	3,75	3,81	3,82	3,83
Almanya	4,13	4,13	4,09	4,09	4,12	4,27	4,28	4,31
İtalya	3,80	3,73	3,64	3,63	3,62	3,76	3,73	3,65
Japonya	3,40	3,99	3,97	3,95	3,93	3,99	4,03	4,08
Türkiye	3,22	3,23	3,51	3,58	3,64	3,31	3,12	3,04
UK	3,92	3,92	3,93	3,96	4,02	4,04	4,04	4,04
ABD	3,92	3,91	3,96	3,96	3,97	4,01	3,99	3,87

Tablo 17: G7 Ülkelerinin ve Türkiye'nin Lojistik Performans Endeksi: Lojistik Hizmetlerinin Yetkinliği ve Kalitesi (1 = Düşük, 5 = Yüksek)

Kaynak: Dünya Bankası

Tablo 17'ye göre 2018 yılında Türkiye, 3,04 ile lojistik performansı sıralamasında son G7 ülkeleri ile karşılaştırıldığında son sıradadır. Buna sebep olabilecek bir etken Türkiye'nin ticaret yollarının güvenli olmayışdır. Özellikle terör Türkiye'de göze batan bir faktördür ve ülkenin ekonomi güvenliğini tehlikeye sokmaktadır. Ayrıca bu konuda, iklim ve alt yapıda olan yetersizlikler diğer önemli faktörlerdir. Türkiye'nin ekonomik güvenlik açısından özellikle bu üç faktörde iyileştirici çalışmalara odaklanması gerekmektedir.

3.6.2. Bilgi Güvenliği

İnternet dünya çapında bir kamu bilgisayar ağıdır. World Wide Web dahil olmak üzere bir dizi iletişim servisine erişim sağlar ve kullanılan cihaza bakılmaksızın e-posta, haber, eğlence ve veri dosyaları taşımaktadır (Canbek ve Sağıroğlu, 2006: 3).

Dijital ve bilgi devrimi, dünyanın hastalıkları öğrenme, iletişim kurma, iş yapma ve tedavi etme şeklini değiştirmiştir. Yeni bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), tüm ülkelerde yaşamın her kesiminde ilerleme için büyük fırsatlar sunar ve ekonomik büyüme, iyileştirilmiş sağlık, daha iyi hizmet sunumu, uzaktan eğitim yoluyla öğrenme ve sosyal ve kültürel gelişmelere sebep olmaktadır. Günümüzün akıllı telefonları ve tabletleri, dünkü bilgisayarlara eşdeğer bir bilgisayar gücüne sahip ve benzer işlevler sunmaktadır. Böylece cihaz yakınsamaları geleneksel tanımı eski hale getiriyor. Sektör için büyümeyi mümkün kılan politikaları formüle etmek ve sektörün kalkınma üzerindeki etkisini izlemek ve değerlendirmek için BİT'e erişim, kullanım, kalite ve satın alınabilirliğe ilişkin karşılaştırılabilir istatistiklere ihtiyaç vardır. Temel erişim verileri birçok ülke için mevcut olmasına rağmen, çoğu gelişmekte olan ülkede BİT'i kimin kullandığı hakkında çok az şey bilinmektedir (Canbek ve Sağıroğlu, 2006: 3).

Gelişim için BIT Ölçme Küresel Ortaklığı, standartlar koymaya, bilgi ve iletişim teknolojisi istatistiklerini uyumlaştırmaya ve gelişmekte olan ülkelere istatistiksel kapasite geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, gelişmekte olan dünyadaki önemli gelişmelere rağmen, BIT ile sahip olunan ve olmayanlar arasındaki fark kalmaktadır (Canbek ve Sağıroğlu, 2006: 3).

ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kanada	76,7	80,3	80,3	83	83	85,8	87,12	88,47	91,16	92,70
Fransa	70,68	71,58	77,28	77,82	81,44	81,91	83,75	78,01	79,27	80,5
Almanya	78	79	82	81,27	82,35	84,17	86,19	84,39	84,39	84,39
İtalya	44,53	48,83	53,68	54,39	55,83	58,45	55,63	58,14	61,30	61,30
Japonya	75,4	78	78,21	79,05	79,49	88,21	89,10	91,05	93,18	90,87
Türkiye	34,37	36,4	39,82	43,06	45,13	46,25	51,04	53,74	58,34	64,68
UK	78,39	83,56	85	85,38	87,48	89,84	91,61	92,00	94,62	94,62
ABD	74	71	71,69	69,72	74,7	71,4	73	74,55	75,23	75,23

Tablo 18: G7 Ülkeleri ve Türkiye’de İnternet Kullanan Birey Oranı (% Nüfus)

Kaynak: Dünya Bankası

Türkiye’de gerçekleşen internet kaynaklı işlemlerin çoğunun yabancı sunuculardan yapılması, özellikle son dönemde internet bankacılığının da yaygınlaşması ile beraber çok ciddi bir problem haline gelmiştir. Bu durum Türkiye’nin ekonomi güvenliğine tehdit oluşturmaktadır. Fakat, Tablo 18’deki verilere göre Türkiye, G7 ülkelerine oran ile % 64lük bir ortalama ile en az internet kullanan ülkedir. Kanada ve Japonya’da ise nerdeyse halkın % 100’üne yakın bir oran internet kullanmaktadır.

3.7. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Literatürde ekonomi güvenliği ile ilgili birçok çalışma yer almaktadır. Literatür incelemesinde bu çalışmaların bir kısmına yer verilmiştir.

YIL	YAZAR	ÇALIŞMANIN ADI	SONUÇ
1996	AHMET BUĞRA BELEVİ	Soğuk barış döneminde dünyada ekonomik güvenlik arayışları: KEİB	Batıda kurulan birçok ticari bloklar vardır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesi ekonomik anlamda Türkiye yararına olacak ve güvenli ticaret için bloklaşmanın önemi sonucuna varılmıştır.
2008	Czeslaw Mesjasz	Ekonomik Güvenlik	Ekonomik güvenliğe yönelik olarak bundan sonra yapılacak araştırmalara yer verilmiştir. Ekonomik güvenlik söyleminin, çağdaş ekonomi kuramı ve güvenliğin sistemsel boyutlarının daha geniş çerçevesine nasıl yerleştirilebileceğini Göstermiştir.
2008	Cengiz AYDIN	EKONOMİK GÜVENLİK: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	Türkiye'nin makro ekonomik verileri incelenmiş ve önerilerde bulunulmuştur.
2013	M. Levent YILMAZ	Güvenlik Kavramında Yeni Bir Boyut; Ekonomi Güvenliği "TÜRKİYE NE KADAR GÜVENDE?"	Ekonomik olarak halen "gelişmekte olan" kapsamında bir ekonomiye sahip Türkiye'nin dışarıdaki olumsuz gelişmelerden anında etkilenmesi, sanayi üretimine konu olan hammaddelerin ve makine parklarının dışa bağımlı bir yapıya sahip olması Türkiye'nin ekonomi güvenliğini tehdit etmektedir.

2016	Ravana Zaidova	İDARİ REFORMUN EKONOMİK GÜVENLİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	Bir ülkede her konudaki reform çabası ve çalışması ekonomik güvenliğin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Özellikle ekonomiyi kırılmalıklardan koruyacak yapısal reformların alınması gerekliliğini ortaya koymuştur.
2017	CANAN ÖZGE EĞRİ	11 EYLÜL SONRASI DEĞİŞEN GÜVENLİK ALGISI VE EKONOMİK GÜVENLİK: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	Ekonomik güvenlik kavramının çerçevesini belirlemek ve alt unsurların belirlenmesi amaçlanmıştır. Türkiye'nin ekonomik güvenliği için politika önerilerinde bulunulmuştur.

Kaynak: Tablo, yazar tarafından seçilen literatür incelemesi göz önünde bulundurularak derlenmiştir.

SONUÇ

Yapılan çalışmada, Türkiye ve G7 ülkelerinin ekonomik yapısından kaynaklanan tehdit ve riskler karşılaştırılarak analiz edilmektedir. Bu çerçevede öne sürülen temel sav ekonomi güvenliği kavramının yapılan karşılaştırmalardan elde edilen verilere göre gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklı olacaktır. Bu savı ölçebilmek için, Türkiye ve G7 ülkelerinden oluşan grupta ekonomi güvenliği ve ekonomi güvenliğinin çeşitli alt kolları, 10 yıllık süreci kapsayan yıllık veriler kullanıp karşılaştırarak analiz edilmiştir. Buna ek olarak, elde edilen veriler, literatürden de G7 ülkelerinin ve Türkiye'nin ekonomi güvenliği ile ilgili elde edilen bulgularla kıyaslanarak sonuçların doğruluğuna katkıda bulunmuştur.

Sebeplerin ne olduğu fark etmeksizin, dünya savaşlarının büyük kısmını ekonomik kaynaklara sahip olabilmek amacıyla kaynaklandığı için ülkelerin ekonomik anlamda kendilerini güvende hissetmeleri ve ekonomik yapı kurmaları en önemli gerekliliktir. Ekonomik güvenlik, bir millete, bölgelere, topluluklara, bireylere veya ailelere temel yaşam standardını sağlayan sistemlerin dayanıklılığıdır. Ekonomik açıdan savunmasız popülasyonlar için ekonomik güvenliği teşvik eden politikalar, bireylerin, ailelerin ve bir bütün olarak ulusun sağlığını, refahını ve istikrarını geliştirmek için esastır. Buna örnek olarak, iyi ücretli işlere yol açan eğitim ve eğitim fırsatlarına erişimin artırılması, çok düşük ücret kazanan veya çalışmayanlar için güçlü güvenlik ağı programları ve uygun fiyatlı finansal hizmetlere erişim girişimleri verilebilir. Dünya ekonomik olarak bütünleşmiş, ancak sosyal olarak parçalanmıştır. Böylece ekonomik ilerleme sosyal ilerlemeden ayrılabilir. G7 ülkeleri geleneksel olarak ekonomik politika konularına, ekonomik büyüme ve finansal istikrara odaklanmıştır. Bu, sosyal ilerleme ekonomik ilerlemeye yakından bağlı olması nedeniyle uygundur, çünkü o zaman maddi refahın kazanılması insanın gelişimini teşvik edebilmektedir.

Yapılan çalışma sonucu elde edilen verilere göre, Türkiye'nin ekonomik güvenliğinde tehlike işaretleri görülmektedir. Türkiye, bir ayağı Avrupa'da, diğer ayağı da Asya'da bulunan önemli bir ülkedir. Buradaki zorluk, Türkiye ekonomisinin aşırı ısınmasıdır. Ülkemizde, enflasyonist baskılar artmakta ve cari işlemler açığı genişlemektedir. GSYİH'nin yüzde 5.0'i civarında kalması beklenmektedir. Türkiye

2018'i mali stres altında sonlandırmıştır ve ticari hesap açığındaki artış ve artan enflasyonla ilgili endişeleri bu tehdidin birer göstergeleridir.

Ekonomik nitelikli unsurların ulusal güvenliği tehdit etmesi aslında geleneksel güvenlik boyutunun yeterli olmadığını göstermektedir. G7 Ülkeleri ekonomi boyutunda yeterli stratejileri uygulayarak ekonomik güvenliklerini önemli düzeyde koruma altına almaktadırlar. Türkiye'de ise ekonomi politikaları yetersiz ve günümüz şartlarına entegre edilmemiştir. Bu durum ekonomi güvenliğini tehdit etmektedir. Ekonomi güvenliğinin yükselişte olduğu şu zamanlarda gelişmeleri analiz ederek ülkeler kendi tedbirlerini almalıdırlar. Türkiye ekonomik güvenlik açısından içinde bulunduğu risk ve tehditleri doğru bir biçimde analiz etmeleri ve bunların doğrultusunda adımlar atmalıdır.

Ülkemizin ekonomik refahını iyileştirmek için ekonomik istikrar ile ilgili gelişmeler izlenip, değerlendirilebilir. Ekonomik konularda araştırma yapılması, küresel ve ulusal ekonomi ile ilgili gelişmelerin izlenilmesi, gerektiğinde araştırma yapılması, politika oluşturulması, ekonomik güvenlik ve ekonomik savunma prosedürlerinin ve ilkelerinin tanımlanıp güncellenmesi, gelir artırıcı veya harcama azaltıcı tekliflerin izlenilmesi ve değerlendirilmesi, hatta öngörülür ise etki analizi yapılması ve öneriler oluşturulması yine ülkemizin ekonomi güvenliği için yapılabilecek çalışmalardandır.

Türkiye'nin mücadele politikaları arasında organize suçlar, karapara ve terör örgütleri de ekonomi güvenliği açısından risk teşkil etmektedir. G7 ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de bu nitelikli yapılar için gerekli politikalar oluşturulmalı ve ekonomi güvenliği üzerindeki riskleri minimal düzeye indirilmelidir.

Çalışmada karşılaştırılan ekonomik veriler incelendiğinde Türkiye'nin G7 ülkelerine oranla bütçe, cari işlemler ve tasarruf açığı olan ülke olması Türkiye'nin uyguladığı stratejileri tekrar gözden geçirmesi gerekliliğini göstermektedir. Türkiye büyüme için dış sermayeye ihtiyaç duymaktadır. Bu sermayeyi gerek faiz politikalarıyla gerekse çeşitli politikalarla ülkeye davet etmektedir. Bu kapsamda dışarıdan sağlanan fonların doğru şekilde ve uzun vadede ülke ekonomisine maksimum faydayı sağlayacak şekilde değerlendirilmelidir. Türkiye'nin dışarıdan gelen tehlike ve risklere karşı kırılgan yapısının böylelikle giderilmesi amaç edinilmelidir.

KAYNAKÇA

Adams, F. G., (2009), “The New Financial Crisis: New Economy, Globalisation and Old-Fashioned Philosophy”, World Economics, Vol. 10, No. 1.

Akdiş, M. (2006), Para Teorisi Ve Politikası, Ankara, Gazi Kitapevi, s.254-255

Akgüner, T., (1985 “Some Thoughts on National Security Concept”, İdare Hukuku ve İlimler Dergisi, Cilt:6, Sayı:1-3, s.5-12

Aktel, M., (2001), ‘Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları’, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, C.VI, Sayı: 2, s.197.

Alptekin, E., (2009), “Menkul Kıymetleştirme ve Küresel Finans Krizindeki Rolü”, İzmir Ticaret Odası Ar-Ge Bülteni Nisan Sayısı, s.11-16.

Altın, O., Kaya, A. A. (2009). “Türkiye’de Ar-Ge Harcamaları Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensel İlişkinin Analizi”. Ege Akademik Bakış Dergisi, 9(1), s.251-259.

Arı, T. (2008) Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, 7.Baskı, İstanbul, Mkm Yayıncılık.

Ataay F., Kalfa C., (2012), ‘Küreselleşme, Neoliberalizm ve Demokrasi’, Alternatif Politika Dergisi, Cilt: IV, Sayı: 3, s.306.

Ay, G.G., (2009), ‘Küreselleşme ve Para Politikası’, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt I, Sayı:1, s. 30-31.

Aydın, S. (Ed). (2015). Ekonomik Güvenlik. Ankara: Adalet Yayınevi, s.5

Bahgat, G. (2003), “American Oil Diplomacy in the Persian Gulf And the Caspian Sea”, Gainesville, University Press of Florida, s.15

Balat, M. (2010), Security and Energy Supply in Turkey: Challenges and Solutions. Energy Conversion and Management, ss.1998-2011

Baldwin, D. (1980), Interdependence and Power: A Conceptual Analysis, International Organization, Cilt:34, Sayı:4, ss.471-506.

Barnhart, M. A. (2013). "Japan prepares for total war: The search for economic security, 1919–1941". Cornell University Press.

Barro, R. J., Lee, J. W. (2003), "IMF programs: Who is chosen and what are the effects?", *Journal of Monetary Economics*, 52(7), p.1245–1269.

Bartelson, J. (2000). "Three Concepts of Globalization". *International Sociology*, p. 180-196.

Baumann, F. (2008), "Energy Security As Multidimensional Concept, C.A.P Policy Analysis", *Research Group on European Affairs*, s.4

Behiç, Ö.A., *Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri*, s.447-449

Berke, A. G. B. (2009). "Avrupa parasal birliğinde kamu borç stoku ve enflasyon ilişkisi: panel veri analizi". *Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi*, (9), s.30-55.

Bernanke, B. S., Blinder, A. S. (1988). "Credit, money, and aggregate demand".

Bezen, B. Ç., "Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme", (Derleyen; Tayyar Arı), "Post Modern Uluslararası İlişkiler Teorileri 2 "(İçinde), Dora Yayınları, Bursa s.181.

Bilgiç, A., (2011), "Güvenlik İkilemini Yeniden Düşünmek Güvenlik Çalışmaları'nda Yeni Bir Perspektif", *Uluslararası İlişkiler*, Ankara: Cilt 8, Sayı 29, S.123-142

Bilgin M (2015), "Enerji", *Uluslararası İlişkiler Giriş – Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, Küre Yayınları, İstanbul, s.618

Birdişi, F. (2011), "Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı.31, 2011, s 151-153.

Biresselioğlu M. E. (2012), *NATO'nun Değişen Enerji Güvenliği Algısı: Türkiye'nin Olası Konumu*, Sayı 34, ss.227-252.

Burmaoğlu, S. (2012). "Ulusal İnovasyon Göstergeleri ile Ulusal Lojistik Performansı Arasındaki İlişki: AB Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma". *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 12(2), s.193-208.

Buzan, B., Hansen, L. (2009), "The Evolution of International Security Studies". *United Kingdom, Cambridge University Press*, 2009, s.7-11.

Canbek, G., Sağıroğlu, Ő. (2006). ‘‘Bilgi, bilgi güvenliği ve süreçleri üzerine bir inceleme’’. Politeknik Dergisi, 9(3).

Cenk S. (2012), ‘‘Küresel Enerji Jeopolitiği ve Enerji Güvenliği’’

Collier, P. (2007). ‘‘The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done About It’’. New York: Oxford University Press.

Çalışkan, Ő. (2003), ‘‘ç Tarz-ı Siyasetten Globalizme’’, Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi, Konya,Çizgi Yayınları,s.34

Çataloluk, C., (2005), ‘‘Küreselleşme Sürecinde IMF İstikrar Politikalarının Etkinliği(Türkiye rneği)’’, Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa. s.6.

Çelik, M. Y., (2012), ‘‘Boyutları ve farklı algılarıyla küreselleşme’’, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt II , s.57-58.

Çelikpala, M. (2013), Enerji Güvenliği NATO’nun Yeni Tehdit Algısı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,İstanbul,s.17-19

Baldwin, D. A. (1997), ‘‘The Concept of Security,’’ Review of International Studies, Cilt: 23, Sayı:1,s.13.

Björn H. (2008), ‘‘Teori ve Pratikte Güvenliğin BlgeselleŐmesi’’, Uluslararası İlişkiler, c.V/8, s.92.

Demir, Y. (2007). ‘‘Yabancı sermaye yatırımlarının ekonomik büyümeye olan etkisinin Türkiye bağlamında test edilmesi’’, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 34, s. 152-161.

Dikshit, R. D.(1995),PoliticalGeography,NewDehli:Tata MC Grawhill.

Dikkaya Mehmet; DENİZ Fatih, (2006), ‘‘Ekonomik Küreselleşmenin Yol Açığı Problemler: Teorik Bir Bakış’’, ZK Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: II, Sayı: 3, s.164.

Diñer, O.B., zdal, H., Necefđlu, H, (2010),Yeni Dönemde Türkiye Dış Politikası, USAK Yayınları,Ankara, s.142

Doğan, B., Eroğlu, Ö., Değer, O. (2016). “Enflasyon ve faiz oranı arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği”. Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 6(1), s.405-425

Donnelly, J. (2005), “Realism”, Scott Burchill v.d., Theories of International Relations, 3. Edisyon, New York: Palgrave Macmillan, s.31

Dünya Bankası, 2016 <http://www.worldbank.org/en/about> (Er. Tr: 20.04.2019)

Erkuş, H., Karagöz, K. (2009). “Türkiye’de kayıt dışı ekonomi ve vergi kaybının tahmini”. Maliye Dergisi, 156, s.126-140.

Erdem, T. (Ed.) (2009). Feodaliteden Küreselleşmeye. Ankara: Lotus Yayınevi, s.397-424

Erdem, A.R. (2012). Küreselleşme: Türk yükseköğretimine etkisi. Yükseköğretim Dergisi, 2(2), 109-117

Fındıkcı, A., (2006), “Dünya Ekonomisi Küreselleşmenin Neresinde?”, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt III, s. 38.

Gerber, J. (2014). International Economics (6th ed.). Boston: Pearson.

Gilbert, N., Unger, B. (2009), “Do loans harm? The Effect of IMF Programs on Inequality”, Utrecht School of Economics Discussion Paper Series 09-26, p.9–26.

Gökdere, A. (2001). “Küreselleşmeye Genel Bir Bakış”. Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, s.71-101.

Grier, K. B., Perry, M. J. (1998). “On inflation and inflation uncertainty in the G7 countries”, Journal of International Money and Finance, 17(4), p.671-689.

Gürkaynak, M., Yalçın, S., (2009), “Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 6, S.23, S.73-92

Halk Yatırım Menkul Değerler www.halkyatirim.com.tr

Hamilton, L., Webster, P. (2009). “The International Business Environment”, New York: Oxford University Press.

Harrison, A. (2006). "GLOBALIZATION AND POVERTY". Cambridge: NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH.

Hill, C. W. (2009). International Business. New York: McGraw-Hill.

IMF Center. (2005). Ten Basic Questions about Globalization. Washington D.C.: International Monetary Fund.

International Monetary Fund. (2007). World Economic Output; Globalization and Inequality. Washington D.C.: International Monetary fund; World Economic and Financial Surveys.

International Monetary Fund (IMF). (2008). Glossary of Foreign Direct Investment Terms. Geneva: IMF.

International Monetary Fund. 2016. About the IMF: Overview.

Intriligator, M. D. (2003). "Globalization of the World Economy: Potential Benefits and Costs and A net Assessment", Los Angeles: Milken Institute.

İmren, M, (2011), Avrupa Birliği Enerji Güvenliğinin Sağlanmasında Türkiye'nin Enerji Koridoru Olma Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s.110

Kar, M., Taban, S. (2003). Kamu harcama çeşitlerinin ekonomik büyüme üzerine etkileri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58(3), 145-169.

Karabıçak, M., (2002), "Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelim Ve Tepkiler", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 7, s. 115-131.

Karaca, O. (2011). Türkiye'de enflasyon - büyüme ilişkisi: zaman serisi analizi. Doğu Üniversitesi Dergisi, 4 (2), s.247-255.

Kaya, A. (2013), "Sınır Güvenliği Paradigmalarında Değişim Ve Türkiye'nin Sınır Güvenliği Yapısının Analizi", Uluslararası Güvenlik Ve Tetöizm Dergisi, Cilt:4, Sayı:2,1-13, s.8-9.

Keskin M. H, (2006), Stratejik Açından Avrupa Birliği Enerji Politikası ve Uluslararası Güvenlik Sistemine Etkisi, Doktora Tezi, İzmir, ss.176-180.

Khaled, A.A. (2018), Filistin ve İsrail İçin Barış Yolu Haritası: Karşılıklı Ekonomik Bağımlılık, İzmir,2018,s.55-61

Kibritçioğlu, A. (2001), ‘‘Türkiye’de Ekonomik krizler ve Hükümetler,1969-2001’’, Yeni Türkiye Dergisi, Ekonomik Kriz Özel Sayısı,Eylül-Ekim.Cilt 1,Yıl 7, Sayı 27, S.174-182

Koray, M., (2003), ‘‘Küreselleşmeye Eleştirel Bir Bakış ve Yeni bir Küresel Anlayışın ve Örgütlenmenin Kaçınılmazlığı’’, 2000–2003 Petrol–İş Yıllığı, İstanbul: Petrol–İş, s. 47–89.

Korhan H. (2010), ‘‘Enerji Güvenliği ve Türkiye’’, Doktora Tezi, İstanbul, s.36-40

Korkmaz, A, (2010), Finansal Krizler ve Aktarım Kanalları, Karadeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, s.1-4

Kuştepelı, Y. R., Halaç, U. (2004). ‘‘Türkiye’de genel gelir dağılımının analizi ve iyileştirilmesi’’.

Maslov, O. (2009), The History of Concealment of the US Recession or Peace Between the Great Recession and the First Global Great Depression. (The Latest Global History in the Direct Format - Part 7). Available from: <http://www.polit.nnov.ru/2009/02/24/gistgreatrecess7/>. (Er. Tr: 18.04.2019).

Mckinnon, R.I. (1988), ‘‘Monetary and Exchange Rate Policies for International Financial Stability: A Proposal’’ Journal of Economic Perspectives, Vol. 2, No. 1, Winter, p.83-103.

Mesjasz C., (2008), Ekonomik Güvenlik, Uluslararası İlişkiler Dergisi,Ankara:,Cilt 5,Sayı 18., s.143-144

Milli Güvenlik Kurulu (Er. Tr: 25.01.2019)

<http://www.mgk.gov.tr/Turkce/kanun.html>

Mucuk, M., Uysal, D. (2009). ‘‘Türkiye ekonomisinde enerji tüketimi ve ekonomik büyüme’’. Maliye Dergisi, 157, s.105-115.

Nigam, M. (2009), Impact of Globalization. (Er. Tr: 18.04.2019)
<http://monikanigam.articlesbase.com/science-articles/impact-of-globalization-1095770.html>

Ogunsola, L. A. (2005). ‘‘Information and Communication Technologies and the Effects of Globalization: Twenty-First Century "Digital Slavery" for Developing Countries--Myth or Reality?’’ ELECTRONIC JOURNAL OF ACADEMIC AND SPECIAL LIBRARIANSHIP, p.2, 1-2.

Onat, H., (2002), “Küreselleşme Üzerine”, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2002/1, s. 37-47.

Özdemir, S., (2004), “Refah Devleti ve Üstlendiği Temel Görevler Üzerine Bir İnceleme”, AB-Türkiye ve Endüstri İlişkileri, (Editör: Alpay Hekimler), İstanbul: Beta Yay, s. 589-639.

Özcan,A.B. (2001). Uluslar arası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri, s.24

Özey, R. (2016), “Bölgesel Coğrafya Serüveninden Yanılgılar”, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:34, s.99

Öztürk, N., (2007), “Finansal Küreselleşme ve Küresel Sermaye Akımları”, içinde Küreselleşme Üzerine Notlar, Ed. Oğuz Kaymakçı, Nobel Yayıncılık, Ankara s. 251-288.

Palmer, T. G. (2002). “Globalization is Great !”, Washington: Cato's Letter.

Pamir, N. (2007), “ Türkiye'nin Enerji İletimindeki Rolü, Ekonomisine ve Güvenliğine Etkileri,” Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda Yapılan Konferans Sunuları, Ankara,s.2

Prasad, E. S., Rogoff, K., Wei, S.-J., Köse, M. (2003), “Effects of Financial Globalization on Developing Countries: Some Empirical Evidence”, International Monetary Fund , Occasional paper 220.

Rahmatirad, M. H. ,(1995), “Sınır Geçişi, Pasaport ve Yabancı Uyruklu”,Tahran: Naja Eğitim Yardımcılığı Yayınları.

Resmi Gazete, Sayı 17753, 13 Temmuz 1982

Resmi Gazete, Sayı 19997, 22 Kasım 1988

Rogers, P., (2008) Financial Crisis is Greatest Threat to International Security. (Er. Tr: 20.04.2019). <http://blogs.reuters.com/great-debate/2008/11/12/financial-crisis-is-greatest-threat-to-international-security/>

Rosenau, J.,(1990), “Turbulence in World Politics: A Theory of ChangeandContinuity”, Princeton UniversityPress, New Jersey, s.37

Salvatore, D. (1998). “International Economics”. West Sussex: John Wiley & Sons, Inc.

Salvatore, D. (2005). “G-7 Ülkelerinde Yeni Ekonomi ve Büyüme”. CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6(1), s.59-69.

Schreier, F. (2010), “Trends and challenges in international security: an inventory (No. 19)”. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces.

Selen, U., (2004), “Küreselleşme Sürecinde Devletin Dış Ticaret Politikaları Üzerindeki Rolü”, Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, s.4-26.

Seyrek, İ., (2002), “Küreselleşme Sürecinde İktisat Politikaları ve Yakınsama Tezi”, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi Özel Sayısı, s.173-179.

Seyidoğlu, H. (2003), Uluslararası Mali Krizler, IMF Politikaları, Az Gelmiş Ülkeler, Türkiye ve Dönüşüm Ekonomileri. Doğu Üniversitesi Dergisi,4(2) ,ss.141-146

Sheehan, M. (2005), “International Security”, Lynne Rienner, Boulder, s.6.

Steger, M. B. (2009). “Globalization: A Very Short Introduction”. Hampshire: Oxford University Press.

Sundaram, J. K. (2015), “Pathways Through Financial Crisis: Argentina Pathways through Financial Crisis”, p.12(4).

Şen, H., Sağbaş, İ. (2016). “Vergi teorisi ve politikası”. Ankara: Kalkan Matbaacılık.

Taban, S. (2006). Türkiye'de sağlık ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi. Sosyoekonomi, 4(4).

Tağraf H.(2002),Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi, C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,Cilt 3,2,ss.34-46

Taşdemir F., (2005), Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi, Doktora Tezi,Ankara.

Teal, M. E. (2007). “Extent and causes of global shifts in manufacturing”. Center for study of African Economies,. U.K.: Oxford University Press.

Topakkaya, A.(2008).Tarihsel Materyalizm Bağlamında Marx'ı Yeniden Okumak. Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, ss.378-396.

Topçu, N., Aksoy, M., (2013). “ALTIN İLE HİSSE SENEDİ VE ENFLASYON ARASINDAKİ İLİŞKİ”. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27(1), s59-78.

Türe, İ., (2011), ”Küreselleşme, Kapitalizm ve Ulus-Devlet”, Politika Dergisi, s.4.

Tüysüzöğlü, G. (2013), “Güvenlik İsteminin Dış Politika Oluşum Sürecine Etkisi: Ermenistan-İran İlişkileri'ninGüvenlikleştirme Kuramı Bağlamında Anlamlandırılması”,Oaka, C.8,s.7-10

Uyurer, F. (2017)Terörizmle Mücadelede Sınır Güvenliğinin önemi ve Geleceği:Türkiye Örneği, Yüksek lisans Tezi,UfukÜniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,s.32-36

World Economic Forum. 2016. The Global Risks Report 2016, 11th Edition. Geneva : World Economic Forum.

Yakunin, V., Sulakshin, S.S., Averkova, N.A., Bagdasarian, V.E., Bogdan, I., Vershinin, A., Genyush, S.V., Deeva, M.V., Korobkov, A.Y., Kuropatkina, O.V., Orlov, I.B., Safonov, Y., Sulakshina, A.S., Shestopalova, A.V. (2012), “The political dimension of the global financial crisis”. Phenomenology, Theory, Elimination. Moscow: Science Expert. p632.

Yay, T., Yay, G.G., Yılmaz, E., (2001), “Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Finansal Düzenlemeler”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No: 2001-47, İstanbul, 2001.

Yeldan, E. (2016). Küreselleşme sürecinde Türkiye ekonomisi: bölüşüm, birikim ve büyüme. İletişim Yayınları.

Yenipazarlı, A., Erdal, F., (2010), “Dış Ticaretin Serbestleşmesi ve Ekonomik Büyüme”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı.1, s.15-24.

Yılmaz,M.Levent (2013),Güvenlik Kavramında Yeni Bir Boyut; Ekonomi Güvenliği Türkiye Ne Kadar Güvende?, SDE Rapor, Ankara, s.40

Yılmaz, Ö. G. (2005). “Türkiye ekonomisinde büyüme ile işsizlik oranları arasındaki nedensellik ilişkisi”, Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi, (2), s.63-76.

Zengingönül, O., (2005), “Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz?”, ESİAD Dergisi, s.85-106.